

RASMAS GRĪSLES SARAKSTE

VĒSTULES
ATBILDES UN AIZRĀDĪJUMI
PIELIKUMI

*Sakārtojis Ainārs Zelčs
Labojusi Rūta Augstkalne*

© Rasma Grīsle
© Eraksti 2017
138 lp. / ~ 3,84 MB

SATURS

I VĒSTULES

	lp.
Rasma Grīse — Jānis Endzelīns	4
Rasma Grīse — Rūdolfs Grabis	5
Pauls Ariste — Rasma Grīse	6
Mirdza (Vizbulīte) Brencē — Rasma Grīse	7
Elena Grinaveckiene — Rasma Grīse	11
Aļģirds Sabaļausks — Rasma Grīse	12
Orests Tkačenko — Rasma Grīse	13
Zigms Zinkevičs — Rasma Grīse	18
Jānis Liepiņš — Rasma Grīse	21
Eduards Putniņš — Rasma Grīse	32
Jānis Loja — Rasma Grīse	33
Kārlis Draviņš — Rasma Grīse	36
Velta Rūķe-Draviņa — Rasma Grīse	37
Šmids (Schmid) — Rasma Grīse	43
Trevors Fennels — Rasma Grīse	46
Austra Šlesere — Rasma Grīse	50
Valdemārs Ancītis — Rasma Grīse	52
Ludmila Kruglevska — Rasma Grīse	60
Rasma Grīse — Ēriks Hānbergs	60
Rasma Grīse — P. Norvilis (LAMZAs viceprez.)	61
Rasma Grīse — Valentīna Skujiņa	62
Rasma Grīse — Irēne Dzene	63
Ingrīda Vīksna — Rasma Grīse	64
Līlija Ziverte (LU bijušā kursa biedrene) — Rasma Grīse	66
Rasma Grīse — Uldis Ģērmanis	67
Rasma Grīse — Mārtiņš Lasmanis	72
Rasma Grīse — Astra Moora	73
Kārlis Zvejnieks — Rasma Grīse	74
Aivars un Valija Ruņģi — Rasma Grīse	77
Rasma Sināte — Rasma Grīse	80
Roberts Zuika — Rasma Grīse	81
Mirdza Muižniece — Rasma Grīse	83
Marta Prauliņa — Rasma Grīse	90
Arvīds Bļodnieks — Rasma Grīse	94
Ilze Šīmane — Rasma Grīse	95
Rasma Grīse — Hildegardē Ratke (Radtke)	96
Sarmīte Balode — Rasma Grīse	99

II RASMA GĪSLE ATBILD DAŽĀDĀM IESTĀDĒM UN PERSONĀM UN AIZRĀDA UZ TO KĻŪDĀM

III PIELIKUMI

1. M.Zubovičas-Dancmeisteres vēstule un atklātne no prof. J.Endzelīna 119
2. Apsveikums Rasma Grīses septiņdesmit gadu jubilejā 120
3. Programma lekciju speciālam kursam par Jāni Endzelīnu 121
4. A. Sabaļauska raksts „Kalbos kultūra” par B.Larinu un J.Endzelīnu 124
5. Triju Zvaigžņu ordeņa domes vēstule 125
6. Latvijas valsts prezidenta kancelejas atbilde Latviešu preses biedrības cv priekšsēdei I. Šīmanei 126
7. Jāņa Kušķa raksts Rasma Grīses astoņdesmit gadu jubilejā 127
8. Hildegardē Ratkes atmiņas par Rasmu Grīsi 130
9. Ilgas Mangolds vēstule Gizelai Vilcānei 132
10. Līlijas Zivertes vēstule Gizelai Vilcānei 132

IV PERSONU RĀDĪTĀJS

VĒSTULES

Rasma Grīse — Jānis Endzelīns

1.

1948.g. 9.jūlijā.

Augsti cienījamais profesors!

Diemžēl skaistajā Koknesē Jums nāksies saņemt šo vēstuli ar izgriezumu no 8. jūlija Padomju Studenta. Bet, domājams, ko tamlīdzīgu Jūs būsit jau saņēmuši. – Jūlija sākumā bija arodbiedrības sapulce, kur runāja par šā māc. gada darbu. Prodekāns nolasīja it kā no Zin. akadēmijas Jums piesūtītu rakstu par latv. val. katedras slikto darbu.

Līdz šim es ar prieku lasīju Neklātienē latv. val. prop. kursu, jo man likās, ka daru derīgu un vajadzīgu darbu, ko es retāk izjutu, strādājot ziemā. Tik diez vai citiem ar tā liksies, kad es nevarēju par pareizām saukt formas, kā celtspēja, rakstiski, runa iet, dalību ņemt, nozīmēt par delegātu, - ko prasa kādā no iepriekš. Pad. Studentiem.

Jūsu padomus gribētu lūgt šādos jaun-
tējumos: 1) vai būtu saucams „septiņgadīga
skola” (Pareizt. vārds: „vienģadējs kurss”)
2) vai zvejniecība, saldniecība, rakstniecība
(nodarboš.) (reizals) (darbi)
būtu labi vai tieši ciešami darījumi; no
kā atvasināta „vaustība”
3) vai būtu saucams dabīgās puķes (īstas, dzīvās)
vai dabiskas,
4) vai no katečas būtu runājami arī „izspaudumi”
tādi vārdi kā putns, otrs, taisns,
5) vai vēsts - vai jārunā ar ē un kāda
vārdu šūra te būtu?

2.

Prof. Endzelīna atsauksme
par R.Grīsi.
1950.g. 14.I

Rasmu Grīsi labi pazīstu jau no viņas studiju [laika]. Varu teikt, ka viņa ir centīga, rūpīga un apzinīga. Par to liecina starp citu tas, ka stājusies pie lektores darba viņa vienmēr mani konsultē, ja viņai pašai kāds jautājums nav gluži skaidrs. Ir viņa arī pietiekoši apdāvināta pētīšanas un docēšanas darbam; ja viņa līdz šim vēl nekā nav publicējusi, tas ir izskaidrojams ar laika trūkumu.

Prof. J.Endzelīns.

3.

1953.g. 11. VIII

Dārgais audzinātāj!

Diemžēl nekā nezinu, kā Jums klājas. Pati vainīga – savu adresi neuzrakstīju; lai Jums nebūtu jātraucējas ar atbildēšanu man. Cerēju, ka kāds jau zinās par Jums ko pastāstīt, bet tāda neizdevās satikt.

Jau pāra dienas esmu Kauguros, kur palikšu līdz 27.augustam. Pienākumus neklātienē pabeidzu īsti tikai 7.augustā, vēl gan ir jārecenzē vairāki kursa darbi. Man ir atkal sakrājušies jautājumi, kur vajadzētu Jūsu padoma. Formas „tuvs, suvs” man neizdevās no neklātņiem saklaušināt, bet par dzzsk. ģen. ar -i vietu nosaukumos man solīja noskaidrot un atrakstīt kāda Lielzalvas kaimiņiene.

Tiku nosūtījusi mūsu trimdīniecei*) paku; par apm. 164 no Jūsu iedotajiem 200 rubļiem nopirku žāvētu speķi, konservus un cukuru, bet atlikušo izlietoju sūtīšanas maksai (kad satiksīties, izklāstīšu izdevumus sīkāk, ja vēlēsīties).

No Rīgas putekļiem gan lūkojiet pēc iespējas ilgāk izvairīties, profesora kungs!

Visu labu Jums!

R.Grīse.

Rasma Grīse — Rūdolfs Grabis

4.

20. IV 56.

Esiet sveicināti!

Man žēl, ka Jums no manis bija jādzird daži asi vārdi — runājot par rakstību. Žēl tāpēc, ka negribas būt nepateicīgai Jums, kas atkal palīdzējāt man ar vairākiem derīgiem aizrādījumiem, savu laiku un enerģiju manis dēļ tērēdams. Tādi vārdi man paspruka nenostiprinātu pieklājības iemaņu dēļ, bet tie radās manī aiz rūgtuma un smeldzes, ka Jūs tagad ziedojat zinātnisku domu politikai. Un tieši Jums es to nespēju piedot.

Man prātā stāv mūsu saruna, laikam pirmoreiz tiekoties, apm. 1938.g., kad arī ģ bija, tā sakot, atcelts, par ko es toreiz, skolniece būdama, skolnieciski priecājos. Un Jūs man pirmais paskaidrojāt, kāpēc te priecāties ir nevietā. Sirsnīgi pateicos Jums par to!

R. Grīse

*) Marga Bratuška.

Pauls Ariste — Rasma Grīse

5.

Tartu, Jakobsoni 7^a,
1958.g. 5.janv.

Ļ. god. b. R. Grīse!

Esmu dabūjis Jūsu vēstuli. Es gribu iepazīties ar Jūsu disertāciju. Tikai tad es varēšu piekrist ar oponentu. Tāpēc būtu labi, ja Jūs varētu braukt ar disertāciju uz Tartu uz vienu dienu vai divām dienām. Es to lasīšu un ja tā būs laba, es varēšu tūlīt rakstīt īsu atskaiti. 13. un 14. janv. būšu Tallinā.

Ar cieņu
P. Ariste
(tel. 30-94).

6.

1958.g. 14.martā.

Augsti godājamais profesors Ariste!

Atļaujiet paziņot, ka Latv. PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un lit. institūta zinātniskās padomes š.g. 11.marta sēdē apsprieda manu disertāciju – oficiāli apstiprināja Jūs par oponentu. Disertācijas aizstāvēšana ir domāta 1958.g. 8.maijā pulksten 14⁰⁰; taču šis laiks tiktu mainīts, ja Jums tas nebūtu izdevīgs. Tā kā man pašai ir uzdots to noskaidrot, ļoti lūdzu Jūs man atrakstīt, vai Jums minētais datums ir pieņemams; ja nebūtu, tad Jūs tiekat lūgti proponēt kādu citu (labāk vēlāku) datumu.

Ar cieņu
R.Grīse.

7.

Tartu, Jakobsoni 7^a
1958.g. 23.martā.

Ļ. c. b. R.Grīse!

Paldies par vēstulēm. Būtu labi, ja viss Jūsu disertācijas materiāls būtu Tartu jau aprīļa vidū. Tad es mēģināšu lasīt Jūsu darbu līdz 1. maijam un aizsūtīšu Jums atskaiti maija sākumā.

B. R.Grīse, esmu bieži ass, bet tomēr neesmu pavisam ļauns cilvēks. Tā kā Jūsu disertācija nav slikta, Jums nav ko baidīties.

Ar sveicieniem
P.Ariste.

8.

1958.g. 26.martā.

Augsti godājamais profesors P. Ariste!

Pateicos par Jūsu vēstuli. No tās secinu, ka š.g. 8. maijs Jums ir pieņemams kā manas disertācijas datums, un tātad es varu uzrādīt šo datumu izsūtāmo autoreferātu pavadzīmēs.

Atļaujiet paskaidrot, ka nevienu no savām vēstulēm netiku Jums rakstījusi, baidīdamās no oponenta, bet – būdama pēc Jūsu priekšpēdējās vēstules nesaprašanā, ko gan esmu nelabu izdarījusi, jo arī es negribu būt ļauns cilvēks.

Ar cieņu
R.Grīse.

9.

1958.gada 27.maijā.

Ļoti cienījamais profesors P. Ariste!

Jau pagājis labs laiks, kopš saņēmu savu rakstu, ko Jūs laipni bijāt nodevis pastā.

Disertācijas aizstāvēšana manā mūžā laikam būs neaizmirstams notikums, un Jūs es arvien atcerēšos ar sirsnīgu pateicību. Es palieku Jūsu parādniece par laiku un enerģiju, ko manis dēļ iztērējāt, par labvēlību, kas man bija tik svarīga.

Jūs sirsnīgi sveicinādama,
R.Grīse.

Mirdza (Vizbulīte) Brencē — Rasma Grīse

10.

Viļņā 1958.g. 4.nov.

Mīļā Rasmiņ!

Šī vēstule ir domāta ne tikai Tev, bet arī sektora vadonim. Elfrīda manu sestdien rakstīto vēstuli būs jau saņēmusi. Tā bija rakstīta dusmās un uztraukumā par kļūdaino studiju grāmatiņas norakstu. Galu galā jau vakar, aprunājoties ar dekanāta sekretāri, noskaidrojās, ka tik ļauni nemaz nav. Kļūdas izlabot var arī vēlāk, bez tam visus priekšmetus tikpat neierakstīs. Šodien saņēmu jau studenta apliecību, studiju grāmatiņa vēl ir dekanātā. Staigājot no dekanāta uz Mācību daļu un pēcpusdien atkal no Mācību daļas uz dekanātu, studiju grāmatiņas noraksts atkal nokļuva manās rokās,

un es mājās dabūju to mierīgi izlasīt un pārdomāt. Latīņu valodā atzīmi tomēr atradu (tas pats galvenais), bet kļūdaini un tāds savāds tas noraksts tomēr ir, tāds kā sajaukts. Varbūt, kādreiz Rīgā iebraukusi, pati to nokārtošu. Tas taču ir dokuments!

Tikko esmu pārnākusi mājā no Universitātes un mazas pastaigas pa pilsētu. Pēc rūgtuma un uztraukuma pilnajām dienām šodien ir ļoti jauka sajūta. Esmu gandrīz vai laimīga, un vecā Viļņa likās tik mīļa. Tagad gan es uz Rīgu nebraukšu!

Lūdzu, atraksti man, kā tagad jūtas mūsu profesors. Nu jau viņš ir Rīgā. Cik tālu ir jubilejas rakstu krājums? Pasveicini no manis draugus sektorniekus un citus mūsu draugus. Vēstuli, lūdzu, citiem sektorniekiem nerādi, jo nevēlos, ka par manām lietām visi zinātu. Tagad par to zina tikai Elfrīda un varbūt arī Alma. Lūdzu, nomierini viņas, lai pārāk neuztraucas!

Ar to šovakar arī beigšu, jo gribu vēl drusku pastrādāt. Vēstuli iemetīšu kastītē tepat pie Taura durvīm. Ceru, ka tā drīz Tevi sasniegs. Ar labvakaru!

Sveicina
Vizbulīte.

11.

1958.g. 4.nov.

Mīļā Rasmiņ!

Tavu vēstuli saņēmu tai pašā dienā, kad sektora vadona vēstuli un visu laiku tikai taisos atbildēt. Ļoti svarīgs iemesls tas, ka nedēļas sākums man arvienu grūtāks par nedēļas beigām. Piektdiena ir tā, kad varu drusku atvilkt elpu. Pašlaik esmu tikko pārnākusi no universitātes un arī paēdusi kopmītnes „valgīklā”. Mēs abas ar Almu cītīgi rakstām vēstules. Citas istabas biedrenes laikam aizgājušas pusdienās. Šovakar iesim uz folkloristu vakaru universitātes Kolonnu zālē. Tur būs tautas dziesmu vakars, dziedās divas īstas tautas dziedātājas.

Sektora vadonim vari pateikt, ka esmu saņēmusi jau pirmo stipendiju (240 rubļus, par novembra mēnesi). Kopmītne maksā 15 rubļus mēnesī, ko turpmāk atvilks no stipendijas. Pirmos divus mēnešus samaksāju administratorei (kopmītnē). Mācībās jaunākais tas, ka pagājušajā sestdienā Zinkevičius beidza lasīt lietuvju dialektoloģijas kursu (ar zīmuli pasvītrojusi R.G. – red.) un tagad mums jau divas reizes ir bijuši praktiskie darbi, kurus vada lekt. Kardelīte. Pirmajā reizē viņa stāstīja par transkripciju, bet šodien jau mēģinājām rakstīt fōnētiski (liter. valodu). Nākamajā reizē jau rakstīsim kaut ko pēc izlokšņu pārstāvju izrunas. Pašiem studentiem (nepilsētniekiem) lika sagatavot kaut kādus īsus tekstus, ko norunāt.

Šodien pirms dialektoloģijas mēs, studenti, paši savā starpā apspriedāmie par eksāmenu datumiem. Tie visi būs janvārī: dialektoloģija, Lietuvas PSR vēsture, folklorā un tagad. lietuvju valoda. Dialektoloģiju es gribētu nokārtot ātrāk, tāpēc rīt mēģināšu sakārtot visas savas lekcijas. Aiziešu tikai pie Vosīlītes, jo gribas izzināt, kad institūtnieki aizstāvēs savas disertācijas. Laikam 3. decembrī disertāciju aizstāvēs mūsu prosemināra vadītājs Kazlausks.

Pie mums Viļņā aizvakar uznāca tāds lielāks aukstums, vakar sniga, bet šodien jau kūst, ielās dubļi. Citādi visu rudeni laiks bija silts.

Cik tālu Jūs esat ar jubilejas rakstu krājumu? Vai visi strīdi jau beigušies un viss ir izlabots un salabots? Lūdzu, atraksti kaut ko! Sektora vadonis tagad jau manu vēstuli

būs saņēmis. Elfrīdai es rakstīju par citām lietām, jo visu vienā vēstulē nemaz nevar sarakstīt. Jaunā vietā jau katra diena nes kaut ko jaunu, pat ikdienu liekas citāda. Tagad man būtu jāraksta arī Almai, bet nezinu, cik ilgi viņa būs sanatorijā. Domāju, ka rakstīšu vien uz mūsu pašu sektoru. Ja viņa tik drīz neatgriezīsies no saviem Līciem, tad, ja kādreiz uz turieni rakstāt, pasveiciniet arī no manis.

Pasveicini sektorniekus!

Ar sveicienu

Vizbulīte.

Grinaveckienei Tavus sveicienus nodevu. Viņa Tevi ... (*iztrūkst – red.*)

Rasmiņ, vai Tu, no darba mājās ejot, nevarētu šad tad ieiet antīkvāriātos pajautāt, vai kādreiz nav dabūjamas Endzelīna „Senprūšu valoda” un „Ievads baltu filoloģijā”? Lekt. Kazlausks teica, ka viņam šīs grāmatas būtu ļoti vajadzīgas.

12.

1958.g. 6.dec.

Mīļā Rasmiņ!

Tavu paciņu saņēmu, laikam pirmdien, bet kartīti — trešdienas vakarā. Viss jau ir nodots pēc piederības, nekur speciāli neskraidot.

Manu vēstuli, kur rakstīju par gaidāmo (?) dialektologu konferenci, Tu jau būsi saņēmusi. Tagad tā ir notikusi (3. un 4. dec.), un ielūgums uz to bijis nosūtīts arī Jūsu institūtam. Ļoti gaidīju Elfrīdu, pirmajā konferences dienā pat, sniegam putinot, agrāk aizgāju uz Antakalni, bet no Latvijas neviena nebija, arī no Universitātes ne. Man liekas, ka tas ielūgums Jums vienkārši nav dots rokās, jo Tavā kartītē par to nav ne vārda.

Mums nupat divas dienas bija brīvas (5. un 6. dec.), bet rīt būs lekcijas pēc sestdienas lekciju saraksta. Otrdien, 9. dec., disertāciju aizstāvēs mūsu lektors Kazlausks. Viņš rakstījis par līdzskaņu celmu substantīviem. Vosīlīte dzirdējusi, ka esot ļoti labi uzrakstīta. Pie viņas biju vakar vakarā. Šais dienās viņa sliktāk jutās, kā viņa pati domāja, sakarā ar laika maiņām. Sabaļausks nupat saņēmis vēstuli no Jūsu Dainītes. Viņa tā kā gribētu braukt uz Sabaļauska disertācijas aizstāvēšanu (laikam 16.dec.). Arī Zemzares vēstulē par mūsu konferenci nebijis ne vārda. Decembrī disertācijas aizstāvēs vēl Paulausks un vēl viens institūtnieks.

Šoreiz es ne par ko daudz nerakstīšu, jo maz laika. Vēl tikai gribu pateikt to, ka jau šai mēnesī iznāks Būgas kop. rakstu I sējums (gar Būgas rakstiem daudz strādā Zinkevičus). Tad, laikam nākamā gada sākumā, iznāks Dionīsija Poškas raksti. Pašlaik Viļņā ir brīvi dabūjams Otrembska Lietuvju valodas gramatikas I sējums:

Jan Otrębski

Gramatyka języka litewskiego Tom I

Warszawa 1958

Es to sev nopirku, cerēdama, ka kādreiz pratīšu izlasīt. Tagad galva jālauza par tuvākās nākotnes lietām.

Lūdzu, atraksti, kā profesoram ar veselību un cik tālu esat tikuši ar saviem darbiem. Ļoti gaidu kādas rakstu rindiņas no Rīgas!

Ar sveicieniem

Tevis un sektorniekiem.

Vizbulīte.

P.S. Lūdzu, parādi šo un iepriekšējo vēstuli Elfrīdai!

13.

Viļņā 1959.g. 1.janv.

Mīļā Rasmiņ!

Tavu kartīti saņēmu. Paldies par to. Gada pirmajā dienā novēlu laimīgu Jauno gadu Tev un Margai. Būtu ļoti jauki, ja viņa tiktu institūtā. Pagājušais gads man beidzās laimīgi, jo arī Balčikoņa priekšmetu izdevās nokārtot pirms sesijas. Vakar es pie viņa dabūju „labi”. Tagad tas liekas jau sen (pagājušajā gadā!). Šodien jau cilāju Lietuvas PSR vēstures grāmatu. Laika ir ļoti, ļoti maz!

Kā redzu, ir iznācis jauns Karmenas kartīšu izlaidums. Vai arī man nevarētu nopirkt un paglabāt? Tāpat, ja būtu iznākusi kāda mums noderīga grāmata (institūta rakstu krājumi vai kas taml.) vai vispār kāda vērtīgāka grūti dabūjama grāmata. Es nezinu, vai man pašai ir tas rakstu krājums, kur ievietots Tavs raksts (tas, ko sūtīji Grinaveckiem). Protams, tagad lasīt ko citu man nav laika. Ja kaut kas būs paglabāts, saņemšu pati brīvdienās.

30.decembrī (ne 19.dec.!) aizstāvēja disertācijas Ambrazs un Paulausks, bet es uztraucos eksāmena dēļ un klausīties negāju. Voslīte dzirdējusi, ka Paulauskam tikai viena balss bijusi pretim; citādi vienbalsīgi. Es pie viņas biju vakar dienā. Viņa visu laiku slimu, un neviens nekā nevar līdzēt. Es ar savu veselību varu iztikt. Tikai drusku atpūsties vajadzētu. Un tomēr Viļņā tā ir uzlabojusies. Atmiņa ir laba, galva gandrīz nekad nesāp, tikai ar sirdi ir drusku sliktāk.

Kā klājas mūsu profesoram? Vai viņš mani vēl atceras? Bet laikam jau ne. Varbūt tikai tad, ja runa ir par Alūksni. Kad būšu Rīgā, katrā ziņā viņu apciemšu.

Tikko uzrakstīju kartītes Elfrīdai un Vallijai. No Vallijas vakar saņēmu fototelegrammu. Elfrīdai uzrakstīju lietuviski. Citus sektorniekus un nesektorniekus tāpat pasveicini un novēli viņiem no manis laimīgu Jaungadu.

Visu labu!

Ja satiec Pēteri, pasveicini arī viņu!

Vizbulīte.

14.

Viļņā 1959.g. 7.maijā.

Mīļā Rasmiņ!

Tikko esmu pārnākusi no lekcijām un paēdusi pusdienas. Ārā spīd saule, bet gaiss tomēr vēss. Visi koki un krūmi jau salapojuši, un, vienu dienu ejot uz Viņģa parku, dārzos redzēju ziedošus kokus, arī ievas.

Šodien bija prof. Balčikoņa lekcija un lietuvju valodas seminārs. Manu darbu, kas jau nolasīts Rīgā, te Viļņā „nesvārstīs”, bet, kas gribēs, tas varēs to palasīt lietuvju valodas kabinetā. Pa brīvdienām pamācījos lietuvju padomju romānu (liter. spec. kurss) un vakar dabūju par to ieskaitu. Nākamā nedēļā ceru dabūt ieskaitu pie Balčikoņa. Viņš šodien bija tāds kā savārdzis un teica, ka rīt mums lekciju nelasīs. Eksāmenu sesija būs no 1. līdz 30. jūnijam. Jūnija beigās būs dialektoloģijas ekspedīcija, kas vilksies laikam 10 dienas; vadīs „dēstītāja” Kardelīte. Arī es esmu uz to pieteikusies. Ceļosim tur, kur runā viduriešu (viduriečiai) izloksnes, bet rajoni vēl

nav īsti zināmi. Kad būšu dabūjusi ieskaitu pie Balčikoņa, man atliks tikai divi eksāmeni, bet abi divi ļoti lieli un smagi (lietuvju lit. vēst. un aizrobežu lit. vēst.). Ļoti daudz jālasa. Bet tāpat arī citiem studentiem kursa darbi tik ļoti aizņēmuši laiku, ka kaut ko citu nav vaļas rokā paņemt. Vienmēr iznāk sastrēgums.

Jūnija mēnesī es vairs uz sanatoriju braukt nevaru, tas tagad ir skaidrs. Bet, kamēr es biju Rīgā, pie sienām izkarināts ziņojums par Universitātes villu Palangā, kas darbosies trīs maiņās. Tad galu galā es iesniedzu lūgumu uz Palangas vasarnīcu otrā maiņā (no 20.jūl. līdz 6.aug.). Ceļa zīme maksās 50 rubļus (piezīmēts, ka ēšana nav ieskaitīta).

Kad braukšu uz Rīgu, tagad nevaru pateikt, bet, kad radīsies vajadzība, to izdarīt viegli. Piektdiena un sestdiena tāpat man jau brīvas, un arī lekcijas pamazām izbeigsies. Pagaidām pabeigts ir tikai padomju romāna kurss (vakar). Šodien mācīšos sanskritu, jo tas ir tieši rīt. Pēc tam jāķeras pie mūsdienu lietuvju valodas (Balčikoņa). Pamēģināšu mācīties kaut kur ārā, svaigā gaisā.

Pasveicini sektorniekus un citus institūta draugus un painformē sektora vadoni par to, kā man klājas.

Ar sveicieniem
Vizbulīte.

Šodien seminārā apsprieda ļoti labu studenta darbu par savas apkārtnes vietvārdiem. Seminārs noritēja ļoti dzīvi, arī es pacēlu savu balsi. Lektors teica, ka tas pirmais darbs ar tādu tematu (Uliūņu apylinkēs vietovardžiai).

Elena Grinaveckiene — Rasma Grīse

15.

Antaliede, 1958.g. 7.novembrī.

Ļoti cienījamā R. Grīse!

Sirsnīgs paldies par Jūsu vēstulīti. Piedodiet man, ka nevarēju Jūs apsveikt ar uzvaru. Sveicu tagad, kaut ar nokavēšanos. Cik jauki, ka Jums tik labi veicās! Nu, bet arī darbs bija ļoti labs. Kad Viļņā bija atbraucis Latvijas Zinātņu Akadēmijas koris, koristi stāstīja, cik skaisti Jūs aizstāvējāt savu disertāciju.

Es pašlaik esmu dialektologu ekspedīcijā tālu no Viļņas. Pētām lietuviešu valodas izloksnes. Darbs ļoti interesants, bet grūts. Darba vēl līdz pat augustam. Tiesa, mums būs daži pārtraukumi. Ko Jūs tagad strādājat, kā veicas darbi?

Jas Jums ir laiks, rakstiet man uz Viļņu.

Ar cieņu
Elena Grinaveckiene.

Alģirds Sabaļausks — Rasma Grīse

16.

Viļņa, 1969.g. 7.aprīlī.

Varbūt Jums vajadzēs kaut kur atzīmēt divus mūsu periodikas rakstus, kas saistīti ar akad. J.Endzelīnu:

K.Bartkus ir M. Čilvinaitē

Janis Endzelynas (1873-1961). K. Būgos laiškų pēdsakais. –
Bibliotekų darbas, 1961, Nr.8, p.18-19.

M. Čilvinaitē

K. Būgos laiškai Janiui Endzelynai. -
Kauno tiesa, 1961, rugs.2.

Varbūt Jūs šos rakstus jau zinājāt? Varbūt tiem nav nekādas nozīmes? Taču, nejausi tos atradis, nolēmu Jums uzrakstīt.

Ar sirsnīgiem sveicieniem

A.Sabaļausks.

17.

Viļņa, 1989.g. 11.maijā.

Liels paldies par „Karoga” 4.numuru, kurā publicēts Jūsu raksts. Vispār šajā numurā publicēts daudz vērtīgu rakstu.

Ar labākajiem vēlējumiem

A.Sabaļausks.

18.

1994.gada 14.februārī.

Cien. kollēga,

Šodien saņēmu A. Gātera „Lettische Syntax. Die Dainas”. Liels Jums paldies par tādu skaistu grāmatu. Rūpēšos, lai par to būtu uzrakstīts kaut kur lietuviešu filologu presē.

Ar labākajiem vēlējumiem

Alģ. Sabaļausks.

19.

Viņa, 1999.gada 1.aprīlī.

Mīlā kollēga!

Sirsnīgi pateicos par man neparasti interesanto grāmatu, ko nupat beidzu lasīt. Visvairāk informācijas atradu K.Draviņa un V.Rūķes-Draviņas rakstos. R.Grabja atmiņas biju lasījis. Ļoti aizkustina represēto korespondence. Bija patīkami tur atrast arī Jūsu uzvārdu. Ļoti negaidītas ir K.Būgas pēdas Tomskas universitātes bibliotēkā.

Pagājušā gada beigās saņēmu V.Rūķes-Draviņas vēstuli, bet to jau grūti saprast. Slimība viņu salauzusi. Labi, ka viņas grāmata iznāca Japānā.

Beidzot sagaidījām arī Latviešu valodas izlokšņu atlantu!

Es vēl strādāju, bet darbs kļūst grūtāks un grūtāks.

Ar labākajiem vēlējumiem

Aļģ. Sabaļausks.

Orests Tkačenko — Rasma Grīse

20.

1970.g. 14.jūlijā.

Cienījamā Rasma Janovna!

(Atvainojiet mani, lūdzu, ka, nezinot pareizo latvisko uzrunas formu, es lietoju krievisko. Jūsu vēstulēs es neatrodu te arī sev diemžēl paraugu.)

Es sūtu (vai sūtīšu drīz) vajadzīgā Jums raksta nospiedumu. Es par to ļoti priecājos, ka beidzot protu to izdarīt.

Tālāk es gribu uzrakstīt vēl, pirmkārt, ar ko vēl (bez tam Jūs un es jau bijām uzrakstījuši) saista mani latviešu valoda un, otrkārt, par to, kā es domāju to mācīties.

Latviešu valodai ir daudz baltu īpatnību (starp citu leksisko), kuŗu nav lietuviešu valodā. Tātad mūsu vecu baltu valodas priekšstats būs nepilns, ja mēs aprobežosimies ar vieniem lietuviešu valodas datiem (pie visas to vērtības). Latviešu valoda saista mani arī pie savām finougrisku valodu sakarībām. Šis ir jautājums, kuŗa zināšanai es neesmu vēl gatavs, bet kuŗš mani arī interesē. Latviešu valoda ir interesanta arī par savām slavu valodu sakarībām. Te ir arī daudz interesanta un īpatnēja (citāda no lietuviešu valodas). Minu tikai vienu piemēru.

Ziemeļu Ukrainā (tieši aust-
 -zurnu daļā) atrodas upi Čeca. Zie-
 -meļu ukraiņu dialektā vecukrievu (vec-
 -austriumu slāvu) č (bez akcenta), kuru
 uzrunāja kā diftongu ie (t.i. arī kā
 latviešu-lietuviešu diftongu ie), kļu-
 -va e, ar akcenta č uzrunu vēl
 tagad kā ie, t.i. v.a.s. ičeč, ičeč
 z. u. ičeč (lies), ičeč. Tātad, Čeca
 atspoguļo droši vien veclatvisko sviesā
 (sal. liet. sviesā „gaisma”, „gaisā upē”)
 Tomēr, šis ir divains, ka šai vārdam
 nav č, bet š: Ukrainiem ir skaņa
š (au-), un ja še būtu č, viņi to
 saglabātu. Rodas pieremums, ka te,
 kur atrodas šī upē, dzīvvoja senumā
 ne lietuviešu, bet latviešu priekšte-
 -ši, tāpēc še arī ir ne č, bet š,

O.Tkačenko.

21.

1971.g. 9.janvārī.

Cienījamā kollēga!

Piedodiet, lūdzu, manu neuzmanību. Protams, es esmu jau saņēmis ne tikai 4 ME sējumus, bet arī EH pirmo sējumu (pirmās desmit burtnīcas).

Esmu Jums ļoti pateicīgs par Jūsu uzmanību un par Jūsu novēlējumiem.

Atkal lūdzu mani atvainot.

O.Tkačenko.

P.S. Jūsu vārdu un uzvārdu rakstu krieviski vienīgi Kijevas apstākļu dēļ. Zināms, saprotu, ka Rīgā tas ir pavisam nevajadzīgi.

O.T.

22.

1974.g. 24.novembrī.

Augsti godātā kollēga!

Sirsnīgi pateicos Jums par grāmatu, kuŗu Jūs man atsūtījāt. Es par to ļoti priecājos arī tādēļ, ka tādējādi es uzzināju, ka Jums laikam viss ir kārtībā un es varu

neuztraukties par Jūsu veselību (Jūsu ilgā klusēšana sāka jau mani satraukt). Tomēr labprāt gribētu ko uzzināt par Jūsu dzīvi.

Man ir beidzot iespēja izstrādāt viena gada laikā savu tematu (pirms tā es piedalījos kolektīvā tematā). Vēlāk man būs jāredīgē mūsu etimoloģisko vārdnīcu. Manam darbam ir daudz grūtību. Tas rada man nemieru.

Man interesē, kā veicas ar J. Endzelīna rakstiem, kuŗu pirmais sējums man ir ar Jūsu palīdzību. Man negribētos palaist gaŗām arī citus sējumus.

Pie mums drīz nāks klajā Bulachovska raksti. Jau sākās pirmā un otrā sējuma abonēšana.

Vai man jāabonē tos rakstus arī Jums?

Ar sirsniņu pateicību un vislabākiem novēlējumiem

Jūsu Tkačenko.

23.

1981.g. 25.IV

Cienījamā kollēga!

Esmu Jums ļoti pateicīgs par Jāņa Endzelīna „Darbu izlases” III sējuma 2.daļas atsūtīšanu.

Man ļoti žēl, ka es nevaru vēl Jums Ukrainu valodas etimoloģijas vārdnīcas 1. sējumu atsūtīt. Mūsu vārdnīcas 1. sējums ir jau redīgēts, mums bija jau pat pirmā korrektūra. Bet sējumam būs jātiek drukātam: spiestuvei nav visi burti un zīmes. Tomēr Jums kā valodniecei tādi gadījumi ir acīm redzot labi pazīstami.

Jūs nerakstījāt man jau sen par sevi sīki. Tādēļ nezinu, kā Jums klājas. Ja Jums būs laiks un vēlēšanās, uzrakstiet, lūdzu, kas Jums ir jauns.

Mani jaunumi ir tādi. Es rakstīju grāmatu „Slavu un somu-ugru sastatāmā-vēsturiskā frazeoloģija” („Сопоставительно-историческая фразеология славянских и финно-угорских языков”). Ja man būtu zināms, ka šīs grāmatas tema varētu Jums būt interesanta, es, protams, to Jums atsūtītu. Bet grāmatai bija ļoti mazs metiens, un tādēļ pret paša gribu es nevarēju aizsūtīt savu grāmatu, kā es gribētu, visiem mani pazīstamiem, pat tiem, ko mana grāmata speciāli interesēja. Tagad man ir diemžēl tikai ļoti maz eksemplāru. Tomēr, ja grāmata varētu Jums būt vajadzīga, es censtos Jums šo atsūtīt.

Tagad es gatavojos uz savas monografijas kā doktora disertācijas aizstāvēšanu. Disertācijai bija jau divi apspriedes – Kijevā un Ļeņingradā, kur būs aizstāvēšanai (Ļeņingradas universitātē) jānotiek. Monografija ieradās jau 1979. gada beigās. Bet, kad jābūt aizstāvēšanai, es vēl nezinu, jo man nav pagaidām iespiests autoreferāts. Es varēšu to drukāt tikai tad, kad autoreferātu izlasīs aizstāvēšanas padomes priekšsēdis, kam šis [autoreferāts] tagad ir.

Līdz ar šo ilgstošo darbu man ir vēl plāna tema „Merjes valoda”, kas loģiski izriet no monografijas. Šī ir pati par sevi komplicēta, bet it sevišķi manos apstākļos. Tādi ir mani jaunumi ļoti īsi.

Ar cieņu
Orests Tkačenko.

24.

1982.g. 9.XII

Cienījamā kollēga!

Man šķiet, ka es jau rakstīju Jums par tiem jautājumiem, par kuņiem Jūs man jautājāt. Bet ļoti iespējams, ka kļūdos.

Diemžēl man nav kvīšu. Iepriekšējie sējumi man ir, bet ceturrtā sējuma otrā daļa man vēl nav. Zināms, es piesūtīšu Jums 3 rubļus. Un, ja Jūs uzskatāt, ka tā Jums ir ērtāk, - mūsu ukraiņu etimoloģisku vārdnīcu laidīs klajā ne ātri – esmu gatavs apmaksāt visus J. Endzelīna „Darbu” sējumus.

Doktors esmu vai nē? Tas ir grūts jautājums. Aizstāvēšana jau bija. Bet dokumenti ir vēl Ļeņingradā un padomes priekšsēdis tos pat neparakstīja, kaut gan aizstāvēšana bija vēl šā gada 15. oktobrī. Acīm redzot vistiešāk būs, ja mani sauks pagaidām par doktora kandidātu. Kopš 1979. gada beigām es gaidīju jau bezmaz trīs gadus, laikam gaidīšu vēl gadu. Rakstīt darbu bija droši vien vienkāršāk (katrā ziņā patīkamāk) nekā to aizstāvēt... Bet es negribu bojāt Jums garastāvokli un tādēļ nerakstīšu Jums (vismaz šai vēstulē) vairāk par to.

Paldies Jums par atmiņu [*atminēšanos*], vēstuli un labiem vēlējumiem.

Visu labu!
Orest Tkačenko.

25.

1989.g. 22.I

Cienījamā kollēga!

Pateicos Jums par vēstuli un Jūsu raksta „Latviešu valodas statuss” manuskriptu. Būs interesanti to izlasīt.

Mēs, austrumu ukraiņi, dzīvojam tagad apmēram latviešu vai igauņu XIX gadsimtā. Tādēļ jūsu pieredze ir mums pamācoša un svarīga.

Vispār mēs un baltkrievi dzīvojam kā uz citas planētas: par pārbūvi tikai runājam un lasām, tomēr tās eksistēšanu mēs nejutām. Tās nav.

Ar cieņu
O.Tkačenko.

26.

1989.g. 3.III

Cienījamā kollēga!

Es esmu Jums ļoti pateicīgs par Jūsu laipnību, par to, ka, pateicoties Jums, es spēju dabūt zināt par to, kas notiek Latvijā.

Ik dienas domāju par Igauniju, Lietuvu un it sevišķi par Latviju, kur stāvoklis ir it īpaši grūts. Ukrainas nākotne ir atkarīga no Jūsu cīņas. Mūsu tauta ir liela, bet ļoti atvienota [*sašķelta*]. Tādēļ šis lielums it kā nav. Mums ir apnicīga (?) viena valoda visai tautai, bet tā ir tikai Rietumu Ukrainā. Visā mūsu vēsturē tik daudz kļūdu! Tādēļ tik svarīgs mums ir jūsu piemērs. Ar Ševčenkas vārdiem es teiktu: „Boritiesia – poberete, Vam Boh pomahaje! Za vas pravdia, za vas slava i voļa sviataja!”

Sakarā ar to Jūs sapratīsiet, kādēļ es apsveicu Jūs pēdējo reiz Sieviešu dienā. Pagaidām tam nav nozīme. Valstī, kur nav iespējama ne Golda Meir, ne kundze Bandaranaike, ne Indira Gandhi, ne Kurason Akino, ne Margaret Thatcher, ne Benazir Bhutto, bet toties Berija varēja sieviešu tūkstošus darīt sev ar varu par verdzenēm mīļākajām, tādā valstī šī ir skaidra liekulība. Es gribu īstu un ātru sieviešu uzvaru! Tad ir ko apsveikt.

Visu labu vēlot Jums,
ar cieņu O.Tkačenko.

P.S. Gribētu es taču dabūt zināt, kad ir Latvijas Neatkarības diena, kuŗu tagad no jauna svin.

O.T.

27.

1989.g. 21.III

Cienījamā kollēga!

Es esmu Jums ļoti pateicīgs par Jūsu „Atmodas” (latviešu un krievu valodā) laikraksta atsūtīšanu. Tur ir ļoti daudz interesanta un svarīga. Ja Jums nebūs tas pārāk grūti, lūdzu ļoti kaut vai reizi mēnesī pasūtīt vienu šā laikraksta numuru, - ja tas ir iespējams, latviešu un krievu valodā. Tur un tur ir interesantas un nepārtulkojamas lietas. Ja pie mums būs arī kaut kas interesants, es sūtīšu Jums tādas lietas (ja šīs būs Jums interesantas). Pagaidām nav interesanta. Jo vairāk svarīga ir Latvijas attīstība. Šķiet, ka no tā būs atkarīgs visu Baltijas valstu liktenis. Un Ukrainas un Baltkrievijas attīstība arī ļoti ar Latvijas, Lietuvas un Igaunijas vēsturi ir saistīta. Taču ne velti kādreiz mēs bijām Lielās Lietuvas kņazīstes daļa.

Vēl reizi Jums liels paldies un visu labāko!

O.Tkačenko.

28.

1989.g. 5.VI

Labrīt!

Esmu Jums ļoti pateicīgs par „Atmodas” jaunajiem numuriem. Gribu Jums atsūtīt (bez atdošanas) mūsu jaunās avīzes numuru.

Es gribētu ļoti Jums uzrakstīt vairāk par savas ģimenes izcelšanos, bet tagad man ir grūti to izdarīt: diemžēl man nav laika. Teikšu tikai, ka arī mans vectēvs (tēva tēvs) bija ukraiņu filologs (literatūras kritiķis). Cara valdība izsūtīja viņu no Ukrainas par to, ka viņš kā skolotājs mēģināja mācīt bērniem ukraiņu valodu. Šis bija tad noziegums („separātisms”).

Paldies Jums par līdzjutību un jaunumiem no Latvijas!

Ar cieņu
O.Tkačenko.

29.

1989.g. 5.X

Labdien!

Paldies par atļaušanu divus numurus aizturēt. Visus citus numurus varu Jums atsūtīt atpakaļ.

Pie mums (blakus Kijevai) ir atrodama vieta, kur apraka Staļina laikā nošautu ļaužu liķus. Tur ir, iespējams, arī mana tēva liķis. 1937.g. 23.decembrī ir viņš kā „tautas ienaidnieks” nošauts, tagad ir rehabilitēts. Divās Ukrainas enciklopēdijās rakstīts par viņu, jo viņš bija ukraiņu valodnieks un rakstnieks (tulkojātājs – ukraiņu valodā no angļu, vācu, franču un krievu valodas). Viņu sauca Borys Danylovyč Tkačenko (ukraiņu valodā Борис Данилович Ткаченко).

O.Tkačenko.

Zigms Zinkevičs — Rasma Grīse*

30.

Viļņa, 1967.g. 20.februārī.

Cien. biedre!

Paldies par „Latviešu valodas kultūras jautājumiem” un A.Johansona, M.Rudzītes un V.Rūķes-Draviņas grāmatu recenzijām! Diemžēl nezinu, vai man izdosies Jums dabūt 1966.gada „Baltistiku”. Šis izdevums jau sen izpirkts. Grāmatu veikalos tā vairs nav. Man pašam ir tikai viens eksemplārs. Tagad meklēju pie pazīstamiem, varbūt atradīšu kādu, kam ir lieks eksemplārs. Tikko izdosies dabūt, tūlīt Jums nosūtīšu.

Jūsu rakstā par vārdu leiši izteiktajām domām es no savas puses varu tikai piekrist.

Vēlu sekmes.
Z.Zinkevičs.

* No leišu valodas tulkojusi R. Augstkalne.

31.

Viļņa, 1967.g. 17.aprīlī.

Cienījamā kollēga!

Ļoti nepatīkami bija uzzināt, ka ir sarežģījumi J.Endzelīna rakstu izdošanā. Par rakstību es pilnīgi atbalstu Jūsu domas. Mums nav ne juridisku, ne morālu tiesību mainīt lielā zinātnieka rakstību viņa paša rakstos. Lai tā ir tāda, kā rakstīja pats zinātnieks! Izdodams K. Būgas rakstus, es rakstību pēc būtības nemainīju: vienādoju tikai esošo nevienādību un pretrunas viņa pirmajos darbos. No Jūsu vēstules es nesapratu, vai tiks mainīta J.Endzelīna rakstība un kas redīgēs viņa darbus. Mēs, lietuvieši, esam ļoti norūpējušies par J.Endzelīna rakstu izdošanu un, zināms, nevaram neinteresēties.

Pirms pāris dienām man izdevās dabūt Jums „Baltistiku”. Šodien to nosūtīšu.

Par manu „Dialektoloģiju”. Svarīgākās izlokšnes īpatnības vienā vietā nenorādīju divu iemeslu dēļ: 1) ļoti taupīju vietu (plānā bija paredzētas 20 iespiedlokšnes, bet faktiski iznāca 57!), 2) rakstu nelielu (5 iespiedlokšnes) grāmatiņu skolotājiem, kuŗā būs ļoti populāri aprakstītas svarīgākās izlokšņu īpatnības. Šo grāmatiņu (tā sauksies „Lietuviešu valodas izlokšnes”) jau beidzu rakstīt, un pēc plāna tai jāiznāk 1968.gadā. Tur tiks aplūkota arī lietuviešu valodas izlokšņu pētīšanas vēsture, kā arī populāri izklāstīti vispārīgās dialektoloģijas jautājumi.

Šoreiz tas viss. Es būtu ļoti pateicīgs, ja Jūs plašāk uzrakstītu par J.Endzelīna rakstu izdošanu. Man tas sevišķi rūp.

Jūs cienot,
Z.Zinkevičs.

32.

Viļņa, 1967.g. 27.aprīlī.

Cien. kollēga!

Šodien beidzot man pēc lielām pūlēm izdevās Jums dabūt Stanga grāmatas novilkumu, kuŗu tūlīt pat nosūtīšu. Piedodiet, ka vajadzēja tik ilgi gaidīt. Izdevums jau sen izpārdots, un šo grāmatu vairs nevar dabūt, bet man solītais eksemplārs jau bija pārdots citiem.

Kas labs pie Jums? Ko Jūs darāt? Kāds ir Endzelīna rakstu izdevuma tālākais liktenis? No Latvijas man nekādu ziņu nav.

Tas šoreiz viss.

Z.Zinkevičs.

33.

Viļņa, 1967.g. 27.novembrī.

Paldies par „Dabas un vēstures kalendāru”. Kalendārs tiešām interesants. Kad man ir laiks, vakaros to pa druskai lasu. Tas ir derīgi arī tādēļ, ka neaizmirsīšu latviešu valodu.

Žēl, ka mums nav līdzīga kalendāra.

Vēlu Jums visādas sekmes.

Z.Zinkevičs.

34.

Viļņa, 1982.g. 8.februārī.

Cienījamā kollēga!

Rakstu „Leksisko heterotonu tipi” saņēmu un jau sen atdevu izdevuma „Baltistica” redakcijai. To visdrīzāk publicēsim „Baltistica” III pielikumā, kur būs lielākā daļa Rīgas konferencē lasīto referātu.

Laigonaite latviski lasa, un viņai varat rakstīt latviski uz katedru.

Ar labākajiem vēlējumiem

Z.Z.

35.

Viļņa, 1994.g. 20.februārī.

Cienījamā kollēga!

Pēterā Langes izdevniecība man atsūtīja A.Gātera „Lettische Syntax. Die Dainas”. Laikam par šo grāmatu man jāpateicas Tev. Paldies! Skaists, izcils darbs. Vajadzētu, lai kāds latviešu valodnieks (varbūt Tu ar kādu citu) uzrakstītu recenziju izdevumam „Baltistica”. Man šķiet, Lietuvā tādai recenzijai nav kompetenta cilvēka.

Manam darbam „Lietuvių kalbos istorija” iznāca jau V sējums. Kad kāds brauks uz Rīgu, iedošu, lai Tev aizved.

Vēlu sekmes.

Z.Zinkevičs.

36.

Viļņa, 1995.g. 6.maijā.

Cienījamā kollēga!

Pie manis ir Jāņa Endzelīna lietas (raksti pret viņu u.c.) kōpijas, tāpat viņa „Darbu izlases” korrektūru kōpijas, kuŗas kādreiz Jūs un citas personas nodeva man glabāšanā. Es tās saglabāju. Varbūt tagad Jums visu to atdot atpakaļ? Es varētu aizvest, braukdams uz Baltistu konferenci 14.-15.jūnijā. Kā man rīkoties?

Gaidu atbildi.

Z.Z.

37.

Viļņa, 1999.g. 17.maijā.

Cienījamā kollēga!

Gribu sirsnīgi pateikties par J.Endzelīnam veltīto atmiņu grāmatu un Jūsu rakstu novilkumu, ar kuŗiem man bija derīgi iepazīties. Paldies! Gribu Jums novēlēt labu vasaras atpūtu un visādas sekmes.

No sirds Jūsu
Zigms Zinkevičs.

Jānis Liepiņš — Rasma Grīle

38.

Druvienā
1971.g. 14.augustā.

Sveiciens no Poruka dzimtenes!

Vēstulei te nu vajadzētu atmirdzēt īstā romantikas gaismā, bet man tūlīt jāsak ar dzīves reālītātēm. Droši vien arī Jūs esat izlasījusi A. Zemītes piebildes manam Neiberta tulkojumam (Lit. un Mākslas jaunākajā numurā). Esmu pārliecināts, ka Jūs daudz kam tajā nevarat pievienoties, lai gan ģērēšanu Jūs jau sen pirms Zemītes asi kritizējāt. Mana izteiksme, kas kritiķei likusies nepieņemama, nekur nav filoloģiski izvērtēta, nu iebildumi ir, ja tā var sacīt, subjektīvi (izņemot dažus vārdus: virst, ēdmana, plikata). Manuprāt žurnāls nekādus paskaidrojumus man neprasis, bet, ja nu tomēr, tad Jums jānāk talkā.

Rīgā būšu varbūt jau ceturtdien un iemetīšu tad Jums kādu zīmīti.

Uz redzēšanos!
Jānis Liepiņš.

Cienījamā vārdu reģe!

Nule ar arhitektiem bija strīds par „kārnīņiem”. Viņi saka, esot jārunā ar īsu a, jo vārds radies nevis no kāršanas, bet karināšanas. Vai tā ir? Un vai tad karināšana un kāršana ir kādi antagonisti?

Nupat izdevniecībā tika dīrātas manas „Vārddevības”, liedza pat „leišu valodu” un prasīja, lai saku „lietuviešu valoda”. Tad nu atsaucos uz Jums, Blinkenu atkal nosaukdams nicinoši par - - -. Bet, vai nu Jūs būsit bijusi man kāda aizstāve, to rādīs otra korrektūra.

Literātūra tiek žņaugta bargā kārtā un valoda ir žņaugta jau 30 gadus.

J. L.

1983.g. 9.decembrī.

Literārais doktor!

Jau taisījos Jums rakstīt, citējot Gāteru („Jānis Liepiņš ir labs dzejnieks, — tā vēlreiz nodomāju, lasot Dzejas dienu” 20.XI) un pastāstot, ka Jūs abi ar Birzi, uzstādamies Medic. vēst. muzejā, tautai esot labi patikuši. Un tad pienāca Jūsu vēstulīte un tai pievienotā A.Kavača vēstule.

Manuprāt, to „inteliģento zemnieku” un viņu rosīšanās nosaukumus varētu darināt no tā paša vecā un skanīgā vārda zemnieks. No tā ir iespējams atvasināt gan nōmenus, gan verbus, darināt vārdkopas un salikteņus. — Kā jau ir „jaunsaimnieki”, „jaunstrāvnīki”, „jaunlatvieši”, tā šie varētu būt jaunzemnieki; savukārt no tā būtu atvasināma jaunzemniecība (sal. „muižniecība”, „zemniecība”), jaunzemnieku kustība, jaunzemniecisks, jaunzemnieciskot (sal. „sabiedriskot”). Kā ir „ubagot”, „kalpot”, „saimniekot” /t.i., „izturēties (rīkoties) tāpat kā tas, ko apzīmē atbilstošais nōmens” Endz. Lvgr. 643.§ /, tā varētu būt zemniekot ar dažādiem piedēkļiem vai piedēkļiem (apzemniekot, pārzemniekoties u. c.).

Tie, kam vienīgā vai galvenā pazīme ir lauku māja īpašumā, varētu būt laukmājnieki vai mājzemnieki.

Varētu jau lietot vai darināt vēl klasiskus svešvārdus, kā rustikācija (lat. rústicatio ‘uzturēšanās, dzīve laukos’), retrocedenti, retrocesija (retro cedere ‘iet atpakaļ’), recedenti, recesija (recedere ‘iet atpakaļ’).

Bet diez vai ar svešvārdiem te vajadzētu noņemties - tie patiesībā maz izsaka, vismaz pagaidām te minētie.

Ar labāmdienām
R. Grīse.

Labrīt!

Aizlaidusi Jums vakar vēstuli, šodien tik ieskatos, ka jaunzemnieks ME II 103 sub voce jaunzemis ir uzrādīts jau no Langes vārdnīcas (1773), abi ar noz. 'ein Neusass, einer, der ein Stück Land urbar macht und sich da häuslich niederlässt'; jaunzemis 'Neusass' ir arī Stendera vārdnīcā (1789). Vēl nāk prātā iespējamā *lauktiecība (kā „mērķtiecība”), *lauktiece, *lauktiecīgs, *lauktiecēji jeb lauktieči (skat. ME IV 209 tiekt, tiecīgs; Veselība 1983 IX 25).

Latīņu (retro) cessio var nozīmēt arī 'atkāpšanos, atkāpš. no savām tiesībām', tāpēc tās cedere atvases labāk neņemt. Daudz izteiktu *rūrīrezidenti (vai vienkārši rezidenti?) 'laukos apmetējies' (rūrī — sens viensk. lok. vārdam rūš, ģen. rūšis 'lauki, lauku īpašums'; re-sīdere ar pamatnozīmi 'atsēsties' — vēlākās nozīmes: 'palikt (lai atpūstos), apmesties; iegrimt; apklust, norimt, nomierināties'. Latviski pa vecam to izteiktu *lauksēži, viensk. *lauksēdis (sal. ME IV 665 viensēžu mājas 'viensēta', lei. viensēdis 'Einsiedler').

R. Grīse.

Dainas dvēseles glabātāja!

Jūsu apcere man ir tas jaukākais Jaungada sveiciens visumā drāmatiskajās gadu nomaiņas dienās (pēkšņi nomira kaimiņiene Ārija Žodziņa, abu jauniešu skolas ilggadēja direktore). Jau esmu Jūs iecēlis par gudrāko latviešu filoloģi, tagad Jūs paaugstinu par visgudrāko. Raksts noteikti jāiedod Karogam, ja Pad. Jaunatne izrādītos tik dumja, ka nesaprastu tā izcilo stilu un asprātīgo argumentāciju. Bet Karogs jau nu arī palaikam ir varen stīvs. Un LuM — eksplozīva, te iedegas par vienu, te otru lietu, taču nespēj izturēt iešanu noteiktā virzienā. Uz Jaungadu gan saņēmu no kritikas nodaļas apsveikumu ar cildinājumu par stāšanos pret Blinkenu. No Ievas Celmiņas dzirdēju, ka esot bijis ļoti daudz pret Blinkenu vērstu vēstuļu, bet man par tām nekas nav sacīts.

Ancītis man šodien raksta par dainu, mudinādams, lai protestēju es — man iznākot niknāk. Nu esam abi no tāda protesta atbrīvoti. Kaut nu tikai rastos raksta publicētājs! Beigās vajag dot tiem pašiem Kult. jautājumiem, ja visas iespējas zūd. Vai nu reiz viņiem neapniks ignorēt Jūsu lietpratīgos rakstus?

Jaungadā Jūs īpaši nesveicu, lai pārlietu neatbalstītu krievu modi ar Jaungadu izspiest Ziemassvētkus (kā ar „pirms” izspiež „priekš” laika nozīmē). Tomēr vēlu Jums visādu paveikšanos un vērša gadam raksturīgu spēku, bet arī visādu izvairīšanos no vērša sirds (cor bovinum).

Paldies!

Rakstu parādīšu Ancītim.

J. L.

P.S. Jums mana drauga rec. par mūsu 1. sekr. grāmatu, ko lūgšu atpakaļ.

43.

26. III 85.

Cienījamā latīniste un baltiste!

Vai teksts

„vivat rex poetarum, rex divum hominumque”

ir pareizi konstruēts? Un ko citējumā nozīmē „dīvûm” ar ačgārno jumtiņu? Vai tā būtu norāde, ka Vergilija dzejā šeit (pretēji parastajai likumībai) liekams akcents?

Par „Asaru ezeru” turpretim etnografi saka — tas esot dzidruma dēļ tiešām Asaru (tātad bez mīkstinātā r), taču mūsu trumpis jau ar to vērti nezaudē.

J. L.

44.

1985.g. 28. III

Labvakar, gaidāmā autorvakara autor!

Tā kā latīniste esmu apšaubāma, apspriedos ar īstiem klasiķiem par Jūsu vēstulē minēto teikumu

„vivat rex poetarum, rex divum hominumque”.

Jūs jautājat, vai tas pareizi konstruēts un ko nozīmē rakstījums „dīvûm”. — Teikums konstruēts pareizi, -ûm ar jumtiņu norādot, ka tas saīsināts no -orum. Tātad dīvûm = dīvōrum; un tas šai teikumā neesot (nevarot būt) vis adjektīvs dīvus, -a, -um ‘deificēts (pārdievots)’, bet substantīvs dīvus = deus ‘dievs’. Teikuma tulkojums tātad būtu:

„lai dzīvo dzejnieku valdnieks/ķēniņš, dievu un cilvēku valdnieks/ķēniņš!”

Kā redzams pēc Endzelīna vietvārdiem, Latvijā ir vairāki „Asaru ezeri”, kam sakars vai nu ar asarām, vai ar asaļiem. Pastendē esot Asarezers.

R. Gr.

45.

1985. g. 6. novembrī.

Sveicināts, valodas aizsardzības aktīvist!

Pārlasīju Jūsu frizieres monologu, ko, kā teicāt, Dina Kuple uzdrošināšoties celt priekšā. Ko viņa darīs ar ņ — ignorēs vai ievēros?

Man šķiet, Jūs esat domājis r mīkstināmu, kā nākas, ja jau esat saspraudis „vara kniebi” kopā ar tagadni varu.

Lai nerastos iespaids, ka r tiek izsmiets, varbūt vajadzētu šur tur salikt blakus vienādas formas, kam nozīme mainās līdz ar r un r. Un runātājai būtu jāuzmanās, lai nav ne lieku, ne pietrūkušu r.

Vai friziere, kas sakās izglītojusies ģimnazijā /ar īsu a!/, nevarētu savu monologu papildināt, piem., šādi:

115.lpp. aiz

PAREIZRUNAS JAUTĀJUMOS. Neesmu ar viņām viens prātis tikai par mīkstināmā r nemīkstināšanu. — Tad taču nevar atšķirt ne varu un varu, ne garu un garu un pat ne meistaru un meistaru baltos virsvalkus!

...VECLAIKU VARA KNIEBJAMO. Un nekāda vara mani nepiespiedīs no tā šķirties.

...CILVĒKS UZ SKATUVES un monotonā garā LASOT NEAPNICIS SAVA garā sacerējuma FRAGMENTUS.

116.lpp.

SVEŠVĀRDS IR VALODAS īstenais SĀLS,...

...INŽENIEĀU ZINĪBĀM. Man jau kopš jaunības runa šķiras ar katras šķiras klientu.

118.lpp.

...NEDER NE VELNAM. Man tepat aiz priekškara ir vēl priekškara aparāts.

* * *

Jums varbūt ienāks vēl prātā kādi labāki teikumi „idejas” īstenošanai. Labu veiksmi!

R.Grīle.

46.

1986.g. 25.IV

Gudrā endzelīniste!

Vedas teikt un aizvien esmu dzirdējis: Zeltmatis ar šauru e. Bet zelts taču plati sakāms. Vai šaurais e šeit uzmācas vārda „zelīts” mudinājumā? Un kā sakāms „mas, neretieši”, ko Toma min kā pašu augstāko lielību tekstā par Veselī? Vai tas ir parasts a vai a ar e pieskaņu: maes?

Lūdzu, māciet!

J.L.

47.

Lazdukalnā
1987.g. 8. VI

Godājamā konsultante!

Izlasījis Skolotāju Avīzē Jūsu labo apceri par Endzelīna izstādi, jau grasījos Jums rakstīt, lai cildinātu, bet tad apdomājos, sak, jāgaida, kamēr uzrodas kas jautājams.

Un nu ir tāds dīvains ciemata vārds Polokori latviskā pagastā, kāds bija Bērzpils pagasts, no kā Lazdukalns atšķelts, pieliekot drusciņ klāt no Rugāju pagasta. Vai Polokori būtu kāds poļu un krievu kropļojums pēc Naudaskalna parauga, ko Vitebskas ierēdņiem par godu pārsauca Nauduševas vārdā? Man nav nekādas fantazijas šai ziņā.

Skujiņas piebilde par sarglaupi nevienu mediķi nepārlicināja. Katrā ziņā Jūsu ieteikums ir labāks, un Jūs jau sacījāt, ka meklēšot vēl kādu variantu.

Ja saņematies rakstīt līdz 20.VI, tad, lūdzu, pēc adreses:

ind. 228776 Balvu raj. Bērzpilī, Bērzpils vidusskolā. Pēc tam būsīm Šķilbēnos.

Jānis Liepiņš.

48.

Bērzpilī
1987.g. 15.VI

Godājamā terminoloģijas pīlāre!

Man un nule ienākušai doktorei Ancānei Jūsu sarglaupe liekas pats labākais ieteikums. Arī gande nav slikta, bet tajā ietilptu arī vēzis, smagas infekcijas, kas tāpat ir gandiskas. Lai nu kā, steigšus jātiek pie vārda, lai atturētos no saīsinājuma. Skujiņas imūnkaile nevienu nepiesaistīs.

Viena lodīte ir izrakstīta, jāmēģina otra.

Mazus labojumus Endzelīna izstādes aprakstā gaidu, bet tik asus lauzumus tomēr ne. Ja māte nebūs rajona avīzi aizsviedusi, vienu eksemplāru es no viņas Jums dabūšu.

Nedēļas beigās satikšu Lazdukalna iedzīvotājus un izprasīšu sīkāk par

Palikoviem. Jā, un par Bērziem, kā sauc šejienes baznīcu: dažās kartēs ir rakstīts, ka arī te ir Bierži, no tiem varbūt latgalietim Bierži un beigās – Bērži. Pats Bērzpils nosaukums pagastam varbūt ir jauns darinājums. Lai nu būtu kā būdams, gan no Bēržu baznīcas, gan Bērzpils vidusskolas paveņas vēl majestātiskāka ainava nekā no Cesvaines pils.

Labsajūtu gandē vienīgi ģimnazisti, kas ir erētiski tik ļoti uzbudināti, ka caurām naktīm blaustās un mūzicē pa internātu. Viseksaltētākā grupa gan šodien aizbrauca, un tie, kas nule ieradās, izskatās visādi solidi. Kaut nu tikai mēs nepieviltos!

Līdz 21. VI būsīm še, pēc tam:

ind. 228787 Balvu raj. Šķilbēnos, Rekavas vidusskolā.

J.L.

49.

Bērzpilī
1987.g. 17.VI

Godājamā terminoloģijas komisijas padomniece!

Sveicinādams Jūs vārda dienā, kas teju klāt, par Polokoriem varu bilst, ka paši šā ciema iedzīvotāji itin visus o izrunā vienādi īsi (iztaujāt gan patrāpījās vien gados jaunus ļaudis).

J.L.

50.

Šķilbēnos
1987.g. 23. VI

Patslēga patentētāja!

Jūsu apcere Līgo vakarā man tas košākais vainags. Kā vienmēr Jūs esat kodolīga, atjautīga, izteiksmes skaidrībā nepārspējama. Vismaz jel Kultūras jautājumos vajadzētu rakstu iedabūt, ja Pad. Jaunatne atkal sāks vaimanāt par telpas trūkumu! Un no patslēga atslēgas nav ko būties: ja „šlepeņa” atslēga kādam vēl bija vajadzīga, patslēgs funkcionēs suverēni.

Tāpat, vairākkārt pārdomājis Jūsu gandi, ieteicu turēties pie sākotnējās sarglaupes. Ja terminoloģijas komisija toreiz šo vārdu atzina, kāpēc mums būties no Skujiņa dīvainajām asociācijām un Padomju Mediķa karikatūrām?

Familiāritāte ir patiešām peļama indeve. Nupat še brangi ciešam, kad viens vecs un viens jauns ārsts sanāk familiārās attieksmēs ar skuķēm, kas izlaižas un sāk dzert, uzspļaudamas mūsu apieskas principiem.

Diezin kas notiks šovakar Šķilbēnu parkā, ja tur putos Latgalei raksturīgais stiprinātais alus (reizēm pat ar mazu ziepjuzāļu piedevu – lai labāk cērt)?

Es ar patslēgu norobežošos no visām orgijām, līgodams viens pats.

J.L.

Patslēgs – šleperis
Sarglaupe - imūndeficīts

51.

1987.g. 27.VIII

Godājamā rakstu priesteriene!

Patiešām – esmu aizkustināts, ka manam nieka jautājumam Jūs tik rūpīgu atbildi gatavojusi. Protams, Kivtus es turpmāk saukšu par Kūtiem. Paldies arī par Čūskinsona

apceri, kas ir bez vainas, tikai nu pats Purva bridēja pārtaisīšanas akts jau aizgrimis aiz citiem, jebšu pārtaisīšanas indeve turpinās.

Ieradās kāds jauns žurnālists un man prasīja: galda vai pārtikas minerālūdens? (Vāji minerālizēts, piem., Z. Valmieras avota ūdens.) Es nezināju atbildes. „Galda” laikam ir gan krievisms. Kā sacītu Jūs?

Turpinu rakstīt bērniem, nesaprazdams, kā vajag, gatavojos Dzejas dienām (Lielplatonē, Ogresgalā, Bulduros), Dzejas dienu sarīkojumam Mākslas darbinieku namā un arī monologu izrādes, uz ko Jūs ielūdzu.

J.L.

P.S. Par Šnori jāpaskatās. Grāmatu lasīju bibliotēkā. Tabakas cālis man nav pazīstams.

52.

1987.g. 31.XII

Godājamā vārdu karaliene!

Par laipnu palīdzēšanu šai gadā pateikdamies, izlūdzos labvēlību arī nākamam gadam, Jums pašai novēlēdams visādu izdošanos. Gan Aļķe, gan Mauliņš par Jūsu rakstu ir varen iepriecināti – kā es par Kākuļa skaidrojumu.

J.L.

53.

Rīgā
1988.g. 14.V

Godājamā konsultante!

Maza iztaujāšana par „vien” postpozīciju. Ja teikumos jau iepriekš figūrējis „tikai” un vajag pārmaiņai kā cita, vai ir tik ļauni sacīt, piemēram: „Vien dziedādami varam pastāvēt?” Peters ekspluatē „dēļ” prepozicionāli, un es, pret viņu vērsdamies, gribēju būt absolūti konsekvents, domādams, ka „dēļ” prepozīcija vispār nav iespējama, taču ME vārdnīcā vienu piemēru atradu. Bet vai tad „vien” šai ziņā būtu konservatīvāks?

J.L.

54.

Ventspilī
1988.g. 11. VI

Cienījamā padomniece!

Šurp braukdams, pie Spāres redzēju daudz spāru, un nu man jādomā, ka vietai noteikti sakars ar šiem kukaiņiem. Bet varbūt nosaukumā ietverts nama spāru jēdziens? Un kā intonātivi atšķirt vienas spāres no otrām? Uz stacijas rakstīts: Spāre. Krāsotājam droši vien tā ir bijusi kaprise – svītru padarīt par intonācijas zīmi, taču varbūt šai nejaušībā ir kāda gudra ziņa.

Pošos atpakaļ uz Rīgu.

J.L.

55.

Rīgā
1988.g. 15.VI

Cienījamā endzelīniste!

Jebšu esmu tikai otras ģenerācijas Endzelīna klausnieks, Jūs zināt – tomēr it uzcītīgs un latviešu valodu profesora garā man laimējies mācīties jau no kādas 5.klases. „Vidūtājs” ar gaļu u es saku arī, neba rakstu vien, tā ka kļūdu ir nepamanīju. Mana mašīnrakstītāja, kas pēc speciālitātes ir mūziķe, raksta labi, tomēr palaikam ir pārlietu atkarīga no pareizrakstības vārdnīcas. Piemēram, tradīcijas viņa man allaž pārlabo kā vārdnīcā, un vārdnīcā varbūt vidūtājs ir ar īsu u. Taču vaina var būt cēlusies arī avīzē (kā Jums ar ar skatiem). Otram, lai tas nepārvērstos otrajā, es arvien iekavās piebilstu: lūgums korektoram – manu formu nepārveidot! Turpmāk būšu uzmanīgs arī reti lietojamā vidūtāja dēļ.

Par Spāri esat man sniegusi īsti zinātnisku apceri, tik plaši jau nemaz nevajadzēja tērēties. Paldies, paldies!

Un teicams ir Jūsu raksts. Kaut nu Padomju Jaunatne apjēgtu tā vērtību!

Šorīt ap 7 aizgāju pie Brīvības pieminekļa un brīnumiem brīnījos par tautas dedzību, atjautu, vitālītāti.

J.L.

P.S. Vai vismaz formāli pareizāka vidūtāja vietā arvien sakāms starpnieks?

56.

Rīgā 88. 13. VIII

Cienījamā endzelīniste!

Šodien pa trolejbusa logu redzēju Jūs spraucamies cauri Marijas ielas pūlim. No tā ģiežu, ka neesat vis Valmierā apmetusies uz pastāvīgu dzīvi un varēsīt man sniegt kādu padomu.

Vai bez tam ir tik varen skaužams? Vairoš, taču šad tad turklāt teikumā īsti nesēž un automatiski uzmācas tā vietā bez tam.

Padomju Jaunatnei kāds Dzenītis Blinkenas garā iebildis pret manu reklamāciju, neatradis tādas nozīmes, kā es lietoju, Feldhūna tulkotajā Svešvārdu vārnīcā. Tad nu man nācās bilst, ka pati latīņu valoda, nevis Maskavas vārdnīca var mums derēt par jautājuma izšķirēju.

Esmu līdz Dzejas dienām brīvs, bet brīvestību būšu spiests veltīt kādam Veimāras jauneklīm, kas tīko iepazīties ar Latviju.

J. L.

57.

Rīgā 88. 29. 8.

Godājamā padomniece!

Kā krusts novēlās no sirds, kad manas intuīcijas aizstāvētā forma bez tam tiek atzīta. Un es, muļķis, domāju, ka Endzelīns ir pret to vērsies. Bet kas tomēr? Apkaņošanai vajadzēja būt pazīstamai pirms Blinkenas ēras.

Vai Padomju Jaunatne ar Jūsu rakstu par izrunas jautājumiem rauga atpirkties, neievietojusi apceri par r? Jebšu mazs, arī šis raksts ir visādi ietekmīgs. Un ko lemj Karogs? Ak Dievs, mana mazā apcere par grāmatas 400-gadi salikta stāv jau no jūnija bez kustēšanās! Bet PJ raksts par teātra kritiku guļ no februāra. Tāda ir mūsu prese. Tāpēc meklēju atbalstu Jaunajā Gaitā.

Divas nedēļas esmu vingrinājies vācu valodā, skolodams savu Veimāras jaunekli.

J. L.

58.

Rīgā
1988.g. 22.IX

Endzelīna komitejas priekšsēde!

Domāju, ka ne Šīraks, ne Vilims neiebildīs, ja izmantosit viņus pieminēkļa būvdarbos. Aktierim tad nu gan man klāsies ko tekstā iestarpināt aiz Endzelīna vārda, bet gan ar aktieņiem šoreiz man klājas ļoti grūti, es pat teiktu – drāmatiski. Jau pa

trešam lāgam jāpārtaisa afiša: nule no runāšanas atteicās jaunais Āboliņš, un man jāmeklē palīgs Liepājas teātrī (Rīgas teātros vīrišķīgu aktieņu nav). Par laimi baletdejojājs, ko visi uzskata par sievišķīgu, ir tik stingri vīrišķīgs, ka uz viņu vēl vienīgo balstos kā uz klinti (vai varbūt tomēr: „uz klints”?).

Jūsu raksts ir lielisks, un pamatīgā vēstule dara man prieku, radot skaidrību, kā trūka. Patiešām, patiešām, Helds, neba Samausks bija tas „grāvja” teicējs. Kā aktieři man ir stāstījuši, „kņupis” aizvien vēl figūrējot (varbūt ceplītiskām sarunām par valodu?).

Ielūgums drīzumā būs.

J.L.

59.

Rīgā
1988.g. 29.XI

Godājamā padomniece!

Rainim jauno kopotu rakstu 2. sējuma 121. lappusē ir dzejolis ar vārdu noža (nuoža). Kāda krievu tulkotāja man vaicā, ko šis vārds nozīmē. Man liekas, ka še ir kā Viktora Eglīša darbos – palaikam atrasts jauns vārds atskaņas dēļ. Tomēr prātā, ka reiz Stērste arī tādu pieminēja. Varbūt alojos? Nāciet talkā!

Un kad rādīsiet savus Vācijas labumus? Vai zinātnieku savienībā iestājāties?

J.L.

P.S. Mīlenbacha skaidrojums pazīstams, bet nedrošs: vai tiešām kāds Lubānā uzdevis to par tautā noklausītu vārdu? Vai nav kāda pārklaušanās (vajag m o ž u m u)?

J.L.

60.

Rīgā
2003.g. 18.I

Gudru padomu laipnā devēja!

Nule pārlasu Brigaderes darbus, kas sagatavoti iespiešanai 1944. gadā („Skarbos vējos” iznāca jūlijā kā Latvju Grāmatas izdevums, „Dievs, daba, darbs” - vēlā rudenī jau kā VAPP izdevums). Un vienā no tiem ir Brigaderes likts Tagores dzejolis par jauneklīgumu vecumā. Kam tad vēl par Jums jauneklīgākas publikācijas! Bet, saprotams, labi darāt, ka apkopojat rakstīto, lai taču beidzot iznāk grāmata. Bibliografija ir tikai pakāpiens uz to.

Terminoloģijai veltītais laiks nav izšķērdēts velti. Dālmāne un Koroļova neprata bagātību izmantot, bet, piemēram, Latvijas Ārstu Žurnāls bez Jūsu terminiem šķistu īsts plikata. Jau agrāk lietotiem vārdiem 11./12. Nr. pievienojusies dzīvildze. Tulas-

Rijkures nodoms par īpašu žurnāla terminoloģisku padomi nav īstenojies, un Baltiņa komisija tikko velkot garu (nedarbojoties). Valsts Zāļu aģentūra, kam arī vajagot daudz jaunu vārdu, par tiem rūpēšoties no Baltiņa neatkarīgi.

Lalitas Muižnieces grāmatu neesmu redzējis, neesmu arī vēl izlasījis Brīvo Latviju, ko dabūju tikai Misiņa bibliotēkā (un tur šogad neesmu bijis). Taču izlasīju gan Grigorjeva un līdzautores grāmatu par fōnētiku. To vērtēju kā fizioloģijas, nevis filoloģijas darbu. Lalita Muižniece starp trimdas filologiem man liekas pati simpātiskākā, bet, iespējams, grāmata nav padevusies, ievērojot trimdas latviešu tomēr tomēr nepietiekamās latviešu valodas zināšanas. Lieku reizi pārlasīju Hauzenbergas-Šturmas vēstules Jānim Rudzītim. Lielākā daļa no tām manī rada iekšēju pretestību.

Ja nu valodas sēdes Latviešu biedrībā agrāk sākties nevar un mana klātie nevēlama, kad vakari kļūš gaišāki, solos uz dažū aiziet.

Ar nepieredzēti aukstu laiku pārbaudīti, ceru – vēl cīkstēsīmies.

Jānis Liepiņš.

61.

Rīgā 2009. 29. XII

Cienījamā valodas priesteriene!

Nemaz nepaskatījos aplokšnes otrā pusē, ka esat mainījusi templi, un dabūju uz Rīgas adreses līmēt jauno Ogres adresi. Jūsu vārds tiek daudzīnāts vai ik dienas — gan pēc palīdzības sniedzoties, gan sašutumu paužot, kad jāredz visādas žurnālistu ērmības. Sevišķi sparīgi tvēros Jūsu rakstos, kad latgalieši no jauna sāka tirgoties ar savu dialektu. Tā kā Filoloģijas fakultātē tagad latgalieši ir noteicēji, varam gatavoties uz jauniem uzbrukumiem.

Biju akadēmiskajos lasījūmos, kuŗos Baltiņa teica tik bālu runu, ka izbiedēja pat savas studiju biedrenes.

Jums jāturas kā klintij,
lai mēs neiegāžāmies aizā!
Jānis Liepiņš.

Eduards Putniņš — Rasma Grīse

62.

1971.g. 2. oktōbrī.

Cienījamo valodniec!

Man ļoti jāatvainojas, ka tikpat kā pret savu gribu esmu bijis spiests Jūs ilgu laiku „apmānīt”. Es domāju par tām prof. Endzelīna atklātnēm, ko Jums apsōlīju.

Tās visu laiku atradās kopā ar citām mantiņām, ko neturēju pie sevis kopš saskares ar „akadēmiju”. Tagad šī bagāža ir pārvesta, šķiroju to un kārtuju, un dedzinu, kas dedzināms. Bet tāpat jau paliek pāri vēl daudz neveselīgu lietu. Tās atklātnītes tagad Jums nosūtu. Šai sakarā lai atļauts Jums pastāstīt pāris sīkumu par profesoru, kuŗi raksturo viņa objektivitāti un taisnīgumu.

1. Man, iestājoties universitātē, nācās latviešu valodā eksaminēties pie prof. Endzelīna. Kamēr netiku izsaukts, klausījos un drebēju. Kādam aspirantam viņš teica: „Pastāstait man par Andrievu Niedru!” Šis plašā vērienā uzsāk: „Andrievs Niedra ir Latvijas nodevējs.” Ar milzīgu blīkšķi triecās prof. kulaks galdā: „Vispirms pasakait, ko viņš ir labu darījis!”

2. Kad Z. Mauriņa bija aizstāvējusi savu doktora disertāciju par Fr. Bārdas pasaules uzskatu, mums Ramavē ar prof. radās šāda saruna. „Man nebija laika aiziet noklausīties aizstāvēšanu, bet es centos ierasties uz nobalsošanu, jo zināju, ka daudzi balsos pret, un man gribējās balsot par, tāpēc ka viņa to pelnījusi.”

Vai Jums dažkārt netiktos daži rakstu gali no Šturma kundzes? Man ir pāris vēstuļu no tiem laikiem, kad vācu Svētciema apvidus vārdus.

Vēlu Jums sekmes valodniecības laukā, jo zinu, ka Jūsu darbs nezudīs un nevar zust. Tā šķiet, ka velnu nakts piektais cēliens jau aizsācies — vismaz dekorācijas uz to gatavojas mainīt. Un tad būs atkal rīts un normāla diena.

Sirsnīgi sveicinādams,
E.Putniņš.

Jānis Loja — Rasma Grīle

63.

1982.g. 10.janvārī.

Cien. b. Grīle!

Esmu paredzējis š.g. februārī J. Endzelīnam veltītajā valodnieku sanāksmē nolasīt referātu „Valodnieciskā mantojuma apguve Padomju Latvijā”. Šai sakarā vēlos noskaidrot dažus jautājumus.

Kur atrodas prof. Jāņa Endzelīna manuskripti? Neesmu tos konstatējis ne V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkā, ne arī ZA Fundamentālās bibliotēkas J. Misiņa nodaļā. Varbūt tie glabājas J. Raiņa Literātūras un mākslas vēstures muzejā vai arī Centrālajā Valsts vēstures archīvā? Bet varbūt profesora atstātais mantojums atrodas privātpersonu rokās (piemēram, pie Mērijas Saules-Sleines)?

Vai akadēmiķim J. Endzelīnam ir arī kādi nublicēti darbi (b. Zanders gan šādu domu noraidīja)? Cik pilnīga ir J. Endzelīna bibliogrāfija, kuŗa publicēta veltījuma krājumā (R., 1959)? Esmu konstatējis, ka šai darbu sarakstā nav uzņemts raksts „Profesora Jāņa Endzelīna uzruna latviešiem svešumā” (krāj. „Dzimtene sauc”, R., LVI, 1948, 92.-94. lpp.).

Vēl gribētu pārbaudīt dažus faktus par profesora J. Endzelīna sabiedriski politisko nostāju. Vai taisnība, ka 1926. g. novembrī viņš atteicies no buržuāziskās Latvijas

valdības piešķirtā Triju Zvaigžņu ordeņa? Vai atbilst patiesībai ziņas, ka LU Zinātniskās padomes sēdē 1934. gada novembrī viņš balsojis pret agronomijas un ekonomikas Dr. h. c. piešķiršanu fašistiskajam diktātoram K. Ulmanim?

Kāda bija prof. J. Endzelīna attieksme pret citādi domājošiem laikabiedriem — M. Bruņenieku, F. Garo, J. Lūku, Arturu Ozolu, Jāni Loju. Kas ir šis Jānis Lūks? Esmu daudz par viņu dzirdējis, bet diemžēl nekā neesmu lasījis. Varbūt viņš tikai uzstājās sanāksmēs, bet neko nav publicējis? Domāju, ka vajadzētu arī izvērtēt, ko teicis profesors J. Endzelīns un ko viņa skolnieki, kas bieži skrēja savam skolotājam pa priekšu un izķēmoja viņa mācību. Kādai būtu jābūt mūsu nostājai pret vienu no nīkākajiem J. Endzelīna oponentiem Dr. phil. Jāni (Johanu) Zēveru? Starp citu, kas ar šo Zēveru notika? Prof. A. Ozols uzrāda, ka Zēvers miris 1940. gadā, bet — kur un kādos apstākļos, vai viņš 1939. g. būtu repatriējies?

Kā pašreiz izskatās Kokneses „Nākā”? Kad 1981. g. vasarā biju Koknesē, pat vietējie iedzīvotāji man nemācēja izstāstīt ceļu uz profesora mājām. Arī Stučkas mākslas un vēstures muzeja darbinieki nezināja nekā teikt, tikai paskaidroja, ka muzeja gan tur neesot. No kurienes radusies šī neziņa un vienaldzība pret latviešu izcilāko valodnieku? Vienam vai dažiem entuziastiem bez augstākstāvošo organizāciju atbalsta šo stāvokli grozīt praktiski jau ir neiespējami. Vai ir saglabājušās prof. Ernesta Bleses mājas „Gūja” (vai „Kūja”?) turpat blakus „Nākai”?

Vai Kauguros (Valmieras raj.) vēl pastāv Jāņa Endzelīna astoņgadīgā skola?

Par visiem šiem un arī citiem jautājumiem gribētu uzzināt Jūsu domas. Varbūt mēs varētu personiski tikties?

Ar cieņu,
Loja.

Mana adrese: 226012, Rīga-12
Suvorova ielā 136-45
Jānim Lojam

Darba telefons (Galvenā enciklopēdiju redakcija) 213323

64.

1982.gada 25. janvārī.
(226019, Rīgā, Rītupes ielā 3/5- 5)

Godājamais b. Loja!

Saņēmu Jūsu vēstuli, lieku ceļu izgājušu, jo Medicīnas institūtā vairs nestrādāju.

Lūkošu atbildēt uz Jūsu jautājumiem par Jāni Endzelīnu, cik nu zinādama. Īstēni gan Jums ar tiem vajadzēja griezties pie pašreizējiem viņa darbu jaunizdevuma gatavotājiem, kam Endzelīna lietu svaiga pārzināšana ir amata pienākums ik dienas (jau piecpadsmit gadu pēc manis).

1) Kur atrodas Endzelīna grāmatu manuskripti, nezinu un neesmu tos redzējusi. Gatavodama jauno izdevumu, es tās ar manuskriptiem nesalīdzināju, bet ar autora eksemplāriem. Savu rediģēšanas darbu esmu paskaidrojusi un motīvējusi viņa „Darbu izlasei” paredzētajā ievadā, kam uzrakstīju arī sistēmātisku pārskatu par autora dzīvi

un zinātnisko darbību. Tas viss arī tika tipografiski salikts 1966. gadā, un ar salikuma fotokopiju varat iepazīties V.Lāča Latv. PSR valsts bibliotēkā Ā. Dzeguzes depoziā. Par dažiem manuskriptiem (arī par nepublicēto „Latv. val. skaņu un formu” pārtulkojumu vāciski) un visu, kas atrodams Endzelīna mājas archīvā pie viņa meitas gleznotājas Līvijas Endzelīnas, esmu pastāstījusi vairākos rakstos; tie minēti bibliografijā žurnāla Baltistica IX (2) 121.lpp. M. Saules-Sleines glabātie materiāli esot nodoti Raiņa Lit. un mākslas vēst. muzejā, kur pērn bija skatāma arī īpaša ekspozīcija.

2) Pilnīgāka un nedaudz jaunāka par K.Egles sastādīto Endzelīna bibliografiju (R., 1958, 1959) ir tā, kas atrodama grāmatā In honorem Endzelīni (Chicago, 1960) un ir atsūtīta arī Misiņa bibliotēkai.

3) Par Jūsu minētā ordeņa nepieņemšanu un arī par Endzelīna atteikumos no LU piešķirtā Dr. h.c. ir lasāmas atskaņas toreizējā presē (piem., Jaunāko Ziņu 1933.g. 42.numurā). Bet es neesmu dzirdējusi, ka Endzelīns būtu balsojis — taču laikam aizklātā balsošanā — pret Dr.h.c. piešķiršanu K.Ulmanim (Jūs rakstāt „fašistiskajam diktātoram”, bet Endzelīns gan nemēdza pievienot uzvārdiem tamlīdzīgus epitetus kā „fašistiskais” vai „komunistiskais”). K.Ulmaņa valdības periodā Endzelīnam bija iemesls būt nemierā par savas kopā ar K. Mülenbachu izveidotās pareizrakstības sabojāšanu (pēc Jūlija Druvas ierosmes), tik lietpratīgi izveidotas pareizrakstības, kuŗas dēļ citas tautas varot latviešus apskaust (kā atzinis vācu valodnieks Ed. Hermanis).

4) Jūs jautājat, „kāda bija prof. J. Endzelīna attieksme pret citādi domājošiem laikabiedriem”. — Godīga, ar vienu vārdu sakot. Plašāk par to esmu izteikusies gan iepriekš minētajā Baltistikas burtnīcā, gan rakstā „Jānis Endzelīns kritikas laukā” (Karogs, 1977, II 153—155). Šai sakarā ieteicu iepazīties ar revolūcionāra Pēterā Ramizara (Ozoliņa) atmiņām viņa grāmatā „Rīta zvaigzne” (R., 1978).

5) Jūsu minētais „Jānis Lūks” pats gan ir teicies izcīnījis sava uzvārda rakstīšanu pa vecam: „Luhke” un uzdevies par angļu 17.gs. filozofa vārdabrali. Viņš esot bijis agronoms un ir publicējis kādas trīs valodnieciski galīgi nesapratīgas, totiesu ļoti agresīvas ķengu brošūras, uz kuŗām atbildēt Endzelīns nav uzskatījis par vajadzīgu. Kad es tās lasīju, man bija autora arī tā kā žēl: pats taču laikam ir iedomājies vajadzīgā kaujā cīnāties.

6) Manai paaudzei nav zināmi tādi Endzelīna skolnieki, kas, kā Jūs rakstāt, „bieži skrēja savam skolotājam pa priekšu un izķēmoja viņa mācību”.

7) J. Zēveru pazīstu vienīgi pēc viņa polemikas ar Endzelīnu un cita nekā par viņu nezīnu.

8) Kokneses Nākā tagad sen neesmu bijusi, Nāka oficiāli ir memoriāla māja ar tādu iekārtojumu un lietām, kādas tur bija, Endzelīnam mirstot. Mūzeju tur nevarēja iekārtot tāpēc, ka māja ir privāta. Jūs rakstāt, ka pag. vasarā „pat vietējie iedzīvotāji” nemācējuši izstāstīt Jums ceļu. Kad es pēc kaŗa braucu, tad toreizējie koknesieši gan ceļu uz Nāku zināja.

9) Blakus Nākai prof. Bleses māja esot kā senāk, bet nosaukums „Guja” gan neesot tai, bet prof. Ābeles mājai arī turpat blakus.

10) Kauguros Jāņa Endzelīna 8-gadīgā skola joprojām pastāv un cenšas glabāt sava ievērojamākā skolnieka piemiņu.

Tās nu būtu atbildes uz Jūsu jautājumiem.

Manuprāt — gan ar „necieņu un vienaldzību”, ko pieminat, gan ar cieņu un atzinību pret Endzelīnu mēs, viņa pēcnieki, varam tikai paši sevi raksturot un sev par zaudējumu vai ieguvumu viņa darbus un aizrādījumus ignorēt vai respektēt. Endzelīns tāpat kā Krišjānis Barons mierīgi varētu teikt „man klintsakmeni neveliet un

pieminekli neceliet”, jo — līdz ar viņa milža darbiem zinātnes laukā jau sen ir pacēlies piemineklis, kas, izsakoties viņa atdzejotā Horātija vārdiem, ir „mūžīgāks par varu”.

Ar sveicienu
R. Grīse.

Kārlis Draviņš — Rasma Grīse

65.

Lundā 1982.g. 27.apr.

Laipnu, sirsnīgu sveicienu sūtīdams, Jums pateicos par Jūsu 24.III vēstuli. Lasu, ka Jums rūpju un īsti sūru bēdu nav trūcis, un labi saprotu, cik ļoti viss tas ir kavējis Jūsu zinātnieces darbu. Novēlu Jums vieglākas, vaļīgākas dienas — tādas, ka varat pievērsties tam, kas atbilst Jūsu īstākajām intencijām!

Vēlreiz apliecinu Jums dižo pateicību par Jūsu laipnību — par vērtīgo grāmatu sūtījumiem.

No Jūsu vēstules redzu, ka Jums trūkst vairāku Ceļu sējumu, bet kļūstu stipri domīgs, vai dažādu iemeslu dēļ nebūtu jāapmierinās ar tiem atsevišķiem rakstu novilkumiem, kuŗus Jūs pieminat turpat. Jūsu informēts par Dūdena serijas vārdnīcām, nosūtu Jums tās 8. sējumu — Die sinn- und sachverwandten Wörter. Lūdzu Jūs pieņemt to kā mazu, tikai daļēju mana parāda kārtojumu!

Ja šai vārdnīcai Jūsu darbā nebūtu nozīmes, atļaidiet, lūdzu, kādas rindas: es nosūtīšu Jums kaut ko citu — vai nu no Dūdeniem, vai, ja Jums patiktos, kādu angļu, franču utt. leksikonu, event. ar tulkojumiem kādā citā valodā (piem., angļu-franču utj.).

Dūdena vārdnīcu seriņā ir arī pareizrakstības jauns izdevums, iespīests Rietumvācijā. Nekādu radikālu pārmaiņu, cik varu spīest, tomēr nav.

Pavasariņ nākot, lai Jums daudz tādu saulainu dienu, kad prāts kļūst nebēdīgs un gribas darīt lielākas vai mazākas ēverģēlības! To novēlu! Ne tikai darbu vien!

Jūsu K. Draviņš.

66.

1982.g. 1.jūn.

Cien. lundietī!

Pateicos par Jūsu 27.apr. vēstuli; tur apsolutā grāmata man nupat tika rokā. Liels un sirsnīgs paldies! Apbrīnoju Jūsu talantu sūtīt ko tā, lai tas atnāktu adresātam pašam. Man, piem., tāda talanta nav. Īpaši šodien to izjutu, saņemdama vēstuli no Šmālstīga. Veltai rakstīšu vēstuli, varbūt gaŗu.

Atnākusī Dūdena grāmata ir krāšņa, vērtīga un interesanta, un laikam tā man arī tlg darbā labi noderēs, tāpat kā būtu derējusi svešvārdu vārdnīca (par kādu informēts apvākā), jo svešvārdiem blakus būtu vācu ekvivalenti, un es dažkārt redzētu, kā ir vāciskots tas, kas man jālatvisko. Bet kārot arī to gan negribu, jo jau esmu Jūsu parādniece.

Man bija atsūtīta arī Zaru grāmata ar Jūsu meitas skaisto darinājumu vākā. Mani gan skumdināja necitātu rakstība. Vai tā pēc kādas vienošanās radusies, un vai arī Jūsu izdevumiem tā uzguls?

Mums cerīni patlaban šais dienās ir pilnos ziedos. Sūtu Jums, tā teikt, ziedoņa sveicienu ar Sūniņa atbalstu. Un vēlreiz par visu Paldies!

Ar labiem vēlējumiem
Rasma Grīse.

Velta Rūķe-Draviņa — Rasma Grīse

67.

1977.g. 12.maijā.

Sveicieni atkal no ziemeļu zemes!

Pārbraucu gauži aizsmakusi un apaukstējusies, un tādi mēs te esam bijuši vai visi. Gultā gulējusi netiku, bet īsti formā nejutos vēl joprojām.

Runājot par Endzelīnu: man notika gandrīz vai tāpat kā tam skotam, kas, noklausījies kādu joku, tikai naktī pēc tam pamodies un sācis smieties, jo ar savu lēno domāšanu joku tikai tad tā īsti sapratis. Proti, mēs runājam par tām jūdžēm no Endzelīna Mičkēna līdz Valmieras skolai, un tikai tad, kad lidmašīna bija nolaidusies Stokholmā, man atausa gaisma, kas tās par „jūdžēm”. Esmu pārlicināta, ka rakstītāja savu jautājumu nav domājusi ar irōniju, bet mēs esam pa šiem gadiem katrā kontinentā paguvuši izveidot savu „dialektu”, ka viegli gadās pārpratumi. Amerikas tautieši jau nerunā par kilometriem, viņiem ir „mailes”, un – ja nu kāds grib izteikties sevišķi latviski, tad ir „jūdzes”.

Par tām pašām atmiņām runājot, šai lapiņā apakšā ir „patiesss stāsts no dzīves”, kas varbūt vēl nav ieregistrēts atmiņu krājumos par Endzelīnu universitātes sākuma gados. Tas no grāmatas par Jāni Albertu J., kas iznākusi pavisam nesen.

Darbu atkal tik daudz, ka nezinu, ko ņemt, ko grābt. Kādas trīs dienas biju Dānijā, kādā simpozijā par t.s. teksta lingvistiku un poēzijas valodu. Pēc šejienes lietaņajām un vēsajām dienām bija jauki redzēt mazliet vairāk pavasarīga zaļuma un pat kādu ziedošu bumbieri.

Domāju par Jūsu acīm arī; ejiet tomēr vēl pie kāda (cita) speciālista; dažkārt gadās, ka arī labs ārsts pirmajā rāvienā nevar iedomāties pareizo veidu, kā vislabāk palīdzēt. Mums jau acs tikpat svarīga kā auss. Lai Jums jaukas maija dienas! Sveicinot,

Velta Draviņa.

E.Hauzenbergas-Šturmas liecība (pēc kādas vēstules): „Es Viktora Eglīša lekcijās neesmu bijusi un tamlīdz neesmu dzirdējusi zināmo svilpienu. Bet tā sekas redzu un dzirdu vēl šodien kā dzīvu teijāteri.

Eglītis bija gājis pie dekāna sūdzēties. Dekāns bija profesors Endzelīns. Endzelīnam bija paradums, ja kaut kur kaut kādi fakultātes studenti bij izturējušies kā nevajaga, „lasīt morāli” s a v ā auditorijā-39, pirms iesākt lekciju vai semināru. Tā nu reiz viņš (profesors) uznāk katedrā un stāsta, ka viņam „nācis ausīs”, ka kāds students lekcijas vidū izsvilpis lektoru; ka tā ir neiespējama uzvešanās; ka neviens nav spiests lekcijas apmeklēt, ja kādu kāda lekcija neapmierina, tad vienkārši lai neiet; ja, piemēram, ar viņu, Endzelīnu, neesot mierā, tad lai nenākot, un ja auditorija būs tukša, tad arī viņa pats vairs nenākšot. Te paceļas 2. solā J. A. Jansons: „Tas biju es, profesora kungs!” – Profesoram „mute vaļā”.

Ar pamazām kāpinātu balsi J.A.Jansons turpina: „Bet kad nu viņš, tas Eglītis, tā stāsta par to Puoruku, kā tas Puoruks bijis slims, un kā viņš, tas Eglītis, apmeklējis to Puoruku tai slimnīcā, un kā tas Puoruks tur gulējis netīrā kreklā...”

Profesors izstiepj atvairīgu plaukstu un nošņāc: „Pietiekk!”

Jānis Alberts Jansons paceļ pret viņu skolotājisku rādītāja pirkstu un iekš viena miera pasaka: „Nu redziet, profesora kungs, jūs a r to negribat dzirdēt,” un gauži apmierināts apsēžas. – Lūk, šo stāstu es varu apzvērēt!” –

68.

1979.g. 18.febr.

Mīļā Rasma!

Liels paldies par grāmatu sūtījumu un vēstuli ar sirsnīgajiem vārdiem. Nākamreiz izdevīgā brīdī, grāmatas sūtot, sameklēšu atkal Jums par prieku labi skaistu ietinamo papīru. Šī man ir tāda rakstāmā svētdiena: kādas 10 vēstules jau norakstītas, un viens rakstulis būs izrakstīts, būs jāņem citas krāsas rakstāmais. Paliku atbildi parādā par fōnētisko transkripciju. Nosūtītais paraugs ir viens no Ingrīdas Brencigeres (Brenziger), dzim. Deglavas, universitātes studentiem domātiem tekstiem. Ingrīda laikam arī vēl šogad ir Vankuveras universitātes Fōnētikas (un lingvistikas) katedras lektore, strādājusi ilgus gadus fōnētikā, pārtulkojusi daudzus (tagad varbūt pat visus) prof. Annas Ābeles FBR publicētos rakstus angļiski un gatavoja tos iespiešanai īpašā fōnētisko rakstu krājumā. Pati viņa ir no Valmieras apkārtnes, arī savā runā izšķīr un izjūt trīs intonācijas, mācījusies Rīgas pils. 2. ģimnazijā (nezinu, vai paguvusi beigt), studējusi Vācijas un ASV universitātēs, piedalījusies vairākos internacionālos Fōnētikas kongresos. Man liekas, ka par atsev. jautājumiem vienmēr var diskutēt, bet visumā viņa jāvērtē par speciālisti fōnētikas jautājumos. Ceru pēc kāda gada viņu atkal satikt.

Vai nu fōnētisko transkripciju atrisinām sīkumos vienādi vai otrādi, taču kopš gadiem diviem visur starptautiskā sakarā ir prasība likt pamatā internacionālās transkripcijas pamatprincipus, ja grib baltu valodu materiālus salīdzināt ar kādām citām valodām un to skaņu sistēmu. Zinu no pieredzes ļoti labi grūtības atrast vienmēr precīzāko un pareizāko apzīmējumu visos gadījumos (tādēļ arī Anna Ābele toreiz izvēlējās vieglāko ceļu), bet zinātne mūsu dienās vairs nepazīst zemju robežas, un par kaut ko jāvienojas. Starp citu ASV nodibināts prof. Annas Ābeles Piemiņas fonds, pirmās atzinības balvas fonds nesen piešķīra man (par Standardization Process) un Vairai Freibergai (par saules dziesmu pētījumiem). Stokholmas universitātē pašlaik viena no manām doktorandēm ar datoriem sāka salīdzināt Raiņa Ave sol ar Aspazijas Saules meitu. Aprīlī vai maijā viņa ar Stokh. univ. stipendiju pošas uz Rīgu, konsultēties bibliotēkā un Akadēmijas institūtos. – Esam ieputināti – Dienvidzvidrijā

līdz acīm, Dainis ar pūlēm tika atpakaļ no Šveices konferences, bet arī Lundā nav nekādas normālas satiksmes. Stokholmā ir skaista, barga ziema.

Visu mīļu!
Velta.

69.

1986.g. 21.jūlijā.

Mīlā Rasma,

pirmajā mirklī es gribēju sūtīt Jums telegrammu, tad apdomājos, ka tai laikā nemaz varbūt neesat Rīgā, un tam jau arī nebūtu bijis lielas nozīmes. Ne māsa, ne cits kāds uz bērēm nebija atbraukuši. It kā turienieši tomēr gaidot vēl atbraucam, lai palīdzētu nokārtot mantojuma lietas. Ārsti tad nu ir noskaidrojuši, ka Alfrēds aizmidzis uz mūžu miegā un ka tas noticis naktī no 1. uz 2. jūliju. Nāves dienas datums tātad noteikts 2. jūlijs. Jutos par nogurušu, pati ar savu slimnieku, lai, tikko pārbraukusi no Lundas Stokholmā, tūlīt vēlreiz naktsvilcienā dotos uz Hamburgu. Ramaves vārdā manus atvadu vārdus nolasīja mūsu Stokholmas universitātes doktorande Aija Priedīte. (Viņa bija cerējusi, ka Alfrēds varētu būt oponents viņas disertācijai par Kārļa Skalbes pasakām...) Bēres, kā man atstāstīja, bijušas izjustas, ar svētrunu latv. un vācu valodā, ar daudzām māsiņām no slimnīcas, ārstiem kollēgām un tautiešiem tuvējā apkārtnē. Šķirsts bijis noklāts ar tumši sarkanām un baltām rozēm, bezgala daudziem vainagiem un puķu klēpjiem. Taču ko tas viss līdz? Kāda no bērniecēm man vēlāk teica: vai nebūtu bijis labāk daļu šīs naudas, kas izdota par lieliem vainagiem, ziedot viņa manuskriptu izdošanai. – Pēc ziņām no Hamburgas saprotu, ka pēc testamenta visa bibliotēka tiek ziedota Hamburgas bibliotēkai; dubletes, kas tai nebūtu vajadzīgas, nodotu citām Vācijas bibliotēkām. Vislielākā rūpe man par manuskriptiem, to starpā – par A.Vāni. No manis gaida kādus ieteikumus, bet, protams, mums svarīgi arī tuvinieku norādījumi. Plašo manuskriptu par tautasdziesmu sintaksi Alfrēds par laimi neesot iznīcinājis. To es gribētu pārņemt Stokholmas universitātē – kōpijas būtu iespējams novietot arī citās universitātēs, kur interese par folkloru un tdz. valodu. Monografijai par Vāni laikam trūkst pašas nobeiguma daļas, bet to kāds varētu uzrakstīt, un mums te ir cerības, ka grāmatu varētu izdot Stokholmā. Neesmu gan redzējusi, cik apjomīgs ir manuskripts, cik daudz tur ilustratīvā materiāla un cik tas viss varētu izmaksāt. Grāmatu izdošanai jau te šķēršļu nav, ja par tādiem neskaita galveno – naudas trūkumu. Pēdējā laikā kāds iespiedums var parādīties tikai tad, ja autors samaksā ar saviem līdzekļiem (kam tādi ir!). Tai sakarā gaidām, kamēr noskaidrosies juridiskā puse ar dzīvības apdrošinājumu, par ko Alfrēds pats man nesen minēja, ka tā esot liela. – Jūs jau droši vien ar Alfrēda māsas ģimeni satiekaties. Ja es zinātu, kad (un vai) kāds no viņiem iebrauktu Vācijā, es varētu mēģināt sarunāt vai satikties.

No Literātūras un Mākslas rakstiņa uzzināju tuvāk par piemiņas brīdi un plāksni Endzelīnam Mičkēnā. Ceru, ka manu fotografiju un ziņas par viņa brāli saņēmat. Izstūjīju maijā. Gadījās dažus vārdus dzirdēt arī Rīgas radiofōnā (nejausi biju uzgriezusi Rīgas vilni).

Kā Jums pašai ar veselību? Kā Pēterim? Rakstu uz Rīgas adresi, lai gan vasarā varbūt biežāk esat Valmierā. Arī man visdrošāk adresējiet uz Stokholmu. Šos

mēnešus, kamēr bērni bija kur tālāk projām atvaļinājuma braucienos, vairāk gan biju Lundā. Kārlim pēc operācijas drusku labāk jau ir, bet labi nav. Joprojām bez kopēju un ārstu uzraudzības nav atstājams. Dažu dienu ir labāk, citu atkal stipri vārgs. Alfrēds aizgāja pirmais, negaidīti. Laikam pēdējie vārdi telefona sarunā, kur viņš vēl mierināja mani par Kārļa slimību un deva visādus padomus, bija: cik labi, ka man nekas nekait; jūtos pilnīgi vesels un žirgts, cik žēl, ka citiem jācieš sāpes. –

Lasot par Mičkēnu un Jūsu runu tur, man dzīvā atmiņā bērniības un jaunības ainas – pavisam citā virzienā, gluži prōziskā, bet rasaini mirdzošā dabas skaistumā. Prof. Blese kādreiz gribēja mani pārliecināt, ka mana izšķiršanās par valodniecību noteikti esot kādā sakarā ar paraugu, piemēru kaimiņu mājā, taču man pašai, vēl skolas gados vasaras vakaros uz Gaidi ar divriteni braucot pēc piena kaimiņos, gan nebija prātā, ka kaimiņu mājā piedzimis Endzelīns, un vēl mazāk tais rasotajos rītos un pusdienas tveicē, kad kilometriem tālu klīdu sēņodama pa Kauguru mežiem, dažu labu reizi zinādama, kur kādu varenu bērزلapes podiņu atrast (laikam) arī Mičkēna meža daļā.

Gribētos jau kādu reizi vēl tagad uz turieni tikt, lai gan, dzejnieces Veronikas Strēlertes vārdus parafrazējot, tikai es pati atrastu un redzētu ar jauno dienu acīm toreizējos rasas pilnos tīmekļus bērziņu un apsīšu zaros un balto lielceļu, kas staigāts basām kājām.

Gaidīšu kādu ziņu sakarā ar Alfrēda manuskriptiem.

Jums visu labu vēlot,
Velta.

70.

1986.g. 30.augustā.

Labvakar, Veltiņ!

Nupat saņemu Jūsu otru (7.augusta) vēstuli un priekš dažām dienām pirmo. Pateicos par abām un par avīzes izgriezumiem un visām citām ziņām par Alfrēdu un viņa lietu kārtošanu.

Savu rakstiņu es biju jau uzrakstījusi, un pieņēmeji drīz pateikšot, vai varēšot laist klajā. Gandrīz it visu vajadzīgo uzzināju, pārlasot Alfrēda vēstules un sazinoties ar viņa tuviniekiem. Viņi - Alfrēda māsa ar vīru un meitu filoloģi - bija nesen arī Rīgā tikties ar kādu hamburgerieti. Tuviniekiem Alfrēds esot rakstījis vai katru nedēļu; man gan tik bieži ne, tomēr vēstuļu un kartīšu arī man ir vairāki simti kopš 1944.g.

Par Vānes monografiju viņš man pēdējā kartītē gan saka, ka tā būtu jau gatava, ja netrūktu ziņu par viņas turneju /ziemeļu/ Amerikā. Bet iepriekš citās vēstulēs viņš ir izteicies nepārprotamāk, piem.: „Manuskriptā uzrakstīti man par Alīdu jau ir vairāki posmi, bet pa vidu trūkst materiāla” (1985.27.IX); „Esmu sācis monografijai jau rakstīt dažus posmus par Itāliju un Dienvidameriku, jo par tiem (arī par Holandi) man visvairāk materiālu (1985.4.X). Kādā citā vēstulē viņš ir teicis, ka no Ziemeļamerikas posma viņam netrūkstot ziņu par Bostonas un par Klīvlendas (?) izrādēm (ja pareizi atceros), un dusmojas uz tautiešiem Amerikā, jo tie nepalīdzot ziņas dabūt. Viņš visu ļoti sīki un precīzi gribēja noskaidrot un tikai tad ķerties pie rakstīšanas. (Kad aizsūtīju Vānes grāmatzīmi, viņš lūdza uzzināt arī, kas to zīmējis, kā arī zīmētāja galvenos biografiskos datus.)

Par dainu sintaksi vācu valodā gan Alfrēds ir rakstījis kā par pilnīgi pabeigtu darbu (1000 lpp. mašīnrakstā, kas bijis jāsaīsina uz 900). To savā laikā apgāds jau pieņēmis un jau sācis redakcijas darbu. Bet, tā kā Alfrēds nebija ne pie vienas universitātes Vācijā, tad valsts nav devusi naudu grāmatas iespiešanai.

Alfrēda mantinieku ētiskā attieksme iepriecina: viņi ir ar mieru izlikt vai pat ziedot mantojamo naudu, ja nepieciešams, lai tiktu publicēti Alfrēda manuskripti, pirmām kārtām, protams, pabeigti un valodnieciskie, jo Alfrēds zinātnē īsteni ir tieši valodnieks. Interesanti un vērtīgi, protams, būtu arī tie darbi, kas attiecas uz mūzikas vai literatūras vēsturi (kāda 1971.g. vēstulē viņš konspektīvu latv. lit. vēsturi sakās uzrakstījis līdz Rainim vāciski, bet par pēckaņa gadu desmitiem latviski rakstot plašāku); diemžēl šie darbi nav pabeigti. Neizsakāmi žēl, ka Alfrēdam nebija lemts tagad nodoties filoloģijai, kara viņa sirds un dvēsele piederēja. Viņš vairākkārt sūrojās, ka izšķiežot laiku un dzīvi ar medicīnu.

Alfrēda tuvinieki gribot gan aizbraukt uz Hamburgu, bet šaubās, vai tikšot. Noteikts noraidījums gan vēl neesot saņemts; raksta, ka drīz atkal atbraukšot uz Rīgu.

Vēlreiz paldies Jums par Endzelīna brāļa kapa fotografiju. Vai saņēmāt arī Valmieras avīzes izgriezumus ar manu rakstu „Endzelīna dzimta” 28.VI un viņa mazmeitas (Lūcija meitas) dzejoli, ko rakstā pieminu? Cik atceros, ieliku arī piemiņas akmens atklāšanas atreferējumu. To sūtīju arī uz Angliju Hermaņa vedeklai, jautādama, vai viņa neatceras, kad ir mirusi Endzelīna māte. Nekādas atbildes vēl nav. Bet vēstules gan iet lēnītiņām arī pa gaisu.

Lūdzu, pasveiciniet no manis savu dzīvesbiedru. Sirsnīgi vēlu viņam veselību. Sūtīšu viņam (ar Jūsu adresi) nupat iznākušo monografiju par Kārli Sūniņu, Jūsu vīra sovārdi, vienvīdnieku un draugu.

Lai Jums labi klājas un darbos veicas! Rasma Grīsele.

71.

1986.g. 7.augustā.

Mīlā Rasma,

vakar pienāca Jūsu vēstule. Manējā tagad būs jau Jūsu rokās vai arī vēl ir ceļā. Mēs te esam tikpat satriekti kā jūs tur. Nekā priecīga nav arī mūsu pašu mājās - Kārlis ir stipri vārgs, un ārsti paši nesaprot, kas īsti vainas.

Nevaru vairs lāga atcerēties, ko paguvu par Alfrēda bērēm pastāstīt iepriekšējā vēstulē. Tagad pievienoju izgriezumus no laikraksta, kur cik necik konkrēti atstāstīta bērņu norise.

Ziņu par notikušo saņēmu vakarā, kad biju no Lundas ceļā uz Stokholmu un jutos par pārgurušu, lai vēlreiz tūlīt naktsvilcienā mērotu ceļu uz Hamburgu. Bez tam ceļš uz turieni arī maksā ne simtus, bet pāris tūkstošu krōnu. Ramaviešu atvadu vārdus nodiktēju pa tālruni savai studentei-doktorandei, kas runu bija nolāsījusi pie kapa - kā nobeigumu gaŗā pēdējo ardievu rindā.

Vispirms konkrētas ziņas par Alfrēda dzīves un darba gaitām: dzimis 1921.g. 24.aprīlī Kalncempju pagastā, 1941. gadā beidzis Madonas ģimnaziju, 1942.g. uzsācis ģermāņu filoloģijas studijas Rīgā, bet 1943. iesaukts leģionā; 1945.-1949. studējis ģermāņu filoloģiju, klasiskās valodas un indoeiropiešu salīdzināmo valodniecību Hamburgas universitātē, 1949. Dr. phil. salīdzināmajā valodniecībā.

1957.-1963. studējis medicīnu Hamburgas universitātē un darbojies par ārstu, speciālistu iekšējās slimībās.

Daudz rakstījis par salīdzināmās valodniecības, latviešu valodas un latviešu literatūras tematiem speciālos valodnieku žurnālos: Zeitschrift für Sprachforschung, Orbis, Indogermanische Forschungen, Onoma, Kratylos, Zeitschrift für Ostforschung, Baltische Hefte, Zeitschrift für Namenforschung, Lingua Posnaniensis, Acta Baltico-Slavica, Ponto-Baltica, Erasmus, Anthropos, Deutsche Literaturzeitung, Ceļi, Raiņa un Aspazijas gadagrāmata u.c.

Sacerējis rakstus par latviešu valodu un literatūru vairākās enciklopēdijās (starp citu, Weltliteratur).

Grāmata „Die lettische Sprache und ihre Dialekte” 1977.

Alfrēds bija „aizmidzis” šā vārda visīstākajā nozīmē naktī no 1. uz 2. jūliju. To ārsti bija varējuši konstatēt tikai dažas dienas vēlāk, jo klāt jau neviens nebija bijis, un tikai nākamajās dienās (laikam) kaimiņi pamanījuši, ka viņa dzīvoklī ir klusums. Nāves dienas datumu tādēļ noteica 2. jūliju, un tādēļ pirmajos sēru sludinājumos diena nemaz nebija minēta. Nīndorfā vecā kapsēta esot patālu no centra, un tā tiešām esot „veca” - jaunas kapavietas vairs tur nedodot.

Vislielākās grūtības un neziņa ir tagad, ko darīt un kā glābt viņa manuskriptus. Alfrēds atstājis testamentu, un to, kā man teikts, pārzinot kāds no latviešu juristiem. Visas grāmatas novēlētas Hamburgas universitātes bibliotēkai, arī visas vēstules, kuŗu esot ap 20000 (!). Par laimi, dzīvoklis nav „aizzieģelēts”, un - laikam ar viņa atstāto pilnvaru - tur var ko palīdzēt kārtot viņa tuvākie draugi. Taču tie nav filologi un ir brīžiem nesaprašanā, kas tur vērtīgs un kas atstājams, kas projām metams. Sazināties pa tālruni, sarakstāties, bet pēc kāda mēneša dzīvoklis esot jāatbrīvo un laika tā tad atlicis maz.

Vispirms par grāmatām - vismaz pagaidām nesūtiet jaunas grāmatas, arī ne turpinājuma sējumus iesāktajās sērijās.

Izliekas jau labi, ka grāmatas nododamas Hamburgas universitātes bibliotēkai. Praksē tas vienmēr neiznāk tik labi. Visiem un visur bibliotēkās ir telpu trūkums. Tas nozīmē, ka Hamburga nepaturēs tās grāmatas, kuŗas viņiem jau ir, bet mēģinās tikt no tām vaļā, piedāvājot citām bibliotēkām, mainoties vai - vēl ļaunāk - vienkārši metot ārā (tā tagad rīkojas arī ar jaunajiem tagadējiem izdevumiem, paturot visā zemē vai apgabalā tikai vienu eksemplāru). Ja nu vēlāk gribētu kādu no kopoto rakstu vai enciklopēdijas komplektiem papildināt (un tikai veselam komplektam jau būtu lielāka vērtība!), tad jānogaida, kur galu galā grāmatas nonāks.

Jāparedz arī vēl citas grūtības: nepietiek jau ar to vien, ka kāds grāmatu sainis tiek aizvests uz bibliotēku - ja nav bibliotēkāra (šejienu terminoloģijā „nav resursu” apmaksai par liekām papildu darba stundām), tad grāmatas noguļ kaut kur pagrabā gadiem - nekatalogizētas. Cerēsim, ka šoreiz Hamburgā viss noritēs gludāk.

Vēstules parasti, ar īpašu norunu vai noteikumu, paliek neskartas gadus 20, 50 vai īsāku laiku, pirms kāds pētnieks tām tiek klāt.

Tas, ko mēs šeit varam darīt, ir atrast vietu, kur novietot manuskriptus un piezīmes (kartotēku), ja tās būtu tāda rakstura, ka arī kāds cits tās lietderīgi varētu izmantot.

Iepriekšējā vēstulē laikam nepareizi minēju, ka Tautasdziesmu sintakses manuskripts ir latviešu valodā. Īstenībā galvenais nobeigtais manuskripts esot vācu valodā. To man mēneša beigās solīja atvest uz Stokholmas universitāti; tad vispirms jāredz, kāds tas izskatās.

Ar pārējiem manuskriptiem liekas bēdīgāka aina. Par Vāni gan arī Alfrēds Jums pēdējā vēstulē raksta it kā par gandrīz nobeigtu darbu. Tā man vispirms ziņoja arī Alfrēda Hamburgas kaimiņi, bet tagad paguvuši apskatīties tuvāk un redzot, ka

uzrakstīts tikai it kā tāds ievads, turpretim viss pārējais esot viena vienīga milzīga dokumentu/materiālu kaudze. Kādam tā vispirms jāsakārto, jākomentē, jāredīgē, papildinot ar materiāliem no Amerikas, un tad jāgudro par iespēšanu (kas šai momentā liekas nereāla lieta, ja kaut kur nerastos liela ziedojuma nauda). Tādā sakarā aktuāls kļūst jautājums par Alfrēda dzīvības apdrošinājuma naudu. Nemaz nepārzinu Vācijas tieslietas - ja tuvumā nav neviena tieša radnieka, tāds apdrošinājums varbūt vienkārši zūd; varbūt kādas prasības var pieteikt māsa un tādējādi neļaut apdrošināšanas sabiedrībai visu paturēt sev - tiešām nezinu, kādi tur noteikumi.

Daudzas kartotēku kastes esot pilnas ar dažādām zīmītēm - izrakstiem vai atzīmēm utt., ko turienieši nepavisam nezina, kā novērtēt.

Esmu sazinājusies ar vairākiem filologiem, kas nedzīvo gan tieši tur, bet vismaz tuvāk Hamburgai un varbūt arī varētu iemest savu aci.

Kā redzat, rūpju daudz, jo mums vispār te nav nedz savu telpu, kur droši ko uzglabāt nākamām dienām, nedz arī tik daudz naudas, lai ko iespīestu. Mani pašlaik visvairāk interesētu radnieku domas. Dzīvoklī taču palika arī daudzas Alfrēda piemiņas lietišas, viņa diplomi, fotogrāfijas, viss, no kuŗa kaut daļu taču gribētu paglabāt arī tuvinieki. Vai ir kādas cerības, ka viņi varētu atbraukt?

Esmu sarakstījusi diezgan daudz un diezgan nesakarīgi, bet domas ir nemierīgas un neziņa liela. Varbūt tuvākajās dienās saņēmsu no hamburgiešiem jaunas un konkrētākas ziņas, tad atkal ziņošu Jums.

Ar sirsnīgiem sveicieniem
Velta Draviņa.

Wolfgang Šmids (Schmid) — Rasma Grīse*

72.

Gettingena, 1980.g. 14.februārī.

Ļoti cienījamā kundze!

Es vēlētos Jums sirsnīgi pateikties par Jāņa Endzelīna Darbu izlases III₁ sējuma atsūtīšanu.

Ļoti priecājos ne tikai par šo vērtīgo grāmatu, bet arī par to, ka tādējādi atkal esmu saņēmis no Jums kādu dzīvības zīmi.

Lūdzu, dariet man zināmu, ar kādu pretlāvanu varu Jums sagādāt līdzīgu prieku.

Ar vēlreizēju pateicību un sirsnīgiem sveicieniem

Jūsu V.Šmids
(Prof. Dr. W.P.Schmid)

* No vācu valodas tulkojusi R.Augstkalne.

Getingena, 1982.g. 5.martā.

Ļoti cienījamā kundze!

Ar J.Endzelīna Darbu izlases III₁ sējuma atsūtīšanu Jūs man atkal esat sagādājusi lielu prieku. Par to es Jums no visas sirds pateicos. Taču man ir visai neērti atbildēt tikai ar pateicības vēstuli, nevis ar kādu pretdāvanu. Es varētu vismaz vēstulei pievienot dažus rakstu atsevišķos novilkumus. Varbūt Jūs varētu vēlreiz izteikt vēlēšanos pēc kādas grāmatas, lai varu Jums to pagādāt.

Es labprāt atceros mūsu tikšanos Rīgā un mirkli pie aizslēgtajām akadēmijas durvīm, kuŗas durvju sardze pavēra mazā spraudziņā un uz mūsu izbrīnu atbildēja tikai ar „brīnums gan”.

Ar vēlreizēju pateicību un sirsnīgiem sveicieniem

Jūsu V.Šmids

(Prof. Dr. W.P.Schmid)

Rīgā 1982. gada 12. aprīlī.

Ļoti cienījamais profesors Šmid!

Pateicos par Jūsu laipno vēstuli un tai pievienotajiem četriem separātiem. Vispirms izlasīju Jūsu recenziju par V.R. Šmālstīga An Old Prussian Grammar. Lasīdama Jūsu pareizo aizrādījumu sakarā ar pr. ersinnimai, posinnimai, ka „-imai sonst nur bei thematischen und i-Verbenüblich ist”, atcerējos atbilstoša latviešu verba zināt ‘wissen’ dažkārt sastopamās i-celma formas (parasto ā-celma formu vietā) - gan no savas (19. gs. vidū dzimušās un vidus dialekta Raunas izloksnē runājušās) tēvmātes dzirdēto es n e z i ņ u (= es nezīnu) ‘ich weiss nicht’, gan vēl tagad literāri lietojamos i-celma tagadnes divdabjus tādos frazeoloģismos kā nelikties ne z i n i s jeb nelikties ne z i n ī t ‘sich anstellen, als ob man nichts wüsste, ignorieren’. Un Endzelīns uzrāda vēl dažādas citas (arī pr. -sinnimai tieši atbilstošas) i-celma formas, kādas ir zināmas no izloksnēm, piem., Darbu izlasē IV (1) 496 un Latviešu valodas gramatikā (Rīgā 1951) 636. §.

Jūs mani laipni mudināt „einen Bücherwunsch nennen”. Tad nu atzīstos, ka man patlaban ļoti noderētu šāda monogrāfija (kuŗas nosaukumu citēju pēc General Linguistics Vol.21 /No.4/ 1981, page 238):

Gvozdanović, Jadranka. 1980. Tone and accent in Standard Serbo-Croatian. Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung XXVIII. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Ja Jums nebūtu pārāk lielas pūles to dabūt un man atsūtīt, es justos lieliski iepriecināta.

Ar sveicienu pateicībā

Rasma Grīse.

Rīgā 1982.g. 28.maijā.

Augsti godājamais profesors Šmid!

Pirms vairākām dienām saņēmu Jūsu vēstuli līdz ar Jūsu raksta separātu, un nupat pienāca vēstulē solītā grāmata, ko biju Jums lūgusi – J.Gvozdanovičas monografija. Par visu to Jums sirsnīgi pateicos, jo sevišķi par Jūsu pūlēm, kādas ir bijušas, šo grāmata no tālienes pasūtinot un pēc tam man pārsūtot.

Jūsu „Jesus, ich leid” ar interesi izlasīju. Jūsu interpretācija pārlicina. Mazs iebildums man būtu par to, ka blakus prūšu dātwei un leišu duoti Jums latviešu verbs nav vis rakstīts duot, bet dot - tāpat kā rakstām diemžēl mūsu praktiskajā ortografijā. Latviešu „jaunās ortografijas” izveidošanas laikā burts o trejādā nozīmē (gan diftonga uo, gan monoftongu o, ō apzīmēšanai) ir kompromisa dēļ tradicionāli paturēts no vecās ortografijas, bet pret valodnieku gribu. Skat. Endzelīna Darbu izl. III (1) 80. lpp. Salīdzināmajā valodniecībā gadās operēt arī ar latviešu dialektu vārdiem, kuŗos var būt monoftongs o, un tad gan šis burts ir vietā. Pat valodas praksē mums šis o ir īsts klupšanas akmens: literārus vārdus, kas ir ne visiem pazīstami, piem., neparastākus latviskus personu un vietu nosaukumus u.c., daudzi lasa ar monoftongu o, domādami, ka tie ir svešvārdi!

Man nešķiet pārsteigums (laikam arī Jums ne), ka pr. „thewelyse” ir tiešām deminutīvs. Vismaz leišu un latviešu folklorā ir pilna ar deminutīviem, un to netrūkst arī vecākajos baznīcas tekstos. Līdzīgi bijis laikam arī citās Eiropas valodās, kā rāda V. Rūķe-Draviņa savā Diminutive im Lettischen (Lund, 1959). Es no savas iepriekšējā vēstulē Jums pieminētās vecmāmiņas tiku bērnībā dzirdējusi šādu tēvreizes pārveidojumu dziesmā:

Tētīt augstās debestiņās,
Lai Tavs vārds top godināts,
Lai nāk Tava valstībīna,
.....
Dod mums maizīt(i) allažīņ,
Pamet mūsu parādīņ(u)s.

Tās autors varētu būt Fūrekers. Dieviņš ir ļoti parasts tautasdziesmās. Atsveicināšanās teicienu ardievu variē arī ar ardieviņu. Gadās, ka nōminālo deminutīvsufiksu -iņ- iesprauž pat verbu formās. Piem., aicinot šurp mazu bērniņu, nāc nu! vietā dažkārt saka nāciņā nu! Nupat trolejbusā mani pārsteidza tāds -iņ- pat imperfekta formā. - Kāda māte, novēlojusies meitenītes mājup vešanā no bērnodārza, mīļi jautāja: „Vai tu raudīnāji /= raudāji/, kad es vēl nenācu?” / - „To es neteikšu,” mazā ar pašcieņu atbildēja!/
Novēlēdama Jums jauku vasaru, atsveicināšos ar tautasdziesmas daktilu:

„dauz labu dieniņu, Laimiņa, lemi!” Un vēlreiz liels paldies Jums par grāmata.

Rasma Grīle.

76.

Getingena, 1984.g. 20.decembrī.

Ļoti cienījamā kundze!

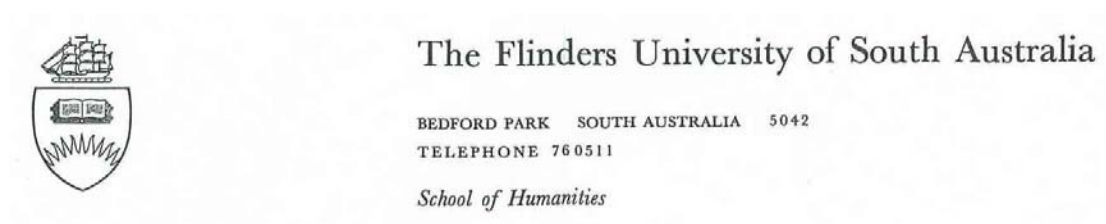
Sūtu Jums sirsnīgus sveicienus un labākos novēlējumus gaidāmajos svētkos un 1985.gadā. Lai jaunais gads Jums atnes veselību un sekmes.

Gribu Jums arī pateikties par visu palīdzību 1984. gadā un atgādināt, ka Jūs vienmēr varat izteikt kādu vēlēšanos.

Ar sirsnīgiem sveicieniem
Jūsu V. Šmids.

Trevors Fennels — Rasma Grīse

77.



1980. g. 19. nov.

Ļoti cienījamā doc. R. Grīse!

Braucot no Parīzes atpakaļ uz Austrāliju, es būšu Rīgā uz pāris dienām. Lidojumi vēl nav kārtībā, bet varētu ierasties vai nu 27ajā, vai 28ajā novembrī ap plkst. 16; būs jādodas prom vai nu 29ajā vakarā, vai 30ajā pēcpusdienā. Katrā gadījumā es būšu viesnīcā „Latvija”; tur varot man piezvanīt tādi kollēgas, kas gribētu šo to pārrunāt.

Varbūt Jūs laipnā kārtā varētu interesentiem paziņot augšminētās detaļas, ja gadītos, ka Jūs viņus redzējāt.

Turpmāk derīga tikai mana adrese Austrālijā (sk. augšā).

Patiesā cieņā
Trevor Fennell.

Rīgā 1982. gada 28. jūlijā.

Ļoti godājamais profesors Fennel!

Vispirms lūdzu piedošanu, ka mūsu pēdējās tikšanās reizē es tiku piesavinājusies Jūsu pārrakstīto Minnesotas konferences programmu, nejauši iebāzdama to savos papīros. Laikam nebūtu vairs nozīmes vēl tagad Jums to nosūtīt. Šai vēstulei es gan pievienošu apsolītos atzinumus par ņ. Par šo un citiem ortografijas jautājumiem esot ziņas, kas būs Jums labāk piesniedzamas nekā man, Ā. Dzeguzes rakstā žurnāla Universitas 1975. g. laikam 36. numurā un citādā aspektā arī Ceļa Zīmju 1975. g. laikam 1. numurā.

Grāmata par Rēhehūzena gramatiku man ļoti patīk Jūsu darba pamatīguma dēļ. Viss materiāls tur ir nolikts kā uz delnas, arī interpretācija ir ļoti rūpīga un visai pieņemama. Lielākais iebildums man pagaidām (neesmu gan grāmatu vēl izlasījusi no vāka līdz vākam) ir pret parindes piezīmi l48. lappusē. Jūsu apgalvojums, ka „Present tense forms now written with -ām/-āt do not in fact involve a long vowel.”, ir pārsteidzīgs, un Jūsu citētais autors nekad nav bijis latviešu valodas pētnieks. Jūsu apgalvojums lielā mērā neatbilst īstenībai (un vēlamībai, manuprāt, arī ne). — Atšķirā, piem., no vācu literārās valodas mūsējā ir samērā jauna un dibinās tautas valodā, kur likumīgais -ām/-āt vai tā reflekss pastāv vēl daudzās vidus un augšzemnieku izloksnēs (skat. Endzelīna Lvgr 661.§), par ko arī es pati dialektoloģiskās ekspedīcijās pārliecinājos pirms gadiem desmit. Endzelīna minētais areāls paplašinās vēl tādējādi, ka attiecīgie tagadnes divdabji ar -ams/-āms tiek šķirti saskaņā ar celmiem arī tādās izloksnēs, kur tagadnes -ām/-āt ir pārvērties par -am/-at. Tā ne tikai Endzelīna 716.§ d nosauktajās vietās, bet arī, piem., manā dzimtajā Valmieras apkaimē (manas pašas Vecbrenguļos dzimušās mātes runā bija „mēs sitam, darām” tag. indik., bet „sitams, darāms” divdabjos). Izskaužot tiesīgo ā gaŗumu tagadnes ā-celmu formās, rastos arī nevēlami homonimi literārā valodā, piem.: sūtam/-at =? (sust, sūtīt), lokam/at =? (lakt, locīt), gūstam/-at =? (gūt, gūstīt), un vismaz homografi (zilbes intonāciju nešķirējiem arī homofoni) būtu mācam/-at (mākt, mācīt), slāpstam/-at (slāpt, slāpstīt), vīstam/-at (vīst, vīstīt), dzirdam/-at (dzirdēt, dzirdīt), grūstam/-at (grust, grūstīt) u.c. Un taču arī „netaisnīgi” būtu pataisīt par neliterāru vēsturiski tiesīgo un vidus dialektā nebūt neizzudušo -ā- gaŗumu tagadnes ā-celmos!

Vai Latviešu draugu biedrības Magazīnu jautājumā Jūs esat jau ko noskaidrojis? Diemžēl man nav pilna komplekta, bet tikai šādi sējumi: I 1-3, II 1-2, III 1 (divējādi), IV 2, V 1-2, VI, VII 3, IX 1-3, X 1, XII 3, XIII 1, 3, XIX 4. Ar tiem es varētu Jums līdzēt, kad būsīt Rīgā.

Minnesotas konference droši vien arī valodniekiem bija interesanta. Cerēju, ka kāds no Stokholmas tautiešiem man par to atrakstīs, bet vēl neviena vēstule nav atnākusi, varbūt Dr. Draviņa atbrauks pati. Pie mums patlaban ir jauks un saulains laiks.

Gribētu novēlēt jauku vasaru arī Jums, bet baidos kļūdīties Jūsu puslodes gada laikos. Tad nu sirsnīgi vēlu Jums visu ko citu labu!

Rasma Grīse.

Piebilde.

T. G. Fennell, The First Latvian Grammar, 140. lpp.:

„...the use of -s- or -z- before the -dams .. is an illogicality of the most arbitrary kind.”

Citāta sakarā derētu iepazīties

1) ar Endzelīna teikto viņa Darbu izlases III (1) 702.lpp.,

2) ar J.Endzelīna un P.Šmita sastādītās grāmatīņas „Izrunas un rakstības vadonis” 3.§ . Citēšu daļu no šā paragrafa pēc astotā (1930.g.) izdevuma:

„Burtus s un z lietojot jāiegaumē, ka mūsu rakstība ir etimoloģiska visos tos gadījumos, kur apzīmējamā skaņa, iepriekš bijusi balsīga, ir kļuvusi nebalsīga, vai, iepriekš bijusi nebalsīga, ir kļuvusi balsīga, bet citādi nekā nav pārvērtusies; citur turpretim mūsu rakstība ir fōnētiska. Tā tad, kā rakstām etimoloģiski piem. vārdus z a g t , g l ā b t ar g un b, lai gan izrunā tai vietā k un p, un piem. l i k d a m s, l i p d a m s ar k un p, lai gan izrunājam tai vietā g un b, tā jāraksta etimoloģiski arī piem. vārdi g ā z t, l a u z t (pagātne: g ā z u, l a u z u)^{*)} ar z, bet piem. vārdi n e s d a m a, k u s d a m a (pagātne: n e s u, k u s u)^{*)} ar s, lai gan izrunājam pirmajos 2 vārdos s un otros 2 vārdos — z. Bet fōnētiski jāraksta turpretim piem. vārdi v e s t, m e s t (tagadnē: v e d u, m e t u)^{*)} ar s, un piem. vārdi v e z d a m a, m e z d a m a ar z, jo te līdzskaņi d un t saknes beigās pārvērtušies par gluži citām skaņām. Fōnētiska ir mūsu rakstība arī tur, kur zināma skaņa saknes beigās ir izrunā zudusi, piem. .. n e š a n a (senāk *n e s š a n a; sal. n e s u)...”

1982.g. 28. VII. R.Grīslē.

79.

Rīgā 1985.g. 16. septembrī.

Augsti godājamais profesors Fennell!

Pateicos Jums, ka atsūtījāt man savu rakstu par instrumentāli. Lasīju to ar interesi. Man patika izklāsta veids, vismaz lielās līnijās. Bet, īsi sakot, nevaru būt ar Jums vienis prāts secinājumā, ka „we can see no reason to retain an instrumental case in Latvian”.

Pret to, par labu instrumentālim, lai seko daži atgādinājumi. —

1) Ir īpašas, no akuzātīva atšķirīgas instrumentāļa formas personu vietniekvārdu paradeigmā: manim, tevīm, sevīm /Endzelīns, Latviešu valodas gramatika (Lvgr) 342., 347. §/.

2) Daudzās izloksnēs (un tāpat šo izloksņu pārstāvju literārā runā) instrumentālis tiek šķirts no akuzātīva resp. datīva ar gala zilbes i n t o n ā c i j u:

a) vienskaitlī vietniekvārdiem šis, tas, kas (Lvgr 363.§)

akuz. šuo, tūo, kūo : instr. šuô, tuô, kuô;

b) daudzskaitlī deklinācijā visnotaļ, piem.:

dat. meitām, bērniem : instr. meitām, bērniêm (Lvgr. 255.§).

*) Divdabis ar -dams, protams, arī šādiem vārdiem ir darināms no infinitīva celma, kas nepārveidots (un vienāds ar sakni) ir redzams uzrādītājās pagātnes vai tagadnes formās; tās uzrādītas tikai praktiski vienkāršākas orientēšanās labad. Būtībā te nav „the distinction based on the final consonant of the imperfect stem ..”.

3) Metodoloģiski instrumentālis ir nepieciešams formu sintaksē, it īpaši baltu salīdzināmajā. — Vienskaitļa un daudzskaitļa instrumentālis var būt blakus vienā teikumā, turklāt prepozīcija ar nebūt nav vienmēr nepieciešama (Lvgr 439.,440.§). Piem.,

		basām
kailu	kailu	kailām

latviski: „Iet pliku galvu, pliku kaklu un plikām kājām.”
Leitiski: „Eina plika galva, pliku kaklu ir nuogomis kojomis.”

Vai nebūtu ārkārtīgi dīvaini un jucekļīgi vienādā funkcijā dēvēt galvu un kaklu par akuzātīviem, bet kājām par datīvu? Bet pilnīgi adekvātā leišu piemērā to pašu vārdu tās pašas formas gribot negribot jāsauc par instrumentāli.

Ceru ar Jums drīz redzēties Viļņas konferencē.

Sirsnīgi sveicinu Jūs.
Rasma Grīsele.

80.

1986. g. 21. IV

Augsti godātā kollēga!

Lūdzu, piedodiet, ka es vēl neesmu Jums atbildējis par instrumentāļa jautājumu! Laiks tomēr ir ļoti ierobežots, un pagaidām tikai pirmā atbildes puse ir izstrādāta.

Es būšu Rīgā no 22. līdz 24. maijam, viesnīcā „Latvija”. Ja Jūs laipnā kārtā varētu man zvanīt 22-ajā, plkst. 18³⁰, mēs varbūt varētu norunāt satikšanos; nav arī izslēgts, ka līdz tam laikam atbilde (instrumentāļa jautājumā) būs gatava. (!)

Ar sirsnīgiem sveicieniem
Trevor Fennell.

81.

1990. g. 4. IX

Augsti godātā kollēga!

Rakstu paziņot, ka būšu Rīgā no trešdienas 26. sept. (vakarā) līdz piektdienai 5. okt. (rītā), viesnīcā „Latvija”. Tā kā trīs gadus neesmu bijis Latvijā, jādomā, ka būs daudz ko pārrunāt. Starp citu, esmu pabeidzis grāmatu par Langija gramatiku un divus Manceļa vārdnīcu („Lettus” un „Phraseologia Lettica”) pārkārtojumus. Pašlaik strādāju gar Langija vārdnīcu, bet ceru drīzumā ķerties pie Fīrekera manuskriptiem.

Ja būtu iespējams satikties, kamēr es būšu Rīgā, vai Jūs laipnā kārtā varētu man zvanīt viesnīcā. Es plānoju tur būt gandrīz katru vakaru ap plkst. 18³⁰.

Man ļoti žēl par to, ka apstākļi piespiež atlikt Viļņas konferenci, bet no otras puses man ar to būs ilgāks laiks Rīgā.

Uz drīzo satikšanos!

Patiesā cieņā
Trevor Fennell.

1997. g. 6. novembrī.

Ļoti cienījamā Grīšļa kundze!

Rakstu paziņot par nākamo braucienu uz Rīgu. Ļoti ceru satikties janvārī, lai varētu turpināt profesionālās un arī personīgās pārrunas.

Pašlaik lidmašīnas starp Austrāliju un Eiropu visas pilnas, pilnas... Man tomēr laimējās atrast vietu, kaut arī drusku vēlāk nekā parasti.

Austrāliju es atstāšu jau decembra vidū, bet Rīgā es būšu viesnīcā „Rīga” no 7. janvāra (pēcpusdienā) līdz 16. janvārim (ap plkst. 11⁰⁰). Galvenais darbs šoreiz būs Akadēmiskajā bibliotēkā, kur iedošu drukāšanai Fīrekera vārdnīcas otro manuskriptu. Lūdzu paziņot, ja līdz šim Jūs būsit atraduši kādas kļūdas pirmajā sējumā!

Cerībā, ka ziemeļu ziemas agrums nenozīmē arī neparastu aukstumu, visu labu dzīvē un darbā vēl

Austrālijas kollēģis

Trevor[s] Fennell[s].

Austra Šlesere — Rasma Grīse

Mīļā Rasma!

Protams, varu kopā ar Jums pārcilāt un atgādināt arī citiem šo kaunpilno notikumu LVU un īpaši Filoloģijas fak. Baltu nodaļas vēsturē, kuŗas dibinātājs 1919. g. rudenī bija prof. J. Endzelīns.

Neatceros, vai bija izziņota kāda īpaša rakstura fakultātes sapulce; ierados nejauši un ar novēlošanos, kad Sokols jau stāvēja katedrā un nopēla J. Endzelīna lekcijas, kuŗās viņš orientējot studentus pievērsties veco vācu mācītāju rakstiem, bet kritiski vērsoties pret padomju laika rakstniekiem, jo auditorijā un studiju darbos liekot analizēt šo rakstnieku darbu valodu, arī Annas Sakses. Atkārtojās ierastās frazes par buržuazisko nacionālismu u.c. grēkiem, jo profesors nekad nerunājot par „padomju dzimteni”. Un savus atzinumus Sokols apliecināja, ar žestu virzienā uz prof. Endzelīnu rādīdams, un izsaucās: „Lūk, tādi ir mūsu padomju zinātnieki!” Prof. Endzelīns, protams, nesēdēja prezidijā, bet apsūdzēto solā ar muguru pret auditoriju. Kad Sokols beidza, tad atļāva prof. Endzelīnam laikam aizstāvēties, es tikai atceros, ka viņš teica: „Dodiet man vienu marksistisku gramatiku, es mācīšos.” Un, pabeidzis teikto, gribēja atstāt auditoriju, bet Sokols lika viņam turpat apsūdzēto solā apsēsties un noklausīties, kā dažas studentes kāpa katedrā un kaut kādā veidā nopēla viņa lekcijas. Jāatzīstas, viņas neizskatījās nedz drošas, nedz pārliecinātas.

Es sēdēju auditorijas solos blakus studentēm un nevarēju novaldīt raudas par tādu nekrietnību, un tāpēc daudz ko neiegaumēju.

Katedrā kāpa arī aspirante Marta Rudzīte un ilustrācijai nosauca savu prof. E. izraudzīto disertācijas tēmu par vecajiem rakstiem (?), tagad no tās atsacījās,

izraudzīdamās disertācijas temai sava novada dialektu, kam pr. Endzelīns bija piekritis. Rudzītes runa bija īsa, korekta, bez kritiskiem izlēcieniem.

Šādas atklātas valodnieku „tīrīšanas akcijas”, t.i., atklātas katedras sēdes, notika arī tad, kad kritiski vajadzēja novērtēt un no darba atbrīvot arī filol. zin. kand. Rasmu Grīslī, Eichvaldi u.c., kad katram katedras darbiniekam atsevišķi, konkrēti vajadzēja nopelt izraudzītās personas darbu un pat stāju.

Tā tas bija toreiz „personības kulta” apstākļos, un šķiet, tāda sistēma pastāv vēl tagad. Šādas kritizētāju sapulces nav vajadzīgas tik daudz, lai iznīcinātu kādu personu, bet lai gremdētu viņa mācību. Protams, prof. E. mācību nevar nedz nogremdēt, nedz nopelt, arī profesoru personiski šāda ķengāšanās neskāra, jo, kā viņš pats citā līdzīgā gadījumā sacīja: „Es uz to visu skatos „sub speciae aeternitatis””, un pret savas personas fizisku vajāšanu viņš arī bija nodrošinājies.

Bet grauts un ārdīts tika viņa mācības sekotāju gars un izturība, pie tam dažādos veidos — vieni ātri vien pielāgojās un katrai kritikai atsaucās ar skaļu „jā, jā, jā”, citi apmulsa un cieta klusu. Un tikai retais, piemēram, zin. kand. R. Grīslī, turpināja aktīvi un uzticīgi iespējamības robežās aizstāvēt latviešu valodu visos aspektos.

Nododu savas atziņas, mīļā Rasma, Jums, kas zināt, kā godināt prof. Endzelīnu un latviešu valodu.

Jūs cienīdama un mīlējama, Austra Šlesere.

Vēlreiz, mīļā Rasma!

Tā es iekritu. Jums ir pieredze un, saprotams, ir prasme kaut ko pateikt un kaut ko uzrakstīt.

Rakstītais mudž no kļūdām, lūdzama, labojiet. Nezinu ne datumus, ne nosaukumus, piem., Rudzītes disertācijas pirmajai un arī otrai — īstajai temai.

Jūs jau savus darbus citiem rakstītājiem dodat ar noteikumu, ka rakstos ievēros E. ortografiju.

Rakstu kā ar āža kāju — roka ir tikpat nestabila kā kājas, kaut tikai prāts vēl noturētos.

T. p.

84.

Rasmai 1988.g. Lieldienās.

Liela bija Liela diena,
Maza mana villainīte;
Nogodēju Lielu dienu
Ar mazo villainīti!

Gaišas un priecīgas domas novēl Austra.
Rīgā 1988.g. aprīlī.

Paldies!

Rakstīšu īsi un par visu pēc kārtas.

Ja esmu aizmirsis graficiņas sanumurēt, tad to taču var labot.

Šoreiz ir arī numuriņi. Bet tas ekslibriiss man diez kā vis nepatīk. Es labāk teiktu grāmatzīme. Bet grāmatzīme var būt arī kāda cita lapiņa vai pat dzīpars, ko ieliek grāmatā, lai var atrast, līdz kurai vietai aizlasīts. Varbūt Tu vari ieteikt kādu citu latvisku vārdu?

Par to, ka jātvingu vārdnīciņai jābūt šogad Baltistikā, izlasīju Karuļa rakstā (Karogā). Vai nu viņš tik briesmīgi mānītos? Ja vēl nav, tad varbūt būs turpmāk.

Baltistiku man ir pavisam maz. Par laimi, visa tā kaudzīte patlaban man ir pa rokai, tāpēc nosaukšu visas tās, kas man ir:

- I
- VII (2)
- VIII (1), VIII (2)
- IX (1), IX (2)
- X (1), X (2)
- XI (1), XI (2)
- XII (1), XII (2)
- XIII (1), XIII (2)
- XIV (1), XIV (2)
- XV (1), XV (2)
- XVI (1), XVI (2)
- XVII (1), XVII (2)

Pirmā man bija tā, ko Tu atsūtīji (ar Tavu lielisko rakstu par Endzelīnu), pēc tam sāku šo žurnālu (?) arī pats meklēt.

Ar Ramizaru tā ir tiešām sagādājies. Varbūt es Tev rakstīju tieši viņa miršanas brīdī. Laikam jau šāda signalizācija ir iespējama. Viņš būs vienu mirkli domājis par Tevi vai mani, varbūt par abiem.

Uz bērēm tiku aicināts ar telegrammu, bet neaizbraucu, jo tieši tai dienā no slimnīcas nāca ārā mūsu Maija ar manu ceturto mazbērniņu (bija domāts, ka sauksim par Mikiņu, bet nu domas sveķas uz Jānīša pusi). Likās, ka tādā brīdī man jābūt klāt, jo tētis jau atbrauc tikai retumis.

Bet nu par to, kālab Tev steidzos rakstīt, Jā, jā, es jau būtu gan Karogam mazu nekrolodziņu rakstījis, bet nu izdomāju citādi. Tava runa pie nelaiķa kapa jau pati par sevi ir labs nekrologs. Vajag pierakstīt klāt tikai sākumu — kas, kad un kur miris, kad un kur apbedīts. Katrā ziņā piemini arī, ka bijis strēlnieks un rakstnieks, citādi var nedrukāt.

Man, šķiet, neklātos rakstīt. Bērēs nebiju. Bez tam daudz par Ramizaru esmu jau rakstījis (arī nākamajā Varavīksnē jābūt manam rakstam). Un manu nekrologu Karogā ir jau pārlietu. Bērsons reiz man jau smējās: ja pastā esot mana vēstule Caunei (viņa

pārziņa chronikas nodaļu), tad šie jau zinot: atkal kāds nomiris. Un tā arī ir. Tai nodaļai esmu rakstījis tikai par mirušiem.

Ar labām dienām
Valdemārs.

86.

1986.g. 9.febr.

Labvakar, Valdemār!

Paldies par ātro vēstuli un par grāmatzīmēm (bet vai Tu tās pats esi zīmējis, ka nepiemini autoru?! Nu tik atceros, ka reiz teici man, lai tiem ekslibrisiem izdomāju labāku nosaukumu. Bet biju šo uzdevumu palaidusi gar ausīm, jo laikam toreiz tāpat kā tagad nekas lādzīgs nešāvās prātā. Ja teiktu īstniekzīme (ME: īstnieks ir arī ... Eigentümer), tas būtu attiecināms arī uz citu ko; salikteņi ar piederības ģenitīvu resp. datīvu 1. daļā kāgrāmata, kamgrāmata laikam izklausītos avantūristiski.

Uz Tevi „atkal noskaitusies” es, protams, nebiju un neesmu — nav jau iemesla, turklāt uz šādām jūtām diezcik nadzīga vis neesmu.

Baltistikas es Tev nupat atliku (Tavā pērngada 3. VI vēstulē skatīdamās) kādas 5 burtnīcas: II (2), III (1), IV (1), IV (2), V (2) + I un rīt ceru nosūtīt. Varbūt atradīsies vēl kādas tev sūtāmas — varbūt esmu kādas aizvilksusi uz jūrmalas istabiņu, jo iznāk, ka man pašai trūktu XII (1) un XVI (1,2), XVII (1,2,3), taču negribas tam ticēt.

Latv. val. kultūras jautājumi man arī ir daudzi lieki, bet trūkst 16. laidiena.

Par Bendorfa rakstu Klaustiņa Daiņu sakarā pabrīnījos gan, bet es tos faktus lāgā nepārzinu. Kādam zinātājam tad vajadzētu gan „sadot pretī”. Sava nozīme pretrakstiem ir — pat ja tos nenodrukā.

Pie Baltistikām es Tev pielikšu arī Endzelīna kāzu (1926.) bildi — ar Grimmu un viņas radiem. Tev kā faktografam var noderēt. Labasdienas!

Rasma.

87.

1986. 16. II

Labvakar!

Paldies par vēstuli un Baltistikām! Gribēju pretī sūtīt savējās, bet nekur esmu iegrudis, nosūtīšu, kad atradīšu. Rīt reizē ar šo vēstuli aizies 3 citas grāmatīņas.

Rādās, ka ir lieka arī kāda no beidzamā laika izlokšņu aprakstu grāmatām.

Īstniekzīme varbūt arī nav slikts vārds, bet, manuprāt, tā pati grāmatzīme vien iznāk. Gudro vēl!

Tai bildē gan Endzelīns izskatās gaužām skumjš, turpretī Grimma smaida vien. No tā redzams, kuņš kuņu apprecējis.

Vīksniņš (tāpat arī Austra Raudsepa) mani latīņu valodā skoloja tikai vienu gadu, pārējos trīs — Ģiezēns. Vīksniņš jau bija mācīts un gudrs vīrs, taču arī vēsturnieks,

vienu gadu mācīja arī psiholoģiju, daudz ko varēja mācīt. Doktors (= vir doctissimus, kā pats šo vārdu skaidroja). Bet trūka viņam spēju klasi noturēt absolūtā klusumā, šādas spējas bija tikai Ģiezēnam, tāpēc arī Ģiezēna stundās iemācījāmieš vairāk. Ģiezēns nemācīja „pantiņus”, Vīksniņš gan (piem., ritmiskās virknēs sasaistītus izņēmuma vārdus un tml dz.). Par Vīksniņu, ja atmiņa neviļ, savā laikā esmu uzrakstījis mazu atmiņu tēlojumiņu — kad laimēsies kur uziet, aizsūtīšu. Bet kāpēc Tev par viņu jāzina?

Klaustiņa LTD lietā — Bendorfs taču savā rakstienā ir apvainojis Endzelīnu — it kā viņš būtu spekulējis ar savu slaveno vārdu — pārdevis to Rasiņam (apgāda saimniekam), lai Klaustiņa krājumam lielāks svars.

Bet tas aplam! Labu tiesu darba tur padarījis arī Endzelīns, Rasiņa naudu nav veltījis.

Zīmējumiem — tos te atkal pieliku klāt — autori, protams, ir vairāki, viņu vārdus esmu atzīmējis (gan tikai šai, nevis iepriekšējā reizē) uz muguriņām.

Ar labām dienām
Valdemārs.

88.

1986.g. 9. martā.

Sveicināts, laipnais saldeniek!

Par Tavu laipnību sludina jau A. Karlsones gailis, visus vedinādams Saldū pie Ancīša. Un viņš nedzied tukšu: esmu saņēmusi no Tevis gan 16. februāra vēstuli ar jauki runīgām grafiķu ... (nosaukumu es te tūliņ atsākšu gudrot), gan divus saiņus ar grāmatu retumiem. Paldies, paldies, paldies!

Izņemot P. Kņūkštas grāmatiņu, pārējās visas man gan jau ir, un es tās varēšu izdalīt trūkcietējiem, kā jau pats vēlēji. Sēlisko izlokšņu aprakstu es jau atdevu Pēterim Kļaviņam, kas pameklēšot kādu pašam lieku, bet Tev vajadzīgu Baltistiku. Tāpat rīkošoties Vizbulīte Brencē (tagad viņa uzdodas savā otrā vārdā par Mirdzu). Viņa arī man nesēn iedeva Lvkj 16. laidieni, tā ka Tavējo es nu varētu sūtīt atpakaļ, ja Tu to sev būtu sāpīgi atrāvis.

Te nu sāksies nule solītie prātojumi. — Anša Auziņa „Latviešu, vācu un krievu grāmatrūpniecības vārdnīcā” (R.1942), kur nomenklātūru esot redīgējis pats Endzelīns, 100. lpp. lasāms: Ex libris Bucheignerzeichen эклибрис. Grāmatas piederības zīme, kuŗā..” Leišu vārdnīcās arī ir ekslibrisas (tāpat kā omnibusas), kas mums būtu ekslibriss, bet kas Tev nepatīk. — Šis ievads lai Tev rāda, ka mani priekšteči ar šai punktā nav nekādu izcilu jaunradi uzrādījuši, tā ka manu celmlauzes darbu būs uzlūkot maigi. — Celmi te ir nelokanie pamatvārdi, no kuŗiem varētu darināt jaunu un katram tūliņ saprotamu nosaukumu: grāmata ir gaŗš vārds, tāpat piederība, kas turklāt jau pats ir saliktenis un derivāts līdzīgi kā pārējie ar lat. habēre jēgumu saistītie lietvārdi: īpašnieks, īstnieks (kas nav uzreiz saprotams), īpašums, piederums, piederība. Iespējami, bet neparasti būtu atvasinājumi no savs, ar ko var rīkoties puslīdz tāpat kā ar adjektīvu: jau dainās sastopamas formas, kā savai, savajam, ko min Endz. Lvgr 375. § d, nesavs, savinieks, savums ME (arī lei. savūmas ‘Eigentum’).

Rasma.

Labvakar!

Vakar pienāca Tavs lielais sūtījums. Liels, sirsnīgs paldies! Kā jau diletants, es vispirms ķēros pie sensācijām, tas ir, pie vārdnīciņas. Briesmīgas dusmas uz tā puīša tumsonīgajiem vecākiem, kas iznīcinājuši oriģinālu. Tā tiešām var rīkoties tikai ticības fanātiķi — vienalga, kādas ticības — kristiānisma, islāma vai ateisma. Gala iznākums, kā redzams, allaž tas pats.

Vietumis vai nu profesors, vai puisis, vai arī abi kopā pārskatījušies, dažus burtus atšifrēdami aplam, bet tādu vietu pavisam maz. Un tad vēl — būtu gribējies, lai, vārdus skaidrojot, profesors vairāk balstītos arī uz latviešu dialektiem, katrā ziņā arī uz kuršu valodas savādībām, tad vārdnīcas vārdu līdzība ar latviešu mēli izrādītos vēl lielāka. Vai Tev nevajadzētu sagatavot publikāciju par šo vārdnīcu, piemēram, Karogam? Jautājums taču bezgala interesants, vai tad nu nedrukātu.

Biju Valsts bibliotēkas reprografijas nodaļā, interesējos par nokopēšanas iespējām, bet man paskaidroja, ka kopē tikai tad, kad pats varu piegādāt oriģinālu. Te nu bija. Tātad bez Tavas palīdzības es nekādi nebūtu varējis pie vārdnīciņas tikt. Pasaki tikai, cik tas viss Tev izmaksāja.

Liepiņjānis raksta par uzsākto kaŗagājienu pret dainas vārda liedzējiem. Bet man — taisni brīnums — atrakstīja pats Bendorfs. Gan citā sakarā, bet tik laipnīgu vēstuli, ka koks pats izšļūk no rokas. Re, kā!

Lai Tev labi klājas!

Valdemārs.

Labdien, Valdemār!

Pateicos par vēstuli un par avīzi, kur esi redzams jaun-, daudz- un lab-rades darbā. Paldies Dievam, ka Tev mūžs visos virzienos ir izvērties ražens, un lai Tev veselība un spēks tāpat turpināt!

Saņēmu arī Tavus 10 rubļus, un man ir taisni neērti - vajadzētu vai sūtīt atpakaļ pēc īstas taisnības. Jo tā jātvingu vārdnīciņas pār fotografēšana man maksāja tikai 3 rubļus, turklāt bija tad vēl otrs (gan bālāks) eksemplārs, ko es atdevu kādai jaunai vēsturniecei. Tātad Tu esi šausmīgi pārmaksājis. Bet kāpēc neklausīji, kad rakstīju, ka Tev nekas nav jāmaksā!

Tad nu esmu „spiesta” sūtīt Tev vēl citas fotografijas. Sākdama parādu līdzināt, pievienoju šai vēstulei sava dzimtā Valmieras rajona avīzē publicēto un vēl šo to. Publicētāji jau nevar iztikt bez teksta un faktu pagrozīšanas „tā, kā vajag”, bet tas jau ir vispārējs un nenovēršams ļaunums. Īpaši kaitina, ja manā mutē liek vārdus, kādus neesmu teikusi, piem., par Puškina aukli. To teica kāds cits, Mičkēnā piemiņas akmeni atklājot. Man Endzelīna Marēna salīdzinājums ar Puškina aukli galīgi nepatīk: Puškinam bija īpaša aukle un droši vien arī zīdītāja — pavisam cits gars un gaiss apkārt nekā zemnieka dēlam Endzelīnam!

Manā runā dažiem noteikti nepatika pārmetums par pienācīgas informācijas trūkumu (es pati dabūju zināt gandrīz tikai nejauši); vēl viena runātāja par to žēlojās un stāstīja par savu ciemošanos Endzeļina „Nākā” Koknesē, un tā nav pat pieminēta. E. Knope stāstīja savā runā, ka žandarmi no Jāņa Asara baidījušies vēl tad, kad tas jau bijis miris un apglabājams. Tā vien šķiet, ka tās emocijas vēl ne tagad nav mitējušās. Bez tiem, kas uzstājās un ir nofotografēti 5. jūlija „Liesmā”, pārējo „daudzo” kauguriešu bija pavisam maz, jo — kas tad zināja! Tomēr ir jau ļoti labi, ka tāds piemiņas akmens atklāts ir un ka Marēna klētiņa nav noplēsta.

Tad nu brauc tik ekskursijā un ņem citus līdz!

Rasma.

91.

1993. 23. II

Labvakar, Rasma!

Daļēji rakstu tāpēc, ka vakar pavisam aizmirsu pateikt, ka Tavs pēdējais sūtījums mani sasniedzis (paldies!), bet visvairāk tomēr tās pašas Ramaves dēļ. Promejot ar Pēteri jau runājām, ka sanākšana (saiets) mūs neapmierināja. Mājās atgriezies, secināju, ka cilvēkam aizvien ir tik vien klapatu, cik pats viņš izdomā. Ramave solās būt tāda lieka klapata...

Bet tas biju es, kas Rīgas presē (LM) pirmais pacēla balsi, ka jāatjauno gan Filologu biedrība, gan Ramave, bet visērtāk varbūt atjaunot vienu organizāciju — filologu biedrību „Ramave”. Un — kad nu tagad mans ierosinājums īstenots, es pats vairs neesmu mierā.

Protams, neba tāpēc, ka par saimnieku, saimnieci un visiem pārējiem amatvīriem vai amatsievām būtu ievēlēti cilvēki, kas man nav pa prātam. Vai viņi man būs vai nebūs pa prātam, to redzēšu turpmāk. Pagaidām uz visiem lieku cerības. Bet...

Redzi, man nebūtu ienācis prātā, ka Ramaves darbības galvenais saturs ir tas, kā mēs cits citu uzrunājam, kādu cepuri, kādu lenti valkājam, cik maksājam gadā, cik pusgadā, cik bieži satiekamies. Arī tas viss ir vajadzīgs, taču būtiskais ir pavisam kas cits.

Un šo būtisko izteica alūksnietis Ernests Kļaviņš, tikai neviens viņā neklausījās. Jāatjauno „Mūsu Avīze” (maz jēgas) un „Ceļi” (liela jēga). No mūsu darbiem būs mūs pazīt! Un ne no cepurēm vai lentēm.

Tāpēc, lūdzu, esi tik laba un, tikdamās ar pārējiem ramaviešiem un pārējām ramavietēm, lūko izdibināt viņu domas un iespējas. Vai mums vajadzētu tieši šādā virzienā ko darīt?

Rakstu krājums „Ceļi” iznāk „tur”. Te mēs varētu izdot, ja arī ne uzreiz mēnešrakstu, tad vismaz kvartālrakstu ar tādu pašu nosaukumu. Lielākā bēda — mecenātu jautājums (sponsora vārds man nepatīk). Tālākais ir skaidrs: Tu — redaktore, Pēteris — redaktora vietnieks (vai, kā Ramavē teiktu, pusredaktors). Varētu, protams, arī otrādi. Bet Jums abiem tur jābūt! Tev tāpēc, lai ikvienam uzreiz būtu skaidrs izdevuma virziens. Pēterim tāpēc, ka viņam vispār jādabū beidzot kāda vieta zem Saules.

Bet nu gan mainīšu lenti — citādi nevar nekā saburtot.

Ar labām domām

Valdemārs.

1993.g. 7. martā.

Esi sveiks, Valdemār!

Gandrīz visos Tavas (23. II) vēstules paragrafos esmu ar Tevi vienis prātis, izņemot vienu.

Tev ir svēta taisnība, ka „pēc mūsu darbiem būs mūs pazīt” pa īstam, nevis pēc cepures raugot. (Un trakākais: vai mēs savos cien. gados tādās baltdibenēs izskatīsimies smuki!)

Bet nu jokus pie malas. — Šāda vai tāda biežuma (un biežuma) rakstu krājums gan dotu par mums paliekamu liecību. Lai liecība būtu laba, tieši Tev, Valdemār, būtu jābūt redaktoram un Pēteris varētu būt Tev pušelnieks. Jo Tu šim darbam būtu īstais vīrs, tā domā arī M. Rudzīte un J. Kušķis, ar viņiem nupat sazvānījos. Es turklāt redzes pasliktināšanās dēļ nedrīkstu sev vairot nekādus lielus acu darbus.

Materiālā ziņā (ar papīru u.c.), man šķiet, mēs kaut kā izkultos: nebūtu jātik liels metiens — lai tiek pa eksemplāram pašiem un dažai bibliotēkai. Jācer, ka rakstītāju netrūktu. Rudzīte domā, ka varētu publicēt arī ... (*nesaprotami – red.*) tekstus.

Vēlu Tev uzņēmīgu garu un sparū.

Rasma.

1996. 23. VIII

Rasma!

Neba tikai tas, ka mūsu abu raksti nodrukāti tai pašā dienā. Kopīgs arī tas, ka abi cīnāmies ar vēdzirnāvām. Ne uz maniem, ne Taviem rakstiem neviens neatbild, izliekas, ka šādu rakstu nemaz nebūtu...

Man pilsētas domē teica, ka prezidents drīzumā taisoties apciemot Saldu. Būs, kazi, arī man uz to lielo tikšanos jāaizčāpo. Parasti gan tādās reizēs mierīgi dzīvoju pa māju, bet nu mani kaut kas urda: redzēs, ko viņš teiks, varbūt arī neko neteiks. Taču tas vēl laikam nebūs ne šomēnes, ne jaunnedēļ.

Liepiņjāņa gājieni tiešām ir visai īpatnēji. Piemēram, izrādās (par to rakstīts kādā grāmatā), visas manas vēstules viņš stiepj uz „Misiņiem”. Zinot, ka, piemēram, Lit. mūzeja fondiem tiek klāt vai jebkuŗš, varu domāt, ka „Misiņos” notiek tas pats. Tātad visu, ko esmu rakstījis t i k a i viņam vien, var tagad izlasīt kuŗš katrs. Tāpat vienu otru manu vēstuli viņš mēdz nocitēt savās publikācijās. Ko lai dara. Tādās reizēs brīdi padusmojos, bet pēc tam dusmas man pāriet, un viss turpinās pa vecam.

Par to da un da- Tu mani gandrīz pārliecināji. Taču nekad neesmu paļāvis vienīgi uz Endzelīna autoritāti. Nepaļaušos arī vienīgi uz Tavējo. Domādams, ka jau kopš bērnu dienām runāju labā latviešu valodā (brīžam pat esmu pārliecināts, ka man piemīt tīri laba valodas nojauta), reizēm kļūstu visai spītīgs. Ja kas var būt labs un pareizs Aknīstes izloksnē, kādēļ tas nedrīkst būt labs un pareizs rakstu mēlē? Endzelīns — es viņu ļoti, ļoti augstu vērtēju — ir manai dzimtajai izloksnei tomēr pāri nodarījis. Kaut vai ar to pašu Aknīstes vārdu. Kad es augu, t u r šāds vārds bija

pasvešs, šo vārdu izrunāja ar piespiešanos — kā literārismu. Vai bija vajadzība pēc šī vārda, ja mums pašiem ir ne sliktāks vārds — Aknīša? Endzelīns par Aknīsti izšķīrās tikai tāpēc, ka tā runā citi — leiši, vācieši, krievi. Pašu latviešu tradīcija viņu šai gadījumā neietekmēja. Tāpēc —

da citai reizei,
Valdemārs.

94.

1998. 26.X

Sveika, Rasma!

Šorīt dabūju Tavu vēstuli un tūliņ arī steidzos pateikt paldies!

Kā rāda vēstulei klātpieliktie raksti, Tu joprojām cīnies kā īstena valodas kareive. Gods un slava Tev! Jo par maz būs, ja panāksim, ka latviešu valoda būs īpašā lomā mūsu valstī. Vajag arī, lai šī valoda būtu tiešām latviska un lai turklāt rakstība atbilstu valodas garam un cieņai.

Diemžēl esmu laikam jau par vecu. Vai arī - man pietrūkst nepieciešamā kareiviskuma. Senču kalendārs kā iznācis, tā arī turpmāk iznāks Bendika ortografijā... Par to pārliecinājos (jau kuŗo reizi!) vakar, „viesodamies” pie sava izdevēja. Runa gan šoreiz nebija par manu kalendāru, bet par Sēlijas grāmatu, ko viņš apsoliļies izdot. Tā kā tas nav domāts kā masu izdevums un tā kā tiks izdots nevis par izdevēja, bet par sēļu saziemotiem līdzekļiem, tad sadūšojos iet mazliet atšķirīgus ceļus pareizrakstībā. Saku mazliet, jo negribu būt varmācīgs un sajaukt galvu savam nabaga datoristam. Nepretendēju ne uz ņ, ne uz ch, bet tikai un vienīgi u z to, la i svešvārdos netiktu atzīmēti gaŗumi tur, kur to nav oriģinālvalodā, Bet... izdevējs nebija ar mieru un pavēlēja datoristam visu tekstu pārlīkt no jauna. (Tad nu vari iedomāties, kāds jucekļis tagad iznāks, jo neba visur datorists spēš izdevēja iegribai paklausīt.) Vienreiz jau es savu „bosu” pārkliedzu, likās, tiks ņemts vērā mans viedokļis. Bet vakar redzu: nekā. Sākas labojumi no jauna. Un atkal kliegšana, visvairāk, zināms, no manas puses, jo esmu nervozāks nekā viņš.

„Kāpēc mums (man) verdziski jāturas pie Bendika vārdnīcas, ja pastāv demokrātija un par (ne)pareizrakstību cietumā vairs nelīek?” Uz šo vaicājumu izdevējs atbild, ka viņš negribot kļūt smieklīgs. Esot Rīgā konsultēties ar valodniekiem, un tie visi zobojoties. Ar kādiem valodniekiem? Atbildē gan nosauca tikai vienu - Dzintru Hiršu. Bet viņš iešot arī pie Skujiņas...

Tāds, redzi, ir stāvokļis rakstības frontē. Paldies par misēkļū aizrādījumiem! Bez tiem es nekādi nevaru.

Vai Tu nevari mani apgaismot par divi saknēm - vārdos „krēsls” un „krēsļa”? Vai tiešām abu šo vārdu saknēm piemīt tikai ārēja līdzība, vairāk nekā?

Ar laba vēlējumiem –
Valdemārs.

Rasma!

Paldies par vēstuli un prātīgajiem rakstiem!

Tavs iespraudums par mani liek domāt, ka Tu gluži par nejēgu mani neturi. Tas tiešām iepriecina, jo, spriežot pēc tā, kā ļautiņi tagad runā, raksta, dzied, zīmē un mūzicē, sāku sevi turēt par galīgi „aptaurētu”: es taču no tā visa vairs nekā nesaprotu...

Viens no maniem kalendāra gabaliem atkal esot pārdrukāts „Laikā”. Pats gan to vēl neesmu redzējis, bet gan jau kāds atsūtīs.

Citādi – bez pārmaiņām. Ik vakaru pa sīpola šķēlei, pa ķiploka daiviņai un pa peņģerotam alkohola, tas viss kopā mani līdz šim pasargājis no gripas. Diemžēl no vecuma kaitēm nekas nespēj pasargāt. Mani satricē Jāņa Kalniņa aiziešana: viņš taču esot par mani veselu pusgadu jaunāks. Vispār – pēdējā laikā mani vecuma biedri mirst kā traki. Bet man – par spīti grūtiem laikiem – vēl gribētos kādu brītiņu padzīvot.

No sirds labu vēlēdams –
Valdemārs.

Rasma:

Paldies par paldies!

Es gan klusībā biju cerējis, ka Tu kaut ko pasacīsi arī par pašu kalendāru — kas tur Tev šķiet labs, kas slikts utt.

Bet es jau vēl kustos, vēl jau domāju arī par 12. gadagājumu. Ja esmu sācis par saviem klasesbiedriem, vai tad nederētu arī par fakultātes „mūsējiem”? Kā Tev šķiet? Es gan gaužām maz ko zinu, bet vismaz pa rindkopai par katru. Te domāju visvairāk tos, kas būtu minami valodas nodaļā. Ko Tu par viņiem varētu pastāstīt?

Gaidīšu kādu rindu. Protams, ja Tev nav iebildumu un ja atbildēt Tev nešķiet apgrūtināši.

Labu domādams,
Valdemārs.

Ludmila Krugļevska – Rasma Grīle

97.

Izraksts no Ludmilas Konstantinovnas
Krugļevskas (ASV) 1986.g.
7. februārī R. Grīlei rakstītas vēstules.

.. par Būgas un Endzelīna satikšanos varu sacīt tikai, ka viņi būs satikušies, bet nekā vairāk. Domāju arī, ka tas bija Endzelīna mājās. Viņi mēdza iebrucējus, arī krievus pie sevis aicināt. Kabinets izskatījās tāpat kā citu profesoru kabineti: vienkāršs un apgarots, tātad nekā nekabinetiska. Galds, divi krēsli, grāmatu plaukti un dīvāns. Grāmatu nebija daudz. Viņi sacīja, ka citās istabās esot arī plaukti. Klavieres vai pianīns?? Nē, tas būtu man uzkritis. Tā „mazākā galdiņa” es neatceros. Jā, viņš bija gaŗš augumā, ievērojami gaŗāks, nekā es esmu, bet, cik cm, es gan nezinu. Nē, viņam 1925. gadā nebija kuplas ūsas. Ja fotografijās viņam ir tumšas ūsas, tas taču nekā nenozīmē. Manam tēvam arī ir tumšas, lai gan īstenībā bija pavisam gaišas. Ievērojams Endzelīnam bija viņa tumši-zilās acis un aristokratiskās rokas. Arī acu struktūra bija neparasta: sēžot blakus, varēja redzēt viņa aci ресницы cauri. Ресницы bija tumši, melni..

/Norakstīts burtiski./

R.G.

Rasma Grīle — Ēriks Hānbergs

98.

1986.g. 3.novembrī.

Cienījamais publicist Ērik Hānberg!

Tas, ko Jūs stāstāt par zemi un lauksaimniecību, metaforiski sasauca ar to, kas diemžēl notiek arī valodas un valodniecības laukā. Piemēram, vērtīgās augsnes erōzija tuvredzīgas vai neatbildīgas rīcības dēļ.

Tāpēc es, dzimusi lauciniece, ar interesi lasu Jūs vai klausos pa radio. Šorīt pēc raidījuma 9³⁰ nodomāju: labi būtu, ja Jūsu krietnie vārdi skanētu nevainojamā izrunā. Citādi daļa kļūda vieniem klausīšanos traucē, bet citiem pielīp un tādējādi izplatās.

Jums kļūme bija tāda, ka mūsu pašu vārdus „omulīgs, omulība” izrunājāt ar īsu o itin kā kādus svešvārdus (kā omlete). Taču tiem ir tā pati sakne kā vārdam „oma” (garastāvoklis), un tie visi ir jāizrunā ar divskani uo /uoma, uomulīgs, uomulība/.

Līdzīga izrunas kļūda gadās daudziem, jo uz to pavedina kāda mūsu rakstības nepilnība. Proti, trīs skaņas o, ō, uo tiek apzīmētas vienādi (ar burtu o) ikdienas

rakstībā*). Jauno ortografiju pieņemot (1920.g.), valodnieku iebildumi diemžēl nelīdzēja un viņus pārbalsoja praktiķi; tuvredzīgas „vienkāršības” labad (kāda arvien rada sarežģījumus nākotnē) praktiķi iedabūja jaunajā ortografijā vecās ortografijas o (arī divskaņa uo apzīmēšanai), jo o esot „pierasts” un neaizņemot divas vietas kā uo. Bet Endzelīns lietpratēja tālredzībā tūliņ brīdināja, ka šāds o radīs jukas, turklāt uz priekšu arvien lielākas, tāpēc ka valodā ienāk daudz svešvārdu ar tīro patskani o. (Sīkāk par to Endzelīna Darbu izlasē III/1,60.)

Ceru, ka šī vēstule Jums nebojāja uomu. Un lai ap Jums visnotaļ uomulība!

Ar sveicienu
Rasma Grīse.

*) Bet, piem., Mīlenbacha un Endzelīna vārdnīcā divskanis viscaur ir apzīmēts ar uo (tāpat kā leišu valodā), un tādi vārdi kā ola /uola/ šai vārdnīcā atrodami aiz ū 4.sējuma (nevis aiz ņ 2.sējuma).

Rasma Grīse — Pēteris Norvilis (LAMZAs viceprez.)

99.

Rīgā 1989. gada 26. novembrī.

Ļoti godājamais Norviļa kungs!

Pateicos Jums un Kļaviņa kungam par vēstuli ar informāciju par LU 70 gadu jubilejas konferenci, kā arī par konferences programmu 2 eksemplāros. Tāpat paldies par Jūsu 7. novembra vēstuli.

Labprāt Jums atļauju publicēt manu referātu.

Vārdnīcas korrektūru labad lūkošu darīt ko spēdama. Ar tās salicējiem esmu sazinājusies. Viņi man ziņo, kad būšot jau kas lasāms — nevis no ekrāna, bet uz papīra, jo tā būšot ērtāk un arī acīm vieglāk.

Rasma Grīse.

Rasma Grīse – Valentīna Skujiņa

100.

1988.g. 25.aprīlī.

A. god. b. Skujiņa!

Esmu saņēmusi no Jums divus pasta sūtījumus: 56. biļetenu līdz ar Jūsu kartīti, tāpat arī vēstuli, kas nonākusi pie Jums, bet domāta man (līdz ar Jūsu pavadvēstulīti). Pateicos!

Tikai šovakar mazliet iemetu acis biļetenā. Visu laiku vairījos to darīt, lai nesabojātu omu. Jo paredzēju, ka biļetenā būs atstāts daudz kas nelāgs, kaut gan manuskriptā to uzrādīju un rūpīgi centos novērst. Bet - „tāda ir dzīve!”

Ar sveicienu
R.Grīse.

101.

1991.g. 3.oktobrī.

A. god. 1991. gada valodas dienu organizētājai Valentīnai Skujiņai.

Piesaku referātu par tematu „Latvisku un izkoptu valodu”. Lūdzu atbildēt rakstveidā, vai manu referātu pieņemat vai atraidāt.

Ar sveicienu Rasma Grīse.

102.

Rīgā, 1998.gada 14.decembrī.

Godātā Rasma Grīse!

Ievērojot Jūsu atļauju publicēt Jūsu atmiņas par J. Endzelīnu un viņa dzimtu tikai Jūsu lietotajā J.Endzelīna pareizrakstībā, kā arī atmiņu kopojuma izdevēja – Latviešu valodas institūta – atzinumu (tas pieņemts ar LVI Zinātniskās padomes lēmumu), ka visi institūta izdevumi, to skaitā arī šis krājums, publicējami tikai oficiālajā latviešu valodas kā valsts valodas pareizrakstībā, kas ir acīmredzamā savstarpējā pretrunā, ar dziļu nožēlu nosūtām Jums atpakaļ Jūsu interesanto un ar derīgu izziņas materiālu bagāto rakstu, kas jau bija iekļauts krājumā publicēšanai.

Atmiņu krājuma redakcijas kollēģijas vārdā
Valentīna Skujiņa.

P.S. Tā kā ir Adventes laiks un pavisam tuvu ir Ziemsvētki, vienlaikus novēlu, lai tie Jums ir priecīgi un svētīgi un lai nāk laimīgs Jaunais gads!

Patiesā cieņā un pateicībā par draudzīgi sniegtajiem padomiem

V.Sk.

1998.g. 16. XII

A. god. Valentīna Skujiņa!

Pateicos par Jūsu sūtījumu: J.Endzelīna ortografijas dēļ atraidīto rakstu „Endzelīns un viņa dzimta” un par Jūsu vēstuli ar labvēlīgiem sveicieniem.

Lai jauki Ziemsvētki un laimīgs trijdeviņu (1999) Jaunais gads arī Jums!

R.Grīse.

Rasma Grīse – Irēne Dzene

Rīgā 1992.g. 28.oktobrī.

Mīļā Irēne!

Ameriku nu esmu izbraukusi un Latvijā atkal iekļāvusies ikdienas ritumā (piemēram, vairs naktīs neuzmostos pēc Zemes otras puses laika). Biju tur no 25. septembra līdz 14. oktobrim, kad izlidojām uz Rīgu caur Helsinkiem varen glaunā lidmašīnā Finnair.

LAMZA (= Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienība) mani aicināja jau 1989.g., kad aizsūtīju tikai referātu. Šogad - sev pašai par pārsteigumu - varēju aizbraukt pati. Jo šī organizācija, piedāvādama segt man visus ceļa un uzturēšanās izdevumus, vēlējās, lai es Ņujorkā Latvijas augstskolu gadasvētku svinīgajā aktā saku akadēmisko runu par Endzelīnu un lai piedalos ar īsreferātiem latviešu valodai veltītas konferences darba sēdēs. Pēc šā uzaicinājuma drīz vien pienāca aptuvena konferences darba programma un ziņa, ka brīvbiļeti braucienam varētu saņemt vēl viens Latvijas valodnieks - vēlams kāds tieši no tiem, kas parakstījuši petīciju Latvijas valdībai par nesabojātas Endzelīna izveidotās ortografijas atjaunošanu, jo tas bija viens no svarīgākajiem konferences tematiem. Tad nu man par ceļa un uzstāšanās biedru radās LU docētājs Jānis Kušķis. Pēc paša iniciatīvas konferencē no Latvijas piedalījās arī Konstantīns Karulis, mūsu oponents. Nedēļu bijām arī Kanadā, kur Toronto Latviešu centrā 6. okt. bija sarīkojums ar devīzi „Glābsim latviešu valodu”, ko organizēja rakstniece Ingrida Vīksna. Visur mūs uzņēma sirsnīgi un atzinīgi. Bijām ekskursijā uz Niagaras ūdenskritumu; man laimējās tikt Ņujorkas Metropolitēna operā un dzirdēt slaveno dziedoni Domingo Hofmaņa stāstos. Publika visvairāk gan aplaudēja 1. cēliena lellei (par šausmīgi naturālistisko tēlojumu). Amerikā izskatījāmies milzeņa namus un tiltus, bet vispatīkamākā bija spodrība mājās un ielās un arī gluži svešu ļaužu laipnība un pieklājība visās vietās. Mitinājāmies ģimenēs, kur mūs visādi lutināja.

Manu runu par Endzelīnu visi klausījās ļoti uzmanīgi un apveltīja ar ilgiem aplausiem, rozēm un atzinības vārdiem un dāvanām, tā ka es jutos gandrīz vai neērti

un slavētājiem teicu, ka šie sabojās man vēl raksturu (ja vien nebūtu jāapzinās, ka gods īsteni pienākas Endzelīnam, nevis manai personai, kas par viņu stāstu).

Kanadā bijām no 2. līdz 7. oktobrim. Ņujorkā 13. okt. bija atvadīšanās vakars, kur saņēmām pateicības rakstus un balvas.

Konference ir diezgan plaši atreferēta Amerikas „Laikā” (šķiet, 14. un 17. okt.), „Brīvajā Latvijā” (19.-27.okt.) ir Gunāra Cimbuļa raksts par konferenci; iepriekšējā numurā kāds V.Irbe bija arī rakstījis, bet varen juceklīgi. Arī „Laikā” atreferējot ne arvien ir pateikts svarīgākais un šur tur ir piedēvēti citam cita teicieni. Es tad nu nosūtu Jums savas runas tekstu, lai varat to izlasīt „oriģinālā”. Varbūt to derētu publicēt „Brīvajā Latvijā”, ko tagad dabū pirkt arī Rīgā. Ja arī Jums tā šķiet, tad, lūdzu, vai Jūs atkal neuzņemtos to nosūtīt redaktoram Sinkam - jo viņš manas iebildes prof. Draviņai šopavasār jau publicēja (un Jums bija laimīga roka, tās nosūtot); konferencē lasīto Māras Trapānes referātu viņa „Brīvā Latvija” ir nupat publicējusi. Nav gan labi, ka gribu nokalpināt atkal Jūs.

Kā Jums vispār tagad ir ar veselību? Nav ilgi nekādu ziņu. Un kā veicas Hildegardei ar Alfrēda grāmatu, un kā Jums visiem klājas? Viņas dāvinātos „vērtspapīrus” gan paņēmu līdz drošības labad, bet neizdevu - draugi neļāva: ko es taisījos pirkt, viņi par to maksāja! Īsi sakot, dzīvoju kā pa Lejputriju. Ar ietaupījumiem gribu palīdzēt tuviniekiem vecāku mājas atgūšanā. Pricējās, ka mans dzīvoklītis ir mazs un ka spēšu samaksāt par tā apkuri ziemā.

No gulbeniešiem man vairākus mēnešus nav nekādu ziņu.

Sirsnīgi sveicinu Jūs un Jūsu ģimeni, labasdienas Helvijas kundzei!
Rasma.

Ingrīda Viksna — Rasma Grīse

105.

Toronto, 1996. 27. 8.

Ļoti cienījamā, mīļā
Grīsles kundze!

Jūtos Jūsu priekšā tik liela grēciniece, ka ar katru dienu kļūst grūtāk mēģināt cilāt rakstekli vēstulei...

Paldies, paldies par Jūsu rakstiem laikrakstam, par labajiem vārdiem, par Dzidras Rinkules-Zemzares tik ļoti interesanto un asprātīgo grāmatiņu, no kuņas vēlētos atsevišķas prātulas (serijas veidā) izmantot avīzei. Ceru, ka autorei nebūs iebildumu!

Pašreiz nodevu pārrakstīšanai arī Jūsu tik nozīmīgo rakstu par „romiem” un „vācbaltiem”. Bīstos, ka raksts būs jāsadala divi daļās, jo laikrakstā gaŗi raksti vienā numurā grūti „ielokāmi”.

Cīnos, cik nu spēju, ar rakstu kaudzēm, kas ieplūst redakcijā, bet diemžēl vairums no tiem sacerēti tik kļūdainā un kroplīgā latviešu valodā, ka asaras birst lasot, labojot un svītrojot. Un tomēr daudz kļūdu „izslīd cauri”...

Diemžēl mūsu vecā paaudze — pat kādreizējie skolotāji vai žurnālisti — valodu piemirsuši, jaunie nav īsti iemācījušies... Un „Dienas chronikas” no Latvijas — pilnas „ažiotāžām”...

Valerija Baltiņa-Bērziņa mani uzaicinājusi 28. sept., LU gada svētkos, runāt par valodas problēmām Mineapoles sarīkojumā. Jutos ļoti pagodināta, jo neesmu nekāda zinātniece, tikai valodas mīlētāja. Līdz diplomam LU pietrūka gads. — Ceru, ka spēšu vēl kādus gadus noturēties avīzē — divas dienas nedēļā man palīgā nāk Jānis Mežaks, bet darba būtu diezgan trim redaktoriem.

Vēlreiz atvainojoties par savu slinkumu vēstuļu rakstīšanā un Jūsu manuskriptus ar ilgošanos gaidot, cieņā un sirsnībā —

Ingrīda Vīksna.

106.

1997.g. 20.decembrī.

I.Vīksnai

(Lja Amerikā)

Mīļā Vīksnas kundze!

Pateicos par Jūsu avīzi, ko visnotaļ saņemu. Tas priecina arī arvien skumīgo fābuliņu autori, kas vienmēr vēlas zināt, vai un kas no viņas gara darbiem ir lasāms Jūsu avīzē. Mudīnu, lai viņa pati uzraksta Jums vēstuli. Taču viņa varot tikai kādus sveicienus uzrakstīt, bet ne vēstuli. Jo vēstulē gribot negribot ielauzīšoties žēlabas par grūto dzīvi un miesas kaitēm.

Man, paldies Dievam, nav tik grūti. Acis gan pamazām tumst, bet citādi veselība turas vēl laba. Dzīvoklītis arī mazs, tā ka nav dārgi jāmaksā, un netrūkst arī radu un draugu, kas mani atceras un apveltī. Kaut tikai klātos labāk Latvijai, latviskai Latvijai!

Jūs kādreiz poētiski teicāt, ka „katru rindu” no manis Jūsu avīzē gaidot. Tādējādi iedrošināta, sūtu arī Jums savus rakstus un priecājos, tos lasīdama, taču ne visnotaļ. Jo ne arvien varu būt vienis prātis ar Jūsu korektoriem, kas, labu gribēdami, rakstīto šur tur pārtaisa. Tikai paretam varu to atzīt par uzlabojumu. Piemēram, publicēdami manu vēstuli Vairai Paeglei (kas diemžēl atkal esot ievēlēta turpināt to pašu PBLA amatu), Jūs bijāt uzlikuši spēcīgu un izteiksmīgu virsrakstu: „Argumentu svars, ne balsotāju bars” (8.III 97.). Paldies!

Bet nu, piedodiet, sākšu birdināt pārmetumiņus par „Faktu un ētikas..” publicējumu 8. novembrā numurā, ko nupat saņēmu.

1) Man nepatīk (īpaši šai rakstā, kur izsakos pret nepareizu citēšanu), ka ir atmestas manas konkrētās norādes uz avotiem, kur citāts ņemts. Tad nu nav iespējams ne manus citējumus pārbaudīt, nedz uzzināt „vainīgās” personas, ja kāds to vēlētos. Bet galvenais: pazeminās raksta zinātniskā kvalitāte.

2) Nav pamanīta mana kļūdiņa mašīnrakstā (pēdiņu trūkums citāta beigās aiz Endzelīna vārdiem „...vecākos tekstos”. Totiesu citur, centīgi „labojot”, ir ieviesta nekoncekvence vai kļūdas. Piem., vārdā inteliģence ir ieviests ll (pret to man nebūtu iebildumu), bet citur tekstā šās pašas saknes vārdi (inteliģents, inteliģentums) ir atstāti ar vienu l. Korektors, laikam nezinādams, kur ir prievārdam pareizā vieta, kad tas attiecināts uz nekāds, neviens, nekas, ir svītrojis no manā teikumā „...itin ne no kādu..”

(>.. itin ne kādu). Prievārds tad lietojams aiz negācijas ne (ne ar kādu, ne pie viena, ne uz ko).

Valodnieka Marra mācība jeb marrisms nebija jāpārtaisa par marksismu! Vārdā līdzjutība nevajadzēja ielabot ū , jo tas ir atvasinājums no verba just (līdzī just) pagātnes celma (jut-, tāpat kā devība no dev-), nevis no tagadnes celma jūt- vai lietvārda jūtas.

Saīsinot un pārveidojot manu izteiksmi (kur runa par J.Niedres stāstu „Studente Rasma”), man piedēvēti vārdi „vest pie prāta”, kas man šķiet nodēdēti un pie lietojums ne gluži latvisks (laikam pēc vācu „zu Vernunft bringen” parauga). Es biju rakstījusi „uzdabūt uz pareizā ceļa”, kas manām ausīm izklausās latviskāk un kōmiskāk - un atbilst situācijai. Ir arī dažs komrats aplam pārstatīts (2. rindkopā tam jābūt nevis priekš, bet aiz „it visur”).

Te nu redzat, mīļā Vīksnas kundze, ka es iedomīgi iedomājos protam latviešu valodu (un pārzinām jautājumus, par kādiem rakstu) ne sliktāk par LA korrektoriem. Tāpēc es būtu lūgtin lūgusi , lai nedodat viņiem nagos manus nabaga rakstudarbus . Ja uzrakstītais avīzei neder tāds, kāds tapis, lai lido papīrgrozā! Cenšos rakstīt vienkārši, taču ne nezinātniski, un katram (uzmanīgam lasītājam) saprotamā veidā. Un no šāda stila es negribētu atkāpties.

Nupat ir radies rakstiņš „Endzelīna dzimtas uzvārds”. Drusku vilcinādamās, nosūtu Jums to līdz ar sirsnīgiem laba vēlējumiem pateicībā par grūto un svētīgo avīzes izdošanas darbu.

Lai īstenojas vecu vecais vēlējums:

Priecīgus Ziemsvētkus un laimīgu Jauno gadu!

Rasma Grīse.

Līlija Ziverte (LU bijušā kursa biedrene) — Rasma Grīse

107.

13. febr. 96.

Mīļā Rasma!

Rītdienas „Laikā”, t.i., 1998. (? – red.) 14. febr., būs Tavs raksts „Endzelīna dzimtas uzvārds”. Tas aizņem visu sleju. Es rakstu nākotnē, bet tas tāpēc, ka ceturtdienas vakarā Astra atnes sestdienas avīzi.

Viņa briesmīgi noņemās: aiziet no rīta septiņos un nāc mājās pēc septiņiem vakarā. Ļoti bieži runā ar Hofmani, jo tas, šķiet, vienīgais, kas saprot viņas problēmas. Šai pašā avīzē ir garš Astras raksts par pilsonību un pavalstniecību. Liekas, ka pēdējo vārdu gaidīs no Tevis.

Lauku kaimiņiene Bļodnieka kdze ir nopietni slima, tā ka katru dienu (jau veselu mēnesi) dauzos uz Bruklinu. Tas garš brauciens un nepatīkama pilsētas nomale. Laimīgā kārtā pilsētā sniega šoziem nav.

Gaidu uz pavasari.

Mīļš sveiciens!

Līlija.

Rasma Grīse — Uldis Ģermanis

108.

1993.gada 22.februārī.

Augsti godājamais U. Ģermaņa kgs!

Tieši Jūsu apbalvota, jūtos priecīga un pagodināta. Jo Jūsu asredzīgie, gudrie, godprātīgi drošie un labi uzrakstītie atzinumi man ir varen patikuši, cik vien ir bijusi izdevība tos iepazīt. Protams, Jūs patīkat daudziem. Nu ausāties, kur būs dabūjams Jūsu „Pakāpies tornī”; mani lauku draugi ir dedzīgi piekodinājuši, lai nopērku to arī viņiem.

Šodien bija parastais „Endzelīna dienas” sarīkojums Latviešu val. institūtā, kur joprojām valda padomju funkcionāri un demagoģi, kam Endzelīns ir izkārtne un aizkārtne, ārēji paslavējams, bet dziļāk nepazīts un rīcībā drupināms pašreizējo spēdekļu aizēnotājs – veikumos un darba ētikā. Bet – laiks taču reiz katru noliekot savā vietā. Cerēsim, ka tikmēr vēl būsīm dzīvi, un strādāsim!

Sirsnīgā pateicībā un cieņā Jums labu vēlot,
Rasma Grīse.

109.

Solnā 1993.g. 4.martā.

Augsti godājamā Grīsles kundze!

Tencinu par 22. febr. vēstuli. Domāju, ka kopīgiem spēkiem mēs ar laiku atjaunosim kārtību valodas laukā.

Pats esmu vienmēr centies rakstīt pareizā latviešu valodā. Arī „Memento” apgāda izdotajās grāmatās šī prasība ir ievērota. Neviena uzvara nenāk viegli. Tā ir jāizcīna. Tāpēc izturība un neatlaidība ir augsti slavējamas īpašības. Mums nav jānodarbojas ar cilvēces atpestīšanu u. tml. lietām, bet jābalsta savi tautieši un jācenšas sakopt „savu būšanu”.

Ar sirsnīgu sveicienu!
Uldis Ģermanis.

110.

1993.g. 30.maijā.

Sirsnīgs paldies Jums, Ģermaņa kungs, par jauno dāvanu (iepriekšējo vēl glabāju nebartām dienām)!

„Izvērtēšanai” atnāca vakar, Vasarsvētku sestdienā. Nodomāju lasīt to jaunredēļ. Bet iemetu acis un nevaru atrauties, piem., no 47. lpp., viss aktuāls, viss taisnība!

Cieņu rada Jūsu „lēnā rakstīšana” (14. lpp.) un tās krietnie augļi, kas varen devīgi prāta apgaismei vismaz man un tāpat maniem draugiem. Vajadzētu Jūs ievēlēt Saeimā, bet Jūs laikam nekandidējat. Kaut zinātu, par ko Jūs balsosit. Man patīktu mazās partijas Tēvzemei un brīvībai vai Mūsu zeme. Bet baidos, vai tās dabūs tos 4 procentus; ja ne, tad mana balstiņa vējā.

Priecājos, ka rakstāt mūsu labajā ortografijā, ko izveidoja Endzelīna vadībā, un ka Jums latviska latviešu valoda. Taču, nule saņemtās grāmatas nosaukuma iedrošināta, uzdrošinos teikt, ka labs nav atbilstīgs (piem., 10. lpp., kur to lietojat nopietni, nevis zobgaļodamies par „padvalodu”). Jo atbilstīgs, atbilstība ir aplam darināti no tagadnes celma (tāpat kā vecā nelabā mirstība – mirstīgs). Pareizāk būtu atbilstošs (divdabji ar -ošs no intransitīviem verbiem ir bez vainas, kā ejošs, ziedošs, degošs) un atbilsme. Ticu, ka neļausities.

Ar patiesu cieņu
R.Grīslis.

111.

Solnā 1993.g. 3.jūnijā.

Godājamā Rasma Grīslis,

tencinu par 30. maija vēstuli un par piebildēm valodas lietās. Tiks vērā likts.

Ja būtu kādus desmit gadus jaunāks, tad droši vien iesaistītos Saeimas vēlēšanu cīņā (Berklavs jau centās mani pierunāt).

Visi Stokholmas Ģērmaņi (kopā ar dēlu un meitu mēs esam četri) nobalsoja par LNNK, kur kandidē arī mans draugs, vēsturnieks Agnis Balodis. Berklavs ir viens no retajiem Latvijas politiķiem, kas mani nekad nav pievilis. Mūsu sadarbība sākās 1972.g., kad es publicēju zviedru presē viņa sacerēto „17 latviešu komunistu vēstuli”.

Drīz jau zināsim vēlēšanu iznākumu. Gribētos jau cerēt, ka būs ievēlēta cik necik jēdzīga Saeima. Bet, lai būtu kā būdams, mums visiem jācenšas strādāt neatlaidīgi un iecirtīgi mūsu tautas (un valodas) interešu labā. Tas jādara arī šķietami sīkās lietās, jo cilvēku dzīvē tām ir ievērojama nozīme. Un nekad nepadoties!

Ar sirsnīgu sveicienu!
Uldis Ģērmanis.

P.S. Lūdzu, nosvītrojiet „Izvērtēšanas” 35. lpp. divas pēdējās rindas (tas ir atkārtojums) un 36. lpp. beigās ierakstiet šādu tekstu:

Der atcerēties, ka latviešu lielinieki kādreiz (1918.g.)...

Šīs kļūmes radušās, labojot pēdējo korrektūru (man par lieliem sirdēstiem).

112.

Rīgā 1993.g. 14.novembrī.

Ļoti godājamais Ģērmaņa kungs!

Saku Jums simtu paldies par atkal saņemto balvu. To man rokā ielika Dr. J.L. kā sveicienu no Jums mūsu valsts svētkos. Lai nu tie gaiši arī Jums! Šo 75. gadskārtu tagad – paldies Dievam! – varam Latvijā atkal atklāti pieminēt un sumināt un domāt, kā tautai pastāvēt un pašu valstij atzelt. To varam arī Jūsu nopelnu dēļ – Jūsu pareizo atzinumu un neatlaidīgi pareizās rīcības dēļ.

Tīrā nelaime ir mankurtizācijas sekas ļaužu prātos. Tāpēc visai iepriecina Jūsu nesen publicētais raksts Par latvisku „Skolas maizi”. Vispirms to izlasīju Brīvās Latvijas 39. numurā, pār fotografēju un izsūtīju paziņām, kam rūp skolas grāmatas. Varu pastāstīt, ka ir paredzēts V.Bērziņas-Baltiņas Latviešu valodas gramatikas jaunizdevums Rīgā (rakstu tam priekšvārdus). Labāka par šo gramatiku Latvijas vidusskolās nav uzrakstīta (un padomju skolās skolotie autori laikam arī neuzrakstīs!).

Jūsu krōnas man, protams, noderēja (piem., tūliņ samaksāju elektrības parādu). Taču man ir neērti, ka Jūs un vēl citi trimdas tautieši mani lutināt, paši sev „kaitēdami”. Jo tiešām nekādi nepārvarami grūtumi mani nespiež, un īpaši viegla dzīve nemaz nav vajadzīga. Sirdapziņas atvieglošanai es tad cenšos no saņemtā šo to iedot arī citiem. Ceru, ka apstākļi te daudz vairs nepasliktināsies, un lūdzu mani vairs tā nelutināt. Bet Jūsu gara augļus gan es varen kārotu! – Lai Jums veselība un spars joprojām tos radīt!

Jūsu Rasma Grīslē.

P.S. Reizē nosūtu Jums savu kritiku par K.Karuļa vārdnīcu. To publicēšot Universitātes Redzēsīm.

113.

1993.g. 30. XII

Dārgais Ģērmaņa kungs!

Pateicos par sveicieniem un laba vēlējumiem, ko teicāt mums visiem pa Brīvās Eiropas radio. Arvien ir prieks Jūs dzirdēt vai lasīt: Jūs veicināt stingru stāju un dvēseles mieru.

Lai arī Jums pašam Jaunais gads laimīgs!

Pateicībā un cieņā
Rasma Grīslē.

P.S. Es nākamgad būšu krietni turīgāka: Kultūras fonds man piešķīris Spīdolas stipendiju!

Solnā 1994.g. 5.janvārī.

Godājamā Valodniece!

Tencinu par sveicieniem un priecājos, ka mani ziņojumi no „Br. Eiropas” raidītāja tiek uzklausi.

Cenšos arī aizstāvēt mūsu tautas intereses zviedru sabiedrībā (lasu lekcijas atbildīgiem zviedru darbiniekiem) un sekoju norisēm Austrumos. Mēģinu arī šo to uzrakstīt.

Novēlu Jums veselību un možu garu Jaunajā gadā!

Uldis Ģ.



Solnā 1996.g. 12.aprīlī.

A.god. Valodniece!

Tencinu par 8. aprīļa vēstuli, kuŗā Jūs ar lielu izpratni raksturojat „Zilo stiklu...” valodu un stila paņēmienu. Jums taisnība, ka šo grāmatu nav iespējams pārtulkot kādā svešvalodā (tādu vēlēšanos savā laikā izteica kāds recenzents) bez gaŗiem komentāriem. Bet tādā gadījumā zūd visas „fineses”.

Tā kā valoda ir rakstnieka galvenais instruments, es savos darbos ļoti daudz gar to strādāju (tāpēc tik lēni un maz rakstu). Tā, piem., romānā „Pakāpies tornī!” ir darīts iespējama, lai atjaunotu tā laika valodu un raksturīgo frazeoloģiju. Divi lasītāji ASV

bija pat sastādījuši nelielas vārdnīcas, izrakstot no šī romāna virkni vārdu un izteicienu.

Tāpat es daudz operēju ar asociācijām, kas attiecas uz literātūru, vēsturi un politiku. Zinīgs lasītājs to visu spēj izbaudīt, bet tādu jau tagad nav daudz.

Tas pats ir ar Dr. Ulafa Jāņsona „piebildumiem un atzinumiem”. Tos daudzi labprāt lasa. Taču mana kollēga Lija Švābe man mēdz pareizi atgādināt, ka „visas odziņas un garšvielas”, kas ir šajos rakstos, saprot tikai nedaudzi. „Izmest lapiņu” ir tipisks kāršu spēlmaņu teiciens un nozīmē „izdalīt kārtis” jeb „sākt spēli”.

„Zili stikli, zaļi ledi” ir tagad izdota Rīgā, bet nav recenzēta. Lasītājiem un latviešu sabiedrībai būtu liels ieguvums, ja Jūs iztirzātu un raksturotu šīs grāmatas valodu un stilu. Domāju, ka grūti būs atrast kompetentāku personu šādam uzdevumam. Vai varētu cerēt?

Tulkošanas ziņā ir bijis vieglāk ar maniem pētījumiem un rakstiem par vēsturi. Tie ir publicēti gan angļu, gan vācu un zviedru valodā. Pagājušā gadā igauņi Tērbatā izdeva savā mēlē „Latviešu tautas piedzīvojumus”, bet nupat to pašu grasās darīt leišu apgāds „Šviesa” Kauņā.

Manu literāro darbu nelaime (no tulkošanas viedokļa) ir tā, ka tie ir „pārāk latviski”; tie ir tik lielā mērā saistīti ar latviešu kultūru un tās dažādām izpausmēm, ka svešautietis tos nespēj „izgaršot”. Izņēmums varbūt ir daži īsprōzas sacerējumi, kur notikumi norisinās Zviedrijā.

Ar sirsnīgu sveicienu!
Uldis Ģērmanis.

116.

Rīgā 1996.g. 26.aprīlī.

Cienījamais Ģērmaņa kungs!

Pateicos par Jūsu 12. aprīļa vēstuli un par aicinājumu recenzēt Jūsu grāmatu no valodas un stila viedokļa. – Lūkošu to izdarīt, bet ne gluži tūlī. Jo man ir jāpadara vēl daži citi neatliekami darbi.

It kā par piedevu savai iepriekšējai vēstulei ielieku šai aploksnē divus izgriezumus no avīzēm. Tur redzams, ka visi vārdi visiem ir atļauti – vismaz pēc neaizspriedumaināko dzejas un paidagoģijas pārstāvju domām.

Bet vai Jums nešķiet, ka vārdi ir (ne)darbu priekšteči?

Ar sirsnīgām labdienām
Rasma Grīse.

Rasma Grīse — Mārtiņš Lasmanis

117.

Rīgā 1993.g. 1. maijā.

Augsti godājamais M.Lasmaņa kungs!

Piedodiet, ka tikai tagad atbildu uz Jūsu jautājumu, ko Dr.J.Liepiņš man jau diezgan sen uzdeva: vai atzīstams jaunvārds atlaice ar nozīmi „atļautā atlikušā laika daļa (Frist)”?

Nē, manuprāt nebūtu atzīstams. Jo priedēklim at- nav šādas nozīmes, t.i., at- nepiešķir „pārpalikuma” nozīmi ar at- savienotā lietvārda apzīmētam jēgumam. Tāpēc mums nav un nevarētu būt tādu darinājumu kā *atgads vai *atgade, *atmūžs, *atmaize, *atnauda u.tml., lai izteiktu gada resp. mūža, maizes utt. „atlikušo daļu”. Un tāpat atlaice nevarētu nozīmēt laika atlikušo daļu, bet gan ko citu.

Proti, nōminālos salikteņos priedēklim at- ir gan atkārtotā nozīme „atpakaļ, atkal”, kā liecina daudzi piemēri arī ME Latviešu valodas vārdnīcā. Piem., atkāzas (jeb atkāži, atkāzes) ir nevis kāzu godību „atlikusī daļa”, bet „die Nachfeier der Hochzeit”; atmiegs (jeb atmiegi, atmiegas) ir nevis miega „atlikusī daļa”, bet vēlreizēja nosnaušanās pēc agriem rīta darbiem. Tāpat vārdos atvasara, atziema, atbalss, atkukulis priedēklim at- ir nozīme „atpakaļ, atkal”.

Pēc šādiem paraugiem tad nu šķiet darināta atlaice, ko kā jaunvārdu (ar zvaigznīti) uzrāda Ed. Ozoliņa Vāciski-latviskā vārdnīca (R., 1932.g., 2.izd. 44.lpp.) : Aufschub - atlikšana; pagarinājums (parāda); atlaice.

Tātad atlaice būtu it kā termiņa atkārtojums, nosakot citu, vēlāku termiņu (Zahlungsfrist). Šo vārdnīcu ir rediģējis Endzelīns, kas atlaici acīmredzot ir akceptējis; Endzelīna darinājums tas nav, jo tie šai vārdnīcā ir apzīmēti ar zvaigznīti un ar burtu E.

Tas nu būtu viss, ko varu Jums teikt par atlaici.

ME Papildinājumos petitā (kā literārā valodā nevēlama) ir forma *atlaiks „Überbleibsel”, bet tai ar vārdu laiks „Frist” (Zeit) nav tieša sakara; zvaigznīte priekšā norāda, ka forma ir izsecināta jeb konstruēta (erschlossen).

Ar labām dienām R.Grīse.

Rasma Grīle - Astra Moora

118.

1993.g. 26.maijā.

Sirsnīgas labasdienas!

Jūsu vēstule pienāca jau 18. maijā. Bet man - piedodiet! - bija pagaisuši no prāta tās beigu vārdi: „drīzu atbildi gaidot” (laikam tāpēc, ka noņēmos ar K.Karuļa brīnumainās vārdnīcas lasīšanu). Bet vai tad es nevarēju Jums tūliņ atbildēt, jo man par to gaṛām šaubu nav!

Proti, daudzi adverbji ir radušies no adjektīvu locījumiem; tādi ir arī adverbji lēnām, klusām, šķērsām, gaṛām, kas īsteni ir daudzskaitļa instrumentāļi. Tātad adv. gaṛām ir adjektīva gaṛš locījums, kur ir ņ gluži tāpat kā visos pārējos abu dzimšu locījumos. Ar to pašu nozīmi ir arī garēm (bet to literāri parasti nelieto); tajā gan r nav mīkstināts, jo e un i priekšā mīkstinājums zūd atvasinājumos (pagarināt, garens, gareniski u.tml.) . Jūsu piemērā „man gaṛām pagāja meitene gaṛām kājām” abos gaṛām jābūt ņ. Kāpēc Jūs sakāt, ka tad nevar teikumu saprast? Tikpat labi var saprast kā, piem.: „man pamazām tuvojās meitene pamazām bizītēm” vai „klusām stāstīju klusām meitenēm”.

Prepozīcija gar ir gan tās pašas saknes vārds kā adj. gaṛš, taču gar bez mīkstinājuma sastopams arī tais izloksnēs, kur ņ nav zudis, jo mīkstinājums var zust vārda absolūtās beigās, īpaši ja vārdu mēdz lietot bez sava uzsvara teikumā (kā visas prepozīcijas parasti) - tā arī dēļ vietā dažos apvidos saka dēļ. Ka gaṛām tāpat kā gar var būt arī prepozīcijas lomā, tas nebūt neliek abos lietot nemīkstinātu r.

Es brīnos, ka Rūdis var brīnīties par adv. gaṛām. Pašķirstu Latvijas vecās pareizrakst. vārdnīcas un nekur neredzu adv. gaṛām ar ņ.

Tas, ko Jūs citējat no Rīgā rakstītas vēstules, pagaidām ir tikai tukši apgalvojumi. Vai nevarat palūgt, lai uzraksta konkrētus faktus, piemērus, no kuŗiem tādi apgalvojumi izriet? Vienā svaigā faktā varu pati atzīties: doktorands K.Karulis aizvakar dabūja gradu LU zinātn. padomes sēdē, kur es ar konkrētiem piemēriem parādīju viņa ārēji iespaidīgās vārdnīcas etimoloģiju pseudozinātnisko raksturu. Tātad vēl viens cietušais!

„Ramave” patlaban nedara neko. Man arī patiktu Kristīgie demokrati vai Mūsu zeme, tomēr būs jābalso par kādu lielāku partiju, lai balss neaiziet bojā to „četrus procentus” dēļ. Lūdzu, pasveiciniet Rūdi un Helēnu; no viņas vēstules Margai zinu, ka poŗite sadzījusi. Paldies Dievam!

Es klusi un kvēli ceru, ka varbūt Bērziņa-Baltiņa man atsūtīs jauno vārdnīcu, kuŗai topot es arī izskatīju divu burtu (h un i) šķirkļus.

Visu labu Jums un Jūsu atvasei! Rasma Grīle.

Kārlis Zvejnieks — Rasma Grīse

119.

Floridā 1997.g. 20.novembrī.

Sveicināta, Rasma!

Paldies par tiem Jūsu rakstiem par Alfrēdu Gāteru! Tos man pārsūtīja Helēna, kad atgriezās no Rīgas. Tūlīt pārsūtīju Arvīdam Bļodniekam — Latviešu institūta vadītājam, kas Gātera esejas par rakstniekiem izdos. Ceru, ka Jūsu raksts nebūs par vēlu, bet domāju, tas būs ļoti labs, lai iepazīstinātu ar Gāteru pašu. Daudzi viņu maz pazīst. Vai Bļodnieks izvēlēšies vienu no Jūsu rakstiem vai savīs tos kaut kā kopā, nezinu.

Priecājos, ka nu beidzot izkārtojies Latvijas Ramaves saimnieka un valdes jautājums. Nesaprotu, kas ar Kušķi īsti bija. Kāpēc viņš Ramaves darbību tā bremsēja. Nenotika kārtējas sanāksmes (kaut vai vienreiz mēnesī mācību gadā), ne arī Annas Ābeles balva tika virzīta uz priekšu. Nauda mums sakrājusies pat divām balvām. Un tā mūsu zinātniekiem — filologiem lieti noderētu. Labs arī Jūsu ieteikums: dot vienu \$1000 balvai, otru \$1000 sadalīt starp 10 filoloģijas studentiem, kas ar savu iestājdarbu Ramavē parādījuši, ka būtu spējīgi Latvijas filoloģijai ko vērtīgu pienest. Mums vecos laikos bij paradums, iestājoties Ramavē, nolasīt kādu darbu par filoloģisku temu (valodniecībā, lit. vēsturē, filozofijā u.t.t.). Tas dotu arī Ramaves saietiem kaut vai vienreiz mēnesī kādu izejas punktu. Pēc tam var darbu analizēt vai pārrunāt citus jautājumus. Tas dotu saietiem saturu.

Kas attiecas uz Jūsu personīgo problēmu veselības laukā — acu katarraktu, tad ieteicu gan Jums pārāk ilgi negaidīt un nevilcināties, lai visa tā lietu netiktu pārāk ielaista. Ja nu vēl klāt nāk retinas vai radzenes bojājumi, tas padara visu grūtāku.

Ieteiktu gan Jums stāties sakaros ar manas māsas draudzeni Dr. Ausmu Brēmani. Viņa ir viena no labākām acu ārstēm Rīgā un katarraktas operē pēc amerikāņu modes, kuņā ir ļoti apmācīta. Ja tiekaties ar viņu, sveiciniet no manis un sakiet, ka es Jums viņu ieteicu. Lai nu Jums ļoti viss izdodas!

D!C!D!

Kārlis Zvejnieks,
RAKas saimnieks.

120.

2000.g. 5.jūnijā,
Vecākos brīvā dabā
zem priedes sēžot.

Priecīgus Vasarsvētkus, Kārlī!

Lūdzu piedošanu, ka uz Tavu 2. aprīļa vēstuli atbildu tikai tagad. Iemesli dažādi — subjektīvi un objektīvi. Taču galvenais laikam tas, ka atbildēšana saistās ar diezgan grūtām pārdomām un nekas jauns nav priecīgi vēstījams. Neba velti Sarma ir sīkaku sazināšanos par Ābeles fondu novirzījusi uz mani. Vai nu man, pensionārei, laika

trūkst, kamēr vēl pa pasauli kuļos. Bet, ka laika vairs nav daudz, to apdomājos tieši šoziem, kad ne no šā, ne no tā sāka sāpēt celis, tā ka 3 nedēļas nevarēju iziet no dzīvokļa un arī gara darbos jutos slābana. Nu ir atkal puslīdz labi. Biju arī ierauta redaktoru („Laika” un „Universitas”) kvēlās domstarpībās par Lettonia un Letonija, lettoni un letoni, tā ka bija jāiet uz bibliotēku noskaidrot korporāciju nosaukumu vēsturi. Pēc tam abiem rakstīju vēstules (viena ir publicēta „Laika” 15.apr. numurā), uz ko bija reaģējuši lasītāji, tā ka man atkal bija jāraksta pretī viņiem. — Visu to te stāstu, lai attaisnotos par kavēšanos ar atbildi Kārlim.

Bet nu par Ramavi un Ābeles fondu, drusku atskatoties vēsturē. Kad Latvijas Ramavē ciemojās Helēna (ja nemaldos, 1997.g. 5.nov.), vēlējām pēc principa „valdi jaunu un valdē visus jaunus”. Tādus ievēlējām, bet liela prieka no viņiem nav bijis: nav varēts uz viņiem paļauties. Uz sanāksmēm līdz 1999.g. rudenim kārtīgi ieradās tikai pussaimniece Antra, mana radniece, jo es viņai neļāvu pienākumus aizmirst — padomāt par „programmu”, t.i., par ko kāds referēs, bet, ja tas neieradīsies, ko tad mēs pašas varēsīm celt priekšā. Tādējādi 2 gadus katra mēneša pēdējā otrdienā, izņemot vasaras brīvlaiku, sanāksmes notika, un lielāko tiesu Antrai bija tās jāvada, jo pārējie 3 valdes locekļi nebija ieradušies. Svētku reizes pavadījām omulīgāk — iedzērām kafiju un patērzējām. Bet saimniece un pussaimniece (un laikam arī abas pārējās) pērn studiju kursu beidza un aizklīda citās ganībās — naudīgos darbos vai tālākās studijās, attālinoties no Ramaves. Antra turpina studijas programmā „literārais redaktors”. Viņai lekcijas un nodarbības patiešām sakrīt ar ramaviešu pulcēšanās laiku otrdienās (kas nav pārceļams noteiktā laikā piešķirto telpu dēļ). Es nevaru teikt, lai Antra kavē savas lekcijas un nāk uz Ramavi.

Ramavei uzticīgie — vairākumā sirmgalvji, kādi 10—15 ļautiņi, joprojām satiekamies. Gribam pārvēlēt valdi (kas laikam arī pēc statūtiem esot jādara ik pēc 2 gadiem), bet vēl tas nav izdevies, jo līdzšinējās valdes locekļi, gan saukti un aicināti, neierodas nodot savas pilnvaras. Bija tas jāatliek uz rudeni. Negals tāds, ka neviens negrib uzņemties un veikt valdes locekļu pienākumus! Pēdējā sanāksmē (30. V) Pēteris Kļaviņš referēja par valodniecības sēdēm Rīgas Latv. biedrībā Endzelīna laikā un par gatavojamo „Endzelīns atbild”. Pēteris gan domā, ka vajagot rakstīt — „Prof. J. Endzelīns atbild”, bet pēc manām (un ne tikai manām) domām tāds „precīzējums” Endzelīnu mazina. Žēl, ka aizmirsās nopratināt klātesošos, par kādu grāmatas nosaukumu katrs balsotu. Iepriekšējā reizē (25.IV) doc. Dzintra Paegle stāstīja par nepietiekamo lomu latviešu valodai izglītības programmās. Pieminējām arī Alfrēdu Gāteru, kam iepriekšējā dienā (24.apr.) būtu bijusi 79. jubileja. Nolasījām V. Bērziņas-Baltiņas atsaukumi par Gātera Lettische Syntax (Universitas, 73, 79-80). Klāt bija arī viņa krustmeita — māsasmeita Sarmīte Balode no Gulbenes. Nu, vai ir nākusi klajā Gātera grāmata, ko A. Bļodnieks Tev solījis jau uz maija beigām? Visus varen sapriecināju ar citātu no Tavas vēstules, arī Vāczemē mītošos Bļodniekam mazticīgos.

Uz Ābeles balvu es vismaz patlaban necerēju, jo man ir tikai diezgan daudzi raksti par dažādiem tematiem, bet nav atsevišķa viena lielāka, noapaļota pētījuma. Tāds varētu būt heterotonu vārdnīca, kas man ir vēl tikai sāka pārrakstīt no kartotēkas. Ir arī publikācijas par šo tematiku, t.i., par vārdiem, kuŗu nozīme ir atkarīga vienīgi no zilbes intonācijas, kā labības laūks un lāuks zirgs, trīs nazi asāku, trīs (dreb) aiz aukstuma, viens, divi, trīs. Par šo parādību man ir raksts arī angļiski poļu izdevumā *Linguistica Baltica* 5-6 (1996—1997) 81. g. Šis temats gan labi piekļautos fōnētiķei Ābelei. Varbūt nākotnē pabeigšu, ja acis vēl klausīs. (Vēl baidos iet uz operāciju — ka nepazaudēju to pašu redzi, kas man vēl ir, kad ar lupu lasīt vēl spēju. Tavu sirsniņu

ieteikumu aiziet pārbaudīties papildus vēl arī pie citas labas ārstes pagaidām neesmu īstenojusi. Būs jāsaņem. Mana ārste saka, ka to operāciju nokavēt nevarot.)

Manuprāt, dabiskāk būtu, ja A. Ābeles balvu izsludinātu (arī mūsu avīzēs) ārzemju latvieši paši, kuŗu pārziņā naudas uzkrājums ir un kas zina, kādam šim sludinājumam īsti jābūt. Žēl, ka balva nav laikam saistāma ar Ramavi, laikam nav jābūt ramavietim, lai to saņemtu. Svarīgs būs tikai pats iesniegtais darbs, nevis — kā tas tapis, piem., saņemot par tā izstrādāšanu algu vai doktoranda stipendiju jeb vai pelnot sev un bērniem maizi zemnieka saimniecībā. Vērtētājiem nebūs viegli. Toreiz, kad Rudzīti apbalvoja, nebija grūti, jo abi pretendenti bija augstskolas docētāji un viņu iesniegtie darbi bija vērtībā krasi atšķirīgi. Tagad Rūdis un Pēteris Kļaviņš būtu apbalvojami par valodniecības sēžu protokolu publicēšanu.

Jā, būtu burvīgi, ja varētu sludināt, ka priekšroka ramaviešiem un iesniegumiem Endzelīna izkoptā rakstībā! Bet noteikumi to nepieļaus.

Varbūt pret kādiem noteikumiem atdūrās arī mans ne gluži zemē metams ierosinājums: pievilcības labad piešķirt jaunuzņemtam ramavietim balvu jeb veicināšanas prēmiju (simtu dol.) par viņa iestājdarbu Ramavē, kauču tas būtu tas pats viņa LU kursa darbs, papildināts un Endzelīna rakstībā. Rūdis teica, lai tik sūtot šurp, varbūt pat izdošot īpašā brošūrīnā (bet pūles pārrakstīt visu ar datoru pirmie kucēni gan nebūtu pelnījuši). Mans radubērns, manis mudināts, savējo aizsūtīja. Bet — nekas nenotika, citiem par zīmi, ka sūtīt „nav vērts”. Jaunieši tagad ir diži prāgmātiķi!

No Ābeles balvai iesniegtu darbu vērtēšanas centīšos neatsacīties.

Visu labu!
Rasma.

121.

Floridā 2001.g. 30.dec.

Mīļā Rasma!

Neesam ilgi sazinājušies. Kā Tev tagad ar acīm? Pēc Tavas katarraktas operācijas atrakstīji tūri priecīgu vēstuli. Dr. Ausma Brēmane Tev labi palīdzējusi, operācija labi izdevusies. Nu redzi, vajadzēja mani klausīt jau agrāk. Kā citādi ar veselību?

Man arī aizgājušais gads nesis gan daudz laba (zelta kāzas ar dzīvesdraugu, Trīszaigzņu ordenis), gan arī daudz rūpju, par ko lasīsi klātpieliktā vēstulē draugiem. Vēl tagad neesmu atguvis spēju rakstīt ar roku, lai gan varu izlietot datora taustiņus. Bet jāpateicas Dievam, ka labi vēl tā.

Šī iemesla dēļ arī iesniedzu RAKas valdei lūgumu mani atbrīvot no Ramaves Amerikas kopas saimnieka amata, ko esmu pildījis daudzus gadus, un lūdzu Rūdi Hofmani kandidēt šim amatam nākošās valdes vēlēšanās, ko Rūdis arī uzņemās. Viņš jau līdz šim visvairāk strādājis Ramaves labā. Viņš bija arī tas, kas iedzīvināja Ramavi atkal Latvijā. Bet mums abiem rūp Ramaves nākotne. Rūdis saka, ka Ramaves darbība Latvijā pašreiz galīgi pačībējusi. Trūkst jaunu biedru — studentu, kas pirms 70 gadiem iededzināto lāpu tālāk nestu. Vai tad tiešām tā ir, ka nav neviena jauno starpā, kam rūp latviešu valodu glabāt, to sargāt un tālāk veidot? Mūsu labā latviešu valoda tiek piesārņota krievu un angļu vārdiem. Nelabvēļi mēģina Endzelīna mācīto izskaust. Bez latviešu valodas zudīs arī latviešu tauta. Jums — vecākai paaudzei — jāiemāca arī mūsu jaunie latviešu valodu cienīt un mīlēt. To var darīt

Ramaves rindās, kuŗai daudzi sprunguļi tiek mesti ceļā. Bet nevajag cīņu uzdot! Amerikas latviešu apvienības kongresā, kuŗā pavasarī Vašingtonā arī es biju klāt, pieņēma lēmumu lietot Endzelīna gramatiku. Mēs šeit Jūs atbalstām!

Pēdējās Latvijas Ramaves valdes vēlēšanās ievēlēja 4 studentes, kuŗu vārdi un adreses it kā pazudušas. Man šis saraksts piesūtīts. Ja nu šīs četras negrib Ramaves labā strādāt, lai viņas nodod visus Ramaves papīrus, un viņu vietā jāievēlē citi. Ramavei ir jāpastāv, un latviešu valoda ir jāglābj! Jūs, vecie, varat jaunajiem palīdzēt gan ar padomu, gan savu darbu. Tad arī Ramaves darbs ievirzīsies normālās sliedēs latviešu valodas sardzē! D ! C ! D !

Kārlis.

Aivars un Valija Ruņģi — Rasma Grīse

122.

1997.g. decembrī.

Ja pelīte atvelk *saldu miegu mazajam bērniņam*, tad gadu žurka ievelkas cilvēka dzīvē ar dažādu miesas kaišu gaŗo asti un bieži neļauj padarīt dienā to, ko bezmiega naktīs padodas vaļējām acīm izsapņot. Par vienu tādu sapni kļūst vēstules - paliek tumsas stundās izdomātas, bet dienas gaišajos brīžos neuzrakstītas.

Tā kā veca tautas gudrība brīdina nesagaidīt Jauno gadu ar Vecajā gadā nepadarītajiem darbiem, tad vismaz vēstuļu laukā jāmēģina lūkoties pēc kāda glābiņa - kaut vai *apkārtraksta vēstules veidā*.

Katrs gads atnāk, aiziet ar saviem ieguvumiem un arī zaudējumiem. Ko pieminēt vispirms? Varbūt zaudējumus, lai nobeigumam paliktu priecīgākās lietas - ieguvumi.

Ir zaudēti daži draugi, daži tuvi cilvēki. Dažus paņēmusi Melnā māte, citus Vienaldzības rēgs. Sāp katrs zaudējums.

Jāņu laikā pazaudējām arī draugu, ko varētu šeit pieminēt vārdā - Duksi. Nelīdzēja ne dārgas zāles, ne universitātes klīnikā gudri profesori; sunīti pievārēja, tāpat kā šais laikos daudzus divkājainus, akūts sirds muskuļu vājums. Atradām viņam vietniņu dārzā ne gluži *zem rozīšu saknītēm*, bet zem zilo ceriņu lapiņām gan.

Rudens pusē mājā ieradās Dukša vietnieks, jūlijā dzimis Cēzars, ko gan mums vieglāk vedas dēvēt par Ņeizaru. Milzum darbīgs radījums. Viegli nokausē trīs pieaugušus cilvēkus.

Varētu likties dīvaini, ka es te tik daudz runāju par suņiem, maz pieminu cilvēkus. Varbūt tas ir uzticības jautājums. Suns cilvēku nekad nepiekrāps, bet cilvēks cilvēku gan.

Vecu, izbijušu, aizgājušu draugu vietā tomēr vēl arvien rodas jauni, it sevišķi tādi, ar kuŗiem veicas domāt kopīgu domu par Latvijas un latviešu nākotni. Diemžēl daļa viņu dzīvo tālu tur, kur mums visiem vajadzētu būt, atrasties - tas ir, Latvijā. *Diemžēl* tāpēc, ka sazināšanos ar viņiem kavē tā pati sākumā minētā vēstuļu rakstīšanas lieta. Dzīvojam jau gan tehnoloģijas laikmetā, bet ne visu sazināšanos, kā vienrīt kāds skaidroja radio ziņās, iespējams veikt ar mašīnām, resp, *ē-mēli* un *faksi*.

Ailē, kuŗai virsraksts *pozitīvais*, aizgājušā gadā varam ierakstīt dažus pabeigtus darbus, dažus *Divsimt eksemplāru grāmatniecības* izdevumus trīssimt vai otrtik eksemplāru skaitā. 1966./67. gadu maiņā vākos iekļuva Aivara miniatūras *Numero*

Uno un ziedošs kartupeļu lauks un mana periodikā izkaisīto rakstu kopojuma *Uzticības rūgtā cena* I daļa.

Vērojumi tautas gara dzīves virzienos un saturā noveduši pie atziņas, ka trimdā veiktais, ko vēlamies apzināt un saglabāt tautas atmiņā un kultūrvēstures annālēs (kaut neatkarību atguvušajā valstī tautas garīgā mantojuma sargāšana būtu valsts kultūras politikas uzdevums), liekas, būs pašiem vien jāuzraksta un jāsamaksā, jo par trimdā padarīto Latvijā, vismaz pašreiz, ir tikai selektīva interese.

Piedaloties trimdā paveiktā darba apzināšanā un reģistrēšanā, pašreiz darbojos gar *Uzticības rūgtās cenas* II daļas salikšanu grāmatā un manuskriptu savākšanu III daļai. Uz gadu mijas sliekšņa būs gatava publikācija par tulkošanas darbu un tulkojumiem trimdā *Caur akmeni diegu vilku*, ko varētu ieskaitīt trimdas literārā mantojuma apzināšanas materiālos. Šis izdevums satura ziņā būs radniecīgs agrāk publicētajam *Strautā kūru uguntiņu* par literāriem grupējumiem un atmiņu literātūru trimdā.

Dažus mūsu, tas ir, Aivara un manus, rakstus, kas bija publicēti periodikā, bet kas mums pašiem likās aktuāli latviešu tautai liktenīgā laikā, sakopojām atsevišķā brošūrā *No ārzemju latviešu perspektīves*.

Visjaunākā publikācija ir Aivara miniatūras *Izmirstošas tautas valodā*. Daļa draugu, kas, grāmatas saņemšanu apstiprinādami, atsaukušies, jautā: *Kāpēc tik pesimistiski?* Citi izsaucas: *Jā, tā ir, tā pie mums Latvijā ir!* Pesimistisks šis darbs var izskatīties pirmajā acu uzmetienā, bet, vairāk (vai līdz galam) izlasot, var izrādīties, ka ar to *pesimismu* nemaz tik ļauni nav.

Visus minētos izdevumus esam arī saiņojuši un sūtījuši uz Nacionālo bibliotēku izdalīšanai tautas bibliotēkām Latvijā.

Īpats liktenis piemeklējis Aivara *Krievus kaimiņos*, ko ar Dr. Aivara Sluča atbalstu iespieda arī Latvijā. Pasvītrošu - **iespieda**, jo apgāds, kas uzņemtos parakstīties par tā izdošanu, neatradās. Raksturīgi, ka arī žurnālista, atvaļināta pulkveža Modra Ziemeņa grāmata *Kā žņaudza Baltiju* tapusi Rīgā kā *autora izdevums*. Par *Krieviem kaimiņos* mums ir ziņas, ka grāmatu tirgotavas, ja ņemot izdevumu pretī, turot to vai nu *zem galda*, vai *plauktā pie pašiem griestiem*. Simptomātiski laikmetam, kuŗā dzīvojam un kuŗā vēl arvien aktīvi ir tie spēki, kas cenšas žņaut Latviju, bet kuŗā, kā kādreiz teicis Andrievs Niedra, mums, latviešiem, pietrūkst dvēseles īgnuma.

Mana Ziemassvētku vēstule sāk izklausīties pēc politiski iekrāsotas runas no kanceles. Taču - tik ilgus gadus esam visi - jūs un mēs - dzīvojuši ar Latviju un par Latviju, ka tas kļuvis mūsu dzīves mērķis un saturs. Tā bija un tā tas būs arī Jaunajā gadā, kad būs aizvadīts gaišais, sirsnīgais Ziemassvētku laiks ģimenes vidū.

Ar vislabākiem novēlējumiem svētku laikam un arī ikvienai dzīvojamai dienai no Ruņģu mājām,

Kalamazū, ASV,
1997. gada decembrī.

P.S. Neļaujieties par šo sveša cilvēka rakstīto vēstuli! Man Jūsu adresi uzticēja mūsu kopīgā paziņa Minna Ribaka, kas pati nu jau diemžēl Aizsaules dārzos.

Gribēju Jums vienīgi pateikt paldies par labo cīnīšanu, latviešu valodu aizstāvēt. Cilvēku, kas to spētu vai gribētu darīt, kļūst aizvien mazāk. Nule gandrīz no ierindas izstājās Rūdolfs Hofmanis. Ārsti tomēr viņu vēl saglābuši.

Kas notiek ar latviešiem, ja tie nespēj vairs cienīt i ne savu valodu?

Jums spēku un izturību novēlot,
Valija Ruņģe.

1998.g. 19.februārī.

Jaukā Rasma!

Atļaujiet atmest smalkākas, bet svešākas uzrunas. Jūs nu manā valodnieču rindā esat trešā Rasma. Kādreiz bija skolas laikos Rasma Grīna, bet viņa nu jau sen staigā Aizsaules dārzos. Tad tepat kaimiņos, Detroitā, dzīvo Rasma Dziļleja-Sināte. Ar viņu šad tad, īsteni nemaz ne tik reti, apmainām vēstulēs domas, ieskatus, bažas par latviešu valodas stāvokli mājās un svešumā. Tagad priecājos, ka drīkstu Rasmu pulkā ievietot arī Jūs.

Jūsu 8.februāra vēstule ar pielikumiem atnāca aizvakar un patiesi „pacilāja garu”, jo Jums ir pilnīga taisnība: mums ir neatlaidīgi jāpretojas vēl neizgaisušajai ļaunuma imperijas varai, ir allaž jāatgādina pseudovalodniekiem, -cēm, kādus maldu darbus viņi strādā, pielāgojamies aizgājušo gadu uzspiestajām muļķībām, pasludinot tās par valodas progresu, aizbildinot ar to, ka katra valoda taču mainoties. Mainās gan, bet kontekstā ar valodas pamata likumiem, nevis uzspiestām patvarībām.

Paldies par Jūsu atzinīgajiem vārdiem manai valodai! Neesmu studējusi baltu valodniecību, bet man kā pamatskolā, tā ģimnazijā bija latviešu valodas skolotājas, kas „stāvēja un krita” par Endzelīnu. Pamatskolā vēl bija tā, ka skolas pārzinis Eduards Ozoliņš sadarbojās ar Endzelīnu, dažādas vārdnīcas gatavojot. Tātad: slava un gods neatkarīgās Latvijas skolu skolotājiem!

Kā pamatskolas Emīlija Lūse, tā ģimnazijas Olga Streipa nebija pārāk izcilas literatūras skolotājas, toties gramatikai veltītajās stundās viņas pārvērtās dzīvās gramatikās, pārvēršot šo it kā pasauso mācību priekšmetu aizrautīgā pasakā.

Manā ģimnazijā (I valsts) vispār bija labi latviešu valodas skolotāji (Grauds, Grabis – Mišķiņam bija Grabis).

Beidzu ģimnaziju 1937.gadā, medicīnas fakultāti 1943.g. februārī, pusotra gada nostrādāju par rajona ārsti Rencēnu pagastā. Tad viss pārtrūka. Nāca bēgšana, gaŗi gadi svešumā. Tagad lēna „atgriešanās” mājā, gan arī ne fiziski. Amerikā ārstes darbu vairs neesmu strādājusi. Ģimene likās svarīgāka.

Atgriežoties pie Endzelīna – dažs labs mēdz sacīt, ka viņš esot bijis stūrgalvīgs, tiepīgs, neesot atzinis jaunas domas. Stūrgalvīgs – jā. Kad pirmajā krievu gadā viņš lasīja kursu par latviešu valodniekiem un runāja tanī par sevi trešajā personā, tad viņš teikto bija ilustrējis ar tādu sacījumu: Endzelīns, kā zināt, nāk no kauguriešiem, un kaugurieši nekad nevienam nav muguras locījuši.

Jaunu domu vai atziņu noliedzējs – nē. Ne par velti cirkulēja nostāsts, ka viņš kādu studentu pārbaudījumā pamācījis, kad viņa, sniedzama nepareizu atbildi, aizbildinājusies, ka profesora kungs taču pats aizpērn tā esot mācījis; jā, jā, tā es teicu aizpērn, bet tagad es tā vairs nesaku; ir radušās jaunas atziņas.

Reizēm te draugi, valodnieki Jāzeps Lelis un Valdis Zeps aizrādīja, ka Endzelīns esot vecmodīgs, neesot sekojis jaunākajām atziņām valodniecībā, bet tās bija tādas nieku runas, kas neievēroja to, ka kopš 1940.gada Endzelīnam vairs nebija iespēju brīvi teikt un rakstīt to, ko varētu vai gribētu.

Nu gan aizrāvos. Endzelīnu Jūs pazīstat daudz labāk par mani. Man gremž, ka mēs noniecinām patiesi lielos latviešus.

Nākamo reizi, kad vedīsim uz pastu grāmatu sūtījumus, laidīsim ceļā nelielu sainīti arī Jums ar dažām mūsmāju grāmatām.

Jūlijā es būšu Latvijā: no 12. līdz 19.jūlijam Mazsalacā 3x3 nometnē, kur jāpārzina literatūras ievirze.

Ienāca prātā – tā kā Jūs, liekas, arī esat no Ziemeļvidzemes, varbūt es varētu sarunāt Jūs vienam ievirzes posmam, kurā varētu runāt par valodas un literatūras saistību. Es gan nezinu, kā no Rīgas var nokļūt Mazsalacā. Varbūt ar publiskiem satiksmes līdzekļiem tas pārāk garš, sarežģīts ceļojums, lai divu stundu dēļ mēģinātu to uzņemt. Ceļa izdevumus es, protams, būdama aicinātāja, segtu. Un var būt arī, ka Jums vasarai ir jau citi plāni. Tātad šī lieta pagaidām – ierosinājumam.

Sveicinot Valija.

P.S. Kā izskaidrojat to, ka pēkšņi no Latvijas sāk pienākt vēstules ar uzrunas formu „dārgais, dārgā”? Mēs svešumā nekad šo angļisko formu neesam lietojuši. Tāpēc tā dužas acīs, ausīs.

P.P.S. Jūsu raksts par Endzelīna uzvārdu ir iespiests 14. II „Laikā”.

Rasma Sināte — Rasma Grīse

124.

1999.g. 27.janvārī.

Mīlā vārda māsiņa!

Paldies par Jūsu sūtījumu: rakstu par Stērstu Andreju un par vēstuli!

Mums te neklājas pārāk labi: divas nedēļas bijām iesniguši dziļos sniegos, un vēl tagad pagrūta iešana, jo uz ielām ledus.

Bet Jums novēlu laimīgu un sekmīgu Jauno gadu!

Par vārdu „māsa” diemžēl neesmu ar Jums vienis prātis, lai gan zinu, ka Jūs esat daudz gudrāka par mani. Es nezinu, vai Latvijas Universitātē ir māsu fakultāte, pareizāk: māsu zinātnes fakultāte. Te tāda ir universitātēs „School of nursing”, un māsu zinātnēs var iegūt visus gradus, arī PhD jeb doktora gradu. Ja nu vīrietim ir PhD māsu zinātnē, tad viņu gan nevarēs saukt par „māšuku”, „māsa” ir kopdzimtes vārds, abiem vienāds. Arī amerikāņiem „nurse” ir nosaukums vīriešu un sieviešu māsām, abiem vienāds. Arī amerikāņiem vārds „nurse” ir arī ar otru nozīmi — zīdītāja. Vārdam jau var būt divas vai pat vairākas nozīmes. Ja jums nepatīk dat. māsam, tad atcerieties — slepkavam, bendem, galvam (pilsētas galvam), paziņam. Te mums ir profesore Z. Kalniņa ar PhD māsu zinībās, viņa nesen uzrakstīja grāmatu par māsu filozofiju, ko domā izplatīt Latvijā.

Tik daudz par māsām.

Es tikko izlasīju Ikstenas grāmatu „Dzīves svinēšana”, ko izdevusi Atēna. Bija priecīgs pārsteigums redzēt mīkstināto „r”, bet svešvārdi gan ar Latvijā pieņemtajiem garumiem. Satura ziņā grāmata likās interesanta.

Pagaidām ar mīļiem sveicieniem

Rasma.

Roberts Zuika — Rasma Grīse

125.

2000.g. 10.janvārī.

Cienījamā Rasma Grīse!

Paldies par Ziemsvētku apsveikumu! Es nevaru atcerēties, kad būtu laikā ticis galā ar šo reizē tik patīkamo darbošanos pirms svētkiem. Lai Jums ražens 2000. gads!

Gopera fonds mums nopērk 100 eks. LM rakstu krājuma, tos tad nosūtām rīdziniekiem un skolām. Paldies fondam, nodrošina palīdzību turpmāk, jo citādi netiekam galā ar izdevumiem.

Tagad nopūlos ar LM 27.kr. sagatavošanu.

Nosūtu Jums O.Ozola vēstuli pārrunām par saturā teikto. Labi būtu, ja Jūs dotu šai vēstulei atbildi, lai reizē ar to iespiestu arī Jūsējo; tā mēs lasītājiem liktu arī ko padomāt.

Pie reizes, ko Jūs ieteiktu likt „kompaktdiska” vietā? Skat. LM 26. num. 3078.lp. pirmajā slejā parindē.

Tāpat vārdu „kasete”, kas pamatā ir ietvars, bet tagad mēs spēlējam „kasetes” vai ik dienas.

Ozola vēstule nav jāsūta atpakaļ, paturu tās kōpiju.

Mēs abonējam „Latviju”, t.i., Brīvo Latviju. Man Jūsu raksti visi sakrāti. Latviešu valodas lietās dažiem Rīgā esmu Jūs ieteicis apjautāties vai piesaistīt par korrektori. Vai esat kādu „zvanu” saņēmusi? Jūs un Kušķa kungs jau esat „frontes” turētāji. Mūsu Z.Ābeles kundze nu aizsaulē. Nu viss tikai uz maniem pleciem, kas nav nekādi stiprie. Būtu Jūs tuvāk, esmu pārliecināts, ka Jūs man neatteiktu, jo kā gan tas notiek, ka tādu gara milzi, kāda nav citām tautām, mēs paši neprotam atzīt, ne cienīt.

Ar bažām Jums pielieku pastmarku naudu, cerēdams, ka Latvijā tagad arī pastnieki godīgāki.

Mīļi sveicieni arī no Austras.
Jūsu Roberts Zuika.

126.

2000.g. 20.oktōbrī.

Cienījamā, mīļā Rasma Grīse!

Šodien saņēmu „Laika” 7.okt. numuru, kurā Jūsu raksts „Arī senī latviski vārdi der modernai terminoloģijai”, turklāt ar Jūsu foto attēlu. Cik gan labi Jūs tajā visu esat paskaidrojusi! Lasām arī „Latviju Amerikā”, „Austrālijas Latvieti” un „Brīvo Latviju”. Tajos arī Jūsu raksti. Jūs esat visur klāt valodas kopšanā un sargāšanā. Kā gan par to mēs no sirds abi ar Austru priecājamies un novēlam Jums spēku un izturību!

Uz Rīgu ceļā ir Latvju Mūzikas 27. numurs, ko tur varētu sagaidīt novembra sākumā. Kad pienāks, kāds nogādās vai Jums piezvanīs, kur to saņemt.

Reizē ar šī numura izsūtīšanas darbiem pamazām nopūlos arī ar nākamā sagatavošanu. Tad nu būtu jauki, ja Jums būtu kāds vārds sakāms par manā vēstulē skarto, par „kompaktdisku” un pārējo. „Ciešripa” jau būtu burtisks tulkojums, varbūt tomēr labāks nekā tas, ko lietojam un kas valodā ir tīrais svešķermenis.

Sirsnīgas labasdienas arī no Austras!
Jūsu Roberts Zuika.

127.

Kalamazū, ASV,
2001.g. 16.februārī.

Cienījamā, mīļā Rasma Grīslē!

Mīļš paldies par jaukajiem vēlējumiem šinī gadā, kas nu jau pamatīgi „ieskrējies”, nebēdājot par biežajām sniega kupenām, kādu mums netrūkst.

Par ciešripām, kas pieminētas Latvju Mūzikā, būtu jāpriecājas, jo mūzikologi un citi mūzikas lauka kopēji sākuši arī Rīgā to lietot kompaktdiska vietā. Vēl vairāk vārdu blīvripa. Ja Jūs piebalsotu no savas puses, lietas varētu paspīdēt pavisam cerīgā gaismā.

Tikko izlasīju Kanadas latviešu avīzē, „Latvijā Amerikā”, 20.janv. numurā Veras Streitas rakstiņu „Ģenitīvs nevietā”. Man, neesot valodniekam, grūti par to atbildēt, jo Zinaida Ābeles kundze, pie kuŗas arvien apjautājos, nu aizsaulē. Ir labi, ka nerimstam domāt par mūsu valodu. Būtu jāpasaka V.Streitai paldies par padomu manā nezināšanā. Taču Ābeles kundze uzsvēra, ka negātīvs prasot ģenitīvu. Vai tiešām minētais teikums LM 27.num. 3159.lp. foto attēla paraksta beigās ir nepareizi? (Nav klāt tautasdeju kārtotājas Ivetas Ansones.) Man nu ir priecīgs prāts ar Jums aprunāties pēc padoma. Arī jāteic, ka esmu palicis gandrīz viens šeit ar „savu mīlu”, bet es tomēr gribu mācīties un LM rakstu krājumos sastopamās kļūdas, kādu tajos netrūkst, gulst uz maniem pleciem, jo Ābeles kundze jau vismaz pēdējos trīs numurus (25., 26., 27.) nav lasījusi, sazinājos pa tālruni.

Piedodiet, ka Jums rakstu. Būtu ļoti pateicīgs, ja Jūs man pavisam īsi norādītu, cik lielu paldies es drīkstētu pateikt V.Streitai? Es parasti viņas skaidrojumus, tāpat kā Jūsu atsevišķā ailē, no laikraksta izgriežu un sakrāju. Streita jau lieto arī Nr.26 un Nr.27, kam, manuprāt, būtu jābūt 26.nr. un 27.nr. (?) Latviešu valodā taču visi vārdi lokāmi. Vai labāk nebūtu bijis teikt: ...skaistos „Latvju Mūzikas” izdevumus (?).

Saprotu, ka Jums darba kalnu netrūkst, tādēļ ne ar vieglu sirdi par šo vēlētos kaut īsu īsu paskaidrojumu.

Jo sirsnīgi sveicieni arī no Austras!
Jūsu Roberts Zuika.

P.S. Ar bažām šeit klāt pastmarkām, jo atkal nedrošība pastiprinājusies.



Rasma Grīse un Roberts Zuika pie Brīvības pieminekļa.

Mirdza Muižniece — Rasma Grīse

128.

Austrālijā 2000.g. 18.aprīlī.

Mīļā Rasma!

Es jau esmu rakstījusi, ka mēģinu „noslēgt grāmatas”. Manam vīram tas nebija ienācis prātā, tādēļ nostrādāju pāris gadu, līdz viņa vietā nokārtoju visu atstāto. Manā vietā to neviens nedarīs, pašai jāpapūlas, ja negribu atstāt vaļējus galus.

Pagājušajā reizē pieminētais pasākums izbeidzās nesekmīgi. Nebiju zinājusi, ka mūsu tautasdziesmas, lasot tās tā, kā Barons tās savā laikā sarakstījis savā lielajā krājumā, nedz sirdi pacilā, nedz dvēseli nofīra. Tas runā par labu jaunajam sakārtojumam Latvijā, kur dziesmas saliktas kopā pēc cita principa. Biju izlasījusi pag. gadā tos septiņus sējumus, kas man ir. Tie dvēseli mazgāja. Tātad mans

iecerētais referāts neiznāks, bet par to nav nekādas vainas. Rūpējos par to vairāk mūsu pulciņa dēļ nekā savas pašas labā.

Bet ir vēl viens nenokārtots uzdevums, kas mani ļoti interesē, bet kam līdz šim nebija bijis „dūšas” pievērsties. Mani visu trimdas laiku kaitina ieviestais rakstības veids *Universitas* un tam līdzīgi visos korporāciju rakstos, kur neloka korporācijas vārdu, ja to min kopā ar nosaukumu „korporācija”. Pielieku šeit klāt savu sacerējumu, ar kuŗu gribu iespiesties vispirms daugaviešu apziņā. „Ārpus Latvijas” daugaviešu atsaucību man izdevās iegūt, pa daļai arī tādēļ, ka Elfrīda Ezera Toronto pirms aiziešanas mūžībā manu ierosinājumu atbalstīja.

Bet būtu ļoti, ļoti pateicīga, ja man izdotos iegūt tiešām bezpartejisku spriedumu, ka mani ieskati pareizi. Es taču esmu tikai latvietē, kam mūsu valoda tuva, bet neesmu speciāliste valodniece.

Tas ieraksts mūsu komāna krājuma pirmajā lappusē, Korporācijas Daugavietes komāns” ir iegravēts manās smadzenēs kopš maniem pirmajiem komāna mācīšanās brīžiem 1931. gadā. Saņemtā fotogrāfija pierāda, ka tāds tur arī bija. Bet man jau vairākkārt bijis jāatzīst, ka man tajā laikā bijusi izņēmuma atmiņa. Citām tā nav. Varbūt tāpēc viņas izdevies pārliecināt, ka vārda locīšana nav vajadzīga un ir nepareiza. Otrkārt — ar to Arnoldu Šmitu, kas bija ļoti aktīvs Vācijas nometņu laikos un vēlāk rakstīja *Austrālijas Latvieši*, iepazīnos gan privātā dzīvē, gan rakstos, kad sāku darboties ar *Ritumu*. Parādījās teikumi ne tikai viņa avīzē, bet arī manas draudzenes grāmatās: „viņa klausījās viņu mierinātāju čalās” - tikai tādēļ, lai nebūtu jālieto divdabis ar galotni —ošs. Kad uzgāju attiecīgo lappusi Endzelīnā, man ienāca prātā tā doma par „var nelietot” un „nedrīkst lietot”. Nevarētu sagaidīt, ka Šmits tādus likumus izlasītu līdz galam. Pietika, ja pamanīja, lappusi uzšķīrot.

Tagad vēl ir radusies tā pati inerces problēma, kas visā latviešu gramatiķu pasaulē Latvijā — negriba atzīties, ka esi kļūdījies. Tādēļ neceru, ka man izdosies piekļūt *Universitas* redaktoriem, bet gribas pirms nāves kaut pamēģināt. Tādēļ tagad gaidīšu vai nu piekrišanu, vai noraidījumu no speciālistes. Dikti ceru uz atbildi.

Citu vērtīgu jaunumu nav. Mans vienīgais īstais traucējums dzīvē ir bezmiegs. Mākslīgie palīglīdzekļi kaitīgi atkal citā veidā. Tādēļ nupat esmu stingri noņēmusies dabiskā veidā tikt pie gulēšanas. Patiešām tas mani mudina nebažīties par Šķēles atteikšanos turpināt darbu. Es taču tur nevaru nekā ne grozīt, ne līdzēt. Mums, mazajiem, atliek tikai nogaidīt, līdz pie teikšanas nāks cilvēki, kas patiešām Latviju grib redzēt veselu un stipru. Ja tādus neatradīsim, tad neesam pelnījuši paši savu valsti.

Vēlu priecīgu prātu un labu veselību!

Mirdza.

P.S. Gribu dalīties ar citām savās pārdomās par jautājumu, kas man neliek miera nu jau turpat 50 gadu. Neticu, ka esmu vienīgā, kas par to domājusi, lai arī neesmu dzirdējusi par to runājam.

Kādēļ mēs nelokām īpašvārdu „Daugaviete”, ja pirms tā stāv par apzīmētāju sugas vārds „korporācija”? Kāpēc šāds izņēmuma gadījums vajadzīgs? Nekur citur latviešu valodā tā nedara.

Izlasiet balsī nākamās pāris teikumus un atzīstieties, vai jums tie neliekas dīvaini!

Manu brāli Kārlis iesauca armijā.

Tavam vīram Ojārs pielika algu.

Pēdējā pat nozīmi nevar īsti izprast. Šķiet, ka Ojārs būtu tas algas pellicējs.

Latviešu valodā apzīmētājs saskan ar apzīmējamo vārdu dzimtē, skaitlī un locījumā, kā to lasām Bērziņas-Baltiņas Latviešu valodas gramatikas 210.1p.

Izrakstīšu galvenos locījumus, kā tiem, manuprāt, būtu jābūt:

N. Korporācija Daugaviete ir vecākā latviešu studenšu korporācija.

(Mana māsa Ilze dzīvo Latvijā.)

Ģ. Korporācijas Daugavietes krāsas ir violets — zaļš — zelts.

(Manas māsas Ilzes grāmatu plaukti ir pilni.)

D. Korporācijai Daugavietei daudz locekļu.

(Manai mātai Ilzei pieder dzintara rotas.)

A. Korporāciju Daugavietī Latvijā atjaunoja.

(Manu māsu Ilzi labprāt ieredz.)

L. Korporācijā Daugavietē valda rosīgs gars.

(Manā māsā Ilzē tek karstas asinis.)

Tā runāja un rakstīja Latvijā pirms Otrā pasaules kara, kā to var redzēt Daugavietes komāna titullapā, kuņas fotogrāfiju man mana meita Maija atveda vēl pirms lielajām pārgrozībām Latvijā:

Korporācijas „Daugavietes” komāns.

Kā varēja rasties tādas pārmaiņas, kam nav nekāda pamatojuma? Man gadījies novērot līdzīgus sagrozījumus arī citur. Mūsu kaimiņu pilsētā darbojās ļoti rosīgs žurnālists, kas bija gan veikls valodā, bet ar gauži ierobežotām latviešu gramatikas zināšanām. Labu laiku nevarēju izprast, kādēļ viņa rakstos parādās tādi dīvaini atvasinājumi, līdz man pašai iznāca rūpīgāk ieskatīties Endzelīnā. Tad es sapratu: nabaga vīrs tulkoja vārdus „var nedarīt” ar „nevar darīt”.

Un tas pats, šķiet, noticis ar korporāciju vārdu rakstību. Organizāciju, laikrakstu un grāmatu nosaukumus neloka, ja tie ir svešvārdi vai veselas frazes, kā, piemēram, *Pa dejas ceļu*. Tad loka tikai sugas vārdu to priekšā.

Otrā pasaules kara laikā mēs bijām padoti daudz negaidītām prasībām un bijām spiesti risināt jautājumus, kas nebija mūsu spēkos, vienkārši tādēļ, ka cita, piemērotāka risinātāja šiem jautājumiem nebija.

Latviešu valodas veidošanu un attīstību pārņēma savās rokās žurnālisti, ne valodnieki, jo, pirmkārt, tie bija gados jaunāki, veiklāki un, otrkārt, tiem bija vieglāk piekļūt lielākam ļaužu skaitam un lēnām, bet neatlaidīgi pieradināt latviešus pie tādas valodas, kādu lietoja viņi.

Manuprāt, kāds žurnālists, varbūt tas pats, kas vēlāk darbojās šeit Austrālijā, padzirdējis, ka tāda **nelocīšana iespējama**, mudīgi pārtulkojis to tā, ka **locīšana nav atļauta**. Vajag tikai pāris reižu avīzēs tā ierakstīt, un lieta darīta. Stingri ticu, ka tur visa nelaime cēlusies. Bet vai tad reiz nebūtu diezgan? Izskaudīsim kara laika atmiņas!

Tā šķiet, ka nav nekāda īpaša lēmuma, kā jāraksta korporāciju nosaukumi. Ir tikai ieradumi. Pietiktu vienai korporācijai sākt rakstīt savu vārdu saskaņā ar latviešu valodas likumiem, citas sākumā klusētu, tāpat kā klusēja arī toreiz, kad iepriekšējās pārmaiņas iesākās, un pēc kāda laika pievienotos.

Mīļā Mirdza!

Paldies par vēstuli (kas datēta ar š.g. 18. aprīli). Bet tā vedina mani uz aizdomām, vai tik kādas iepriekšējas nebūs pazudušas. Jo šis tas tajā it kā jau otrreiz pieminētais (par tautasdziesmām, par A. Šmitu) man ir pirmā dzirdēšana.

Diemžēl nu esmu iejaukta diezgan sarežģītos korporāciju nosaukumu lietošanas strīdos, lai gan pati neesmu locekle nevienā no tām un lai gan tajās netrūkst filoloģiski izglītotu spriedēju par valodas un rakstības jautājumiem. Strīds sācies Amerikā ar to, ka š. g. 19. febr. „Laiks” Gunāra Cimbuļa rakstā „Lettonia - 130” lietojis arī labu latviskojumu Letonija, kāda neesot bijis autora manuskriptā. Viņš grib, lai latīnisko Lettonia lieto rakstībā nemainītu (ar tt un bez j), bet ar latviskām galotnēm, piem., akuzatīvā: Lettoniu, un domājas balstāties uz Endzelīnu! Tad nu vispirms „Laika”, pēc tam arī „Universitas” redaktors ir griezušies pie manis (pēc atzinības!), un es varbūt, kā saka, pērienu dabūšu no abiem. Šā vai tā, bet es jutos spiesta iet uz bibliotēku pētīt Letonijas un tās nosaukuma vēsturi. „Laiks” 13. apr. manu atbildes vēstuli ir publicējis pārveidotu rakstīnā, un man iebildumu nav.

Nav grūti ar Taviem jautājumiem. Tu jau pati lielā mērā esi uz tiem atbildējusi un krietni padomājusi. Savienojumi mana māsa Ilze un korporācija Daugaviete atbilst gan gramatiski, bet ne sēmantiski (nozīmes ziņā) — korporācija ir, māsa nav dalībnieku kopa; Daugaviete ir nosaukums (Benennung), Ilze ir vārds (Name). Un tas ietekmē formu izvēli, ja ir iespējami varianti. Un tie ir 1) senais dabiskākais, kad loka gan apzīmētāju, gan apzīmējamo vārdu (dziedātāju sievu ņemu (L. tdz.; pie māsas Ilzes; piederīga korporācijai Daugavietei); 2) juridiska precīzuma labad patur apzīmējamo vārdu nōminātīvā, ko tad derētu rakstīt pēdiņās vai kursīvā (korporācijas „Daugavietē” statūti). Jo pēc obliķviem (atkarīgiem) locījumiem dažkārt nav iespējams zināt, kāds ir nōminātīvs, piem.: iepazīnu korporāciju Daugavietī (Daugaviete, Daugavietis?). Šā varianta izplatīšanos veicina svešvalodiskie latīņu u.c. nosaukumi, jo tos latviešu valodas tekstā mēdz atstāt nelocītus.

Ir iespējami vēl citi varianti. Piem., var taču iztikt bez piesprauduma korporācija. Var teikt „Daugavietes korporācija” (pēc veciem paraugiem, kā Gaujas upe, Rīgas pilsēta, Kalniņa mācītājs (tādā pašā nozīmē kā mācītājs Kalniņš)).

Kopš Tērbatas laikiem korporācijām nosaukumi doti novadnieciski un latīnizēti (Lettonia, Curonia u.tml.) un tāpat arī atbilstošie korporeļu nosaukumi (Lettones jeb Lettoni; ir izdots īpašs „Album Lettonorum” 1912. un 1930.g.). Bet jaunākās korporācijas pie tādās tradīcijas vairs neturas. Un varbūt pareizi dara. Jo vēlākās paaudzes korporeļi vairs netiek galā ar latīņu valodu, kas tagad no izglītības programmām ir gandrīz izskausta. Tad nu prātīgāk ir, ja latīniskos nosaukumus atstāj nelocītus, nevis kādam no vārdiem (īpaši, ja tas beidzas ar -a, kā „Fraternitas Metropolitana”) piekaŗ latvisku galotni („Fraternitas Metropolitanas komerss”), kā rīkojas „Universitas”. Tas izglītotiem ļaudīm godu nedara.

Nu laikam būšu diezgan izrunājusies. Der langen Rede kurzer Sinn: 1) ir gluži pareizi savienojumā korporācija Daugaviete locīt a b u s vārdus; 2) nav noraidāms arī nōminātīvs blakus citā locījumā liktam vārdam korporācija, kad tādējādi panākams lielāks precīzums, piem., juridiskos dokumentos. (Korporācijas „Daugaviete” statūti.)

Pateicos par priecīga prāta un veselības vēlējumu. Sirsnīgi novēlu to pašu arī no savas puses, jo neko labāku nespēju iedomāties.

Rasma.

2000.g. 10.oktobrī.

Mīļā Rasma!

Šī būs tāda neparasta vēstule, jo man pa šo laiku tā neparasti ir gājis. Vispirms sākās ar to, ka Austrālijā, Adelaidē, kas pāris tūkstošu kilometru no Sidnejas, papildinās tāda Ilze Miķelsone, „pasniedzēja” Liepājas pedagoģiskajā akadēmijā, kā viņa pati teica. Viņa studē ar stipendiju un, kā man šķiet, grib rādīt, ka viņa interesējusies arī par citām lietām, ne tikai par ikdienas lekcijām. Starp citu, viņa runājusi Adelaidē Latvijas Universitātes dibināšanas atceres aktā.

Nu, es nonācu viņas interešu lokā tā, ka esmu bijusi skolotāja, un viņa gribēja zināt, kā es šo darbu esmu dabūjusi un kādi mani ieskati par Austrālijas skolām. Uzrakstīju stipri sentimentālu atmiņu stāstu, ko viņa no pirmās personas pārlika uz trešo, kas gan lāga ar tekstu nesaskan, bet „būs jau labi”. Gribētu redzēt, kā tas izskatītos, ja par mani kaut kur būtu kas rakstīts. Nu — viņa tikai gada beigās brauks atpakaļ.

Bet izmantoju izdevību un nosūtīju viņai savas domas par mīkstināto r. Princips man ir tāds: ja ir četri sonōrie līdzskaņi, tad ar visiem jāapietas vienādi: ko saņem l, m, n, tas nākas arī r. Ilustrācijai zirgs ar četrām kājām. Ja vienu nozāgē īsāku, tas nabaga lopiņš vairs nevar parīkstot. (Vai tā ir pareizi?) Vismaz bērti gan izdevās nopirkt bez vainas — divos vienādos zirgu sacīkšu žurnālos. Es vairāk negribu kā jauno skolotāju audzināšanas iestādē vēlreiz atgādināt, sak, pat tur, tālajā Austrālijā, latvieši nav aizmirsuši, kā viņiem pāri darīts. Tas par to.

Otra lieta, kas arī iepeldēja manā atvarā, bija latīniskie korporāciju nosaukumi. Manas latīņu valodas zināšanas ir tik bezgala mazas, ka no nulles nav atšķiramas. Frīdai Ezerai aizejot, man tagad piekritis korrigēt Daugavietes žurnālu *Pars Pro Toto*. Un daugavietēm ir vīri. Vai, viņu piederību pie kādas korporācijas norādot, jāraksta Frat! Lett! — frat! lett! — frat! Lett! Ja tā ir Fraternitas Lettica, vai tulkojums ir: Brālība Latvija, tad būtu, manuprāt, brālis no Latvijas: frat! Lett! Bet Fraternitas Lataviensis — vai tulkojums ir Latviešu brālība, latviešu brālis frat! latav! ? Un kas ar Fraternitas Metropolitana? Fraternitas Cursica? — — — Tajā žurnālā ierakstīju, kā tas brālis man lika, man galu galā vienalga, bet gribētu zināt pati savam priekam. Uz *Universitas* nevar palaisties, to jau Tu zini. Ja Tev iznāk brīvs brītiņš, lūdzu, apmierini manu ziņkāribu! Liekas, ka es nepazīstu vairs neviena cita cilvēka, kas latīņu valodu mācījies. Un skaidrs, ka viņi paši nezina, kā viņus sauc.

Un trešā lieta, ko jau labu brīdi gatavojos Tev prasīt, ir trīs skaitļi: Tavs telefona numurs, pases numurs un personas kods. Redzi, es esmu Anšlava Eglīša ticīgā, un viņš teica tos nemirstīgos vārdus: „Sveicini mani ar pāris pusstopiem, tukšas plāpas man derdzas!” Tuvojas Ziemsvētki, un tur nu šis teiciens ir pareizā vietā. Tā kā mūsu Latviešu biedrība tagad pārsūta biedru naudu uz Rīgu, Māras banku, un prasa šos saņēmēja skaitļus, gribu tos Tev palūgt, lai mans Ziemsvētku sveiciens nebūtu tik ļoti tukšs. Austrālijas dolars gan pašreiz ir briesmīgi lēts, bet tur nu es nekā nevaru grozīt. Jācer, ka par to rūpēsies kāds cits, un vēlams, ka pirms svētkiem.

Citu raibumu nav, bet man pietiek ar šiem pašiem. Esmu „vāja uz kājām”, bet šķiet, ka tas tomēr labāk nekā „maitāta galvā”. Zinu, ka man ceļgalā izdiluši skriemeļi, bet nesāp, un mans ārsts tad neoperē. Viņš teica, ka man nesāp tāpēc, ka es apvaldu savas kustības, pirms sāk sāpēt, tāpēc es „ar ārsta parakstu” eju tik lēni, cik

iespējams, un — nav par ko sūdzēties. Ja jau negrib to, ko nevar dabūt, tad jau šajā pasaulē vienmēr iet labi.

Visu labāko vēlot,
Mirdza.

131.

2000. g. 9. novembrī.

Mīļā Mirdza!

Paldies par Tavu asprātīgo un labsirdīgo 10. oktobra vēstuli! Tajā lūkodamās, atbildēšu „pa punktiem”.

1) Ilzi Miķelsoni es diemžēl nepazīstu. Es gan labprāt lasītu Tavu atmiņu stāstu, ko viņa „pārlíkusi no pirmās personas uz trešo”. Kaut nu Tava vērtīgā ietekme uz viņu bagāti plūstu un iedarbotos! Arī r mīkstināšanas ziņā. Tā Tev ir oriģināla doma, vēl viens arguments mīkstināta r labad, aizrādot, ka „ir vienādi jāapietas ar visiem četriem sonōriem līdzskaņiem”. Šāds vienādums resp. gramatikas sistēma atviegļina literāras valodas apguvi.

2) Vispirms jāatgādina, ka esmu baltiste, nevis latīniste. Neesmu piederējusi ne pie vienas korporācijas, un man korporāciju un korporeļu latīniskie nosaukumi un to tulkojumi latviski nav patīkams temats, arī pagrūts. Jo ne arvien kļūst skaidrs, kādam nesaīsinātam latīņu vārdam atbilst saīsinājums, piem., Lett., un kas tam atbilst latviski vislabāk (Latvijas, no Latvijas, latviešu, latvju, latvisks), kā jau Tu pati spried. Rakstot latīņi senāk lietojuši visnotaļ tikai lielos burtus (majuskuļus). Tagad tos lieto tikai vārda sākumā, gandrīz tāpat kā mēs latviešu valodā. Atšķirība gan tāda, ka lielo sākumburtu dabū ne vien zemju nosaukumi, bet arī no tiem atvasinātie vārdi (gan lietvārdi, gan adjektīvi un adverbji) apmēram tāpat kā angļu rakstībā. Korporāciju nosaukumos visus vārdus iznāk rakstīt ar lielo sākumburtu. Piem., mūsu brīvvalsts laikā A. Švābes izdotā Latv. konvers. vārdnīcā ir Fraternitas Pharmaceutica Rigensis (V 9278). Turpat ir vēl citu korporāciju nosaukumi, bet neviens nav tulkots. Manuprāt, Fraternitas Lettica būtu ‘latviešu brālība’, Fraternitas Cursica ‘kuršu vai kurzemnieku brālība’. Bet es lūkošu vēlāk atbildēt pamatīgāk. Vai Tu zini, kāpēc raksta ar izsaukumzīmi saīsinājumus, kā Lett! u.c. ?

3) Tie trīs skaitļi ir: telef. numurs 7142436, pases numurs 0502419, personas kods 190122-11236. — Skaidri nojaušams, ko Tu taisies darīt! Nepretošos. Jo manus iekrājumus patlaban izsūc zobārsti. Lai ko pa jokam teicis Anšlavs Eglītis, bet gan jau viņš tāpat kā mēs visi sirds dziļumos esam "jaunsudrabiņticīgi". Atmiņā uzdzirkstī Baltās grāmatas autora stāsts, laikam ar virsrakstu „Lielākā dāvana”, kas izrādās — mīļa cilvēka sūtītas labasdienas, parastākais sveiciens, ko kāds gaŗāmgājējs atnesis. Ne varu ar „diviem pusstopiem”, nedz gribu ar „tukšām plāpām” Tev tuvoties. Bet es kvēli sūtu šo paštaisīto dzejoli:

Vēlu Tev veselībā koši turēties
Un vecumam visādi pretī spītēties,
Vēl arī pasmieties prast,
Kā smējies ir Bastjānis-Krasts!

P.S. Būdama iešanā vēl puslīdz sparīga, bet atmiņā jau mēreni maitāta, sūtu Tev (varbūt jau otrreiz??) Cimbuļa kungam rakstītā kopiju par letoņiem un viņu korporāciju, kā arī nule minētos Bastjāņa un Leimaņa smieklus, ko droši vien jau lasīji kanadiešu avīzē.

R.

132.

20. XI 2000.

Post post scriptum jeb piebildes pēc piebildēm par korporāciju un korporeļu nosaukumiem.

Aprunājos ar Ināru Ķemeri, kas māca latīņu un grieķu valodu filoloģijas fakultātē LU. Viņa domā, ka ar frat! oficiāli arvien būšot domāta Fraternitas, nevis kāds „brālis”; iekšējā lietošanā gan varbūt.

Kā jau teicu, Fraternitas Lettica tulkojumā būtu „latviešu brālība”, Fraternitas Cursica — „kuršu vai kurzemnieku brālība”, Fraternitas Lataviensis (jeb Latviensis) — „Latvijas brālība”, Fraternitas Metropolitana — „galvaspilsētas brālība”.

Nosaukumi ir sagudroti kā nu kuņģis — varbūt ņemot pamatā senus apvidu nosaukumus, kādi bijuši vai varētu būt bijuši, kā Kursa, Latava. Kādi nu tie nosaukumi doti (dažkārt šķiet, ka devējiem pašiem vien zināmu iemeslu dēļ), tādi lai paliek, t.i., tos nederētu aizstāt ar tulkojumiem; tulkojums lai kalpo tikai nosaukuma izpratnei. Negudri ir kārt klāt latīņu vārdam latvisku galotni, piem.: „Fraternitas Metropolitanas 60 gadi” — Būtu vai nu jāliek priekšā ģenitīvs Korporācijas un aiz tā latīniskais nosaukums nōminātīvā, vai abi latīņu vārdi jāņem latīņu ģenitīvā, piem., Jubilaem Fraternitatis Metropolitanae, .. Cursicae, .. Letticae, .. Latviensis etc. (pēdējais vārds ar -is viensk. ģenitīvā neatšķiras no nōminātīva).

Ar sirsnīgiem sveicieniem Rasma.

Marta Prauliņa — Rasma Grīse

133.

62 Eversleigh Road
London
N3 1JA
England
2002.g. 5. III

Ļoti cienītā Grīsles kundze!

Rakstu Jums, atsaucoties uz Jūsu rakstu „Jērādas vilcēni” „Brīvajā Latvijā” 2002. g. 23. februāris – 1. marts.

Jūsu rakstus vienmēr lasu ar lielu interesi. Mūsu valodas pareizrakstība, bagātība un nākotne man ir tuvu pie sirds. Mani ļoti interesē Jūsu ieteikums sakopot un celt gaismā latviskus un derīgus vārdus no K. Mīlenbacha un J. Endzelīna vārdnīcas.

Man ir maģistra grads vācu valodā un literātūrā, tātad vācu valoda man nesagādātu grūtības. Patlaban man vēl nav ME vārdnīcas, bet pagaidām varētu aizņemties, līdz kamēr pati iegādāšos visus sējumus. Šis man būs pirmais šāda veida darbs. Ja Jums būtu kādi sevišķi ieteikumi, kā būtu vēlams šo darbu veikt, būšu ļoti pateicīga par Jūsu padomu.

Cerībā, ka Jūs neapgrūtinu ar savu vēstuli, palieku gaidot atbildi.

Patiesā cieņā un ar sveicienu
Jūsu Marta Prauliņa.

Ļ. cien. Rasmai Grīslei
Caur „Brīvās Latvijas” redakciju
ELPA
Doma laukumā 1
Rīga LV-1914
Latvija

134.

2002. g. 9. jūnijā.

Cienījamā M.Prauliņas kundze!

Lūdzu, atvainojiet, ka šī atbilde uz Jūsu 5.marta vēstuli ir tik ilgi kavējusies: avīzes redakcija man to pārsūtīja tikai maija beigās!

Priecājos, nojauzdama, ka Jūs gan varētu būt īstais cilvēks, kas vēlas un spēj „sakopot un celt gaismā latviskus un derīgus vārdus no K.Mīlenbacha un J.Endzelīna vārdnīcas”, kā Jūs sakāt, un, protams, gan no četriem pamatsējumiem (ME), gan no abiem Papildinājumu sējumiem (EH).

Tas būtu svētīgs darbs. To veicot, varbūt radīsies dažādi jautājumi, un es arī nezināšu labu padomu. Bet gan jau darba gaitā viss noskaidrosies, jo „darbs māca darītāju”. Jūs laikam pārzināt datortehniku, bet es - nemaz.

Gaismā ceļamie vārdi būtu precīzi jāizraksta (ar zilbes intonāciju un citām diakritiskām zīmēm, ar doto tulkojumu un avotu norādēm), lai darbs derētu arī zinātniskiem nolūkiem. Der rūpīgi iepazīties ar „Gala vārdiem” ME IV 849-860, tāpat ar saīsinājumu un pamanīto kļūdu sarakstiem.

Neparasto ME vārdu kopojumā alfabētiski būtu jāietilpina arī no EH izrakstītie. Jāatrod kāda mēraukla vārda „neparastumam”, jo - kas kuŗam ir neparasts! Varbūt „neparastie” būtu Latv.lit. val. vārdnīcā (Llvv) nesastopamie vārdi. Vārdnīca izdota Rīgā (1972-1996). - Tā man patlaban šķiet, bet varbūt var rīkoties arī pēc kādiem citādiem principiem.

P.S. Jūsu uzvārds man šķiet patīkami pazīstams. Jo man Valmieras ģimnazijā (1939-1940) bija klases biedrene Aina Prauliņa. Reizē gan skolu nebeidzām, jo viņas tēvs laikam bija militārpersona un tika pārcelts, cik atceros, uz Alūksni, un Aina no mums atvadījās. Varbūt Jums abām ir kopīgs ciltskoks?

R.G.

135.

62 Eversleigh Road
Finchley
London N3 1JA
England
2002. g. 27. novembrī.

Sirsnīgs sveiciens!

Solījos Jums rakstīt, kad būšu tikusi pie vārdnīcām. Beidzot dabūju tās aizņemties no kāda cilvēka, kam tās ir dārga piemiņa no aizgājušās mātes.

Nupat iesāku vārdu izrakstīšanu - ar to ir vairākas problēmas. Pats galvenais - manā datorā nav svešvalodu alfabēta (izņemot vācu un angļu valodas) un diakritisko zīmju. Esmu apjautājusies datoru speciālistiem, bet neviens nav varējis pateikt, kā pie tām tikt. Otra problēma būtu, ka darbs varētu sanākt vairāk kā simtu lapaspusēs. Patlaban vēl nezinu, vai varētu tikt galā, no manu datora zināšanu viedokļa, ar tik liela apmēra darbu. (Šo problēmu gan varbūt izdotos atrisināt darba gaitā.)

Es domāju, ka valodas pētniekiem un zinātniekiem tomēr būs jāgriežas pie oriģināldarba, resp., Mīlenbacha/Endzelīna vārdnīcas. Ja arī man būtu visi vajadzīgie svešvalodu alfabēti un diakritiskās zīmes, iekļaujot to visu pilnībā, būtu mūža darbs, kuŗu es vairs nepaspētu paveikt. (Man ir jau pāri par 70 gadiem!) Neparastu un skaistu vārdu ir tik daudz! Darbs iet ļoti gausi, vācu umlauti ir jāsameklē atsevišķā lodziņā un tad „jāpārceļ” uz tekstu. Tas prasa stingru koncentrēšanos, un arī neiznāk katru dienu piesēsties pie datora. Tā nu man atliek izvēle: vai nu izrakstīt saīsinātā veidā, bez diakritiskām zīmēm un izlaižot papildinājumus, piem., slavu vai grieķu valodās, vai nerakstīt nemaz.

Mans nodoms bija izvilkumu gatavot cilvēkiem, kas nav latviešu valodas speciālisti, bet kas vēlētos iepazīties ar mūsu valodas vārdu bagātību. Un varbūt arī

skolām noderētu šāds vārdu krājums. Toties studentiem universitātes līmenī būtu noteikti jāvadās pēc īstajām vārdnīcām.

Kā jau minēju raksta sākumā, ‘uo’ vietā lietoju ‘o’, jo ‘uo’ mūsdienu valodā nelieto un vienam otram tas varētu sagādāt neskaidrības. Vietu nosaukumus rakstīju latviešu valodā, jo daudziem, piem., „A.-Peb” neko neizteiktu.

Nosūtu Jums ieskatam pirmās divas lapaspuses no mana mēģinājuma. Te vēl nav iekļauti vārdi no abiem papildinājumu sējumiem. Pagaidām viss ir mācīšanās stadijā. Tomēr būtu ļoti pateicīga dzirdēt Jūsu domas par manu ieceri.

Patiesā cieņā un ar sveicienu
Jūsu Marta Prauliņa.

136.

62 Eversleigh Road
Finchley
London N3 1JA
England
2003. g. 18.janvārī.

Cienītā Grīsles kundze!

Paldies par Jūsu vēstuli un visiem jaukajiem novēlējumiem! Atļaujos Jūs atkal apgrūtināt un mēģināšu atbildēt visu „punktu pa punktam”.

Atvainojos par nepareizo vārdnīcas nosaukumu virsrakstā, lietojot ikdienas valodā iesākto. Saprotu, ka cieņa jādod vārdnīcas sācējam Mūlenbacham, un virsrakstu pārļabiju.

Vārdu *kūpuļo* liku *kūpuļuoja* vietā, jo PAMANĪTĀS KĻŪDĀS IV sējuma 876. lpp. norādīts, ka jābūt *kūpuļuo*.

Pieņemu Jūsu norādījumus par divskaņa ‘uo’ rakstību ‘o’ vietā.

Jūsu ieteikumu, izrakstīt tikai verbu, lieku vērā. Ar to sašaurinātos darba apjomus, un tad visu uzmanību un enerģiju varētu veltīt verbiem.

Lielākā problēma ir vārdnīca, no kuŗas vadīties. Jūsu iepriekšējā vēstulē Jūs minējāt Latviešu lit. val. vārdnīcu (Llvv), (izdota Rīgā 1972-1996). Mana paziņa Rīgā teica, ka veikalos tā neesot atrodamā, tās vietā atsūtīja Latviešu valodas sinonīmu vārdnīcu (3. papild. un pārstr. izd. - Rīga: „Avots”, 1998. g.), tā arī no tās vadījos. Bet mani pārsteidza, cik maz tur atradu vārdus, kas ir Mūlenbacha/Endzelīna vārdnīcā. Amerikas latviešu apvienības 1993. gadā izdotās vārdnīcas man nav, un arī patlaban nezinu, kam tā ir. Domāju, ka būs jāsludina *Brīvajā Latvijā*, ka meklēju to pirkt. Ja tiešām būtu iespēja iegādāties ALA izdoto vārdnīcu vai Llvv, kuŗai no tām Jūs dotu priekšroku? Iesākto darbu gribu turpināt, ja tikai būtu vajadzīgā vārdnīca, jo nebūtu nozīmes izrakstīt vārdus, kas kādā no pēdējā laika vārdnīcām jau ir.

Ja Jums ir telefons, varbūt Jūs varētu man piezvanīt, protams, **uz mana rēķina**. Mans telefona numurs ir 020 8349 2589 (kodu no Latvijas nezinu). Parasti vakaros esmu mājās, izņemot ceturtdienās. Būšu ļoti pateicīga no Jums dzirdēt, tikai baidos Jūs pārāk apgrūtināt ar vēstuli rakstīšanu!

Vēlu Jums visu labāko Jaunajā gadā - darbus un panākumus un arī Latvijai plaukt!

Patiesā cieņā un ar labām dienām,
Jūsu Marta Prauliņa.

Londonā
2003.gada 3.martā.

Cienījamā Grīsles kundze!

Liels paldies par Jūsu abām vēstulēm un pievienotajām foto kōpijām.

Atvainojos, ka netiku atbildējusi uz Jūsu pirmo vēstuli. Likās, ka vārdnīca (izd. Avots 1987.g.) būtu dabūjama šeit. Kāda paziņa bija ar mieru man to pārdot. Bet, tā kā nākošajā dienā viņa devās uz pāris nedēļām uz Latviju, tad teica, ka grāmatu man atsūtīšot viņas vīrs. Grāmata nepienāca, un tā vēl neesmu skaidrībā, vai to izsūtīja vai ne, vai arī pastā gājusi zudumā. Viņas vīru nevarēju sazvanīt, tāpēc aizrakstīju, bet vēl nav atbildes.

Negribēju Jums atņemt Jūsu vārdnīcu, bet, ja nesaņēmsu man solīto, tad tomēr lūgšu, protams, pret atlīdzību. Rakstīšu, kad zināšu ko vairāk.

Pagaidām gaidu atbildi par solīto vārdnīcu.

Paldies par Jūsu laipnību un pretimnākšanu.

Ar sirsnīgiem sveicieniem
Jūsu Marta Prauliņa.

62 Eversleigh Road
Finchley
London N3 1JA
England
2003. g. 14. martā.

Cienījamā Grīsles kundze!

Nu varu Jums paziņot, ka esmu ieguvusi latviešu valodas vārdnīcu un man nevajadzēs atņemt Jums Jūsējo. Beigās izrādījās, ka dabūju Amerikas latviešu apvienības 1993. gadā izdoto latviešu valodas vārdnīcu, kuŗu Jūs man ieteicāt kā pirmo. Tā nu man būs divas vārdnīcas, no kuŗām vadīties, šī un sinonimu vārdnīca. Protams, ir vārdi, kas ir vienā un nav otrā un otrādi.

Darbs iet ļoti lēnām, sameklējot datorā umlautus un citas vajadzīgās zīmes. Skatu uzrakstīto cauri reizi pēc reizes. Lai nenogurdinātu acis, ilgi vienā reizē nevar strādāt. Par otro lapaspusi (un vārdiem, kas sākas ar 'aiz-') neesmu tālāk tikusi. Bet nav jau jāsteidzas, tagad varu turpināt mierīgā garā.

Liels liels paldies Jums par padomu un piedāvājumu aizdot savu vārdnīcu. Ja nāksies sastapties ar jaunām problēmām, ceru, ka drīkstēšu Jūs atkal traucēt un lūgt padomu.

Patiesā cieņā un ar sveicienu
Jūsu Marta Prauliņa.

Arvīds Bļodnieks — Rasma Grīse

139.

Montclair, N.Y. USA
2000.gada 4.septembrī.

Ļ. cien. Dr. Rasma Grīse!

Paldies Dievam, ka mums laimīgi izdevās nobeigt Dr. Alfrēda Gātera apceres par 21 trimdas latviešu rakstnieku. Nosūtu Jums vienu eksemplāru un lūdzu, vai arī kāds literāts varētu uzrakstīt atsaukumi Latvijas laikrakstos. Iespiedām 500 eksemplāru. Pašizmaksa ir \$39 par grāmatu. Pārdodam šeit par \$45 līdz 1.okt., bet par \$50 pēc tam, jo spiestuvei vēl jāmaksā. Par cik varētu pārdot Latvijā? Rozes grāmatnīcā nosūtījām pārdošanai vārdnīcas un citas mūsu grāmatas, bet samaksu vēl neesam saņēmuši. Pagājušajā vasarā biju Rīgā un saņēmu atbildi, ka grāmatas ir pārdotas un naudu nosūtīs. Gads pagājis, un nekā. Vai Jums ir kāda ideja attiecībā uz izplatīšanu tautā?

Patiesā cieņā
A.Bļodnieks.

140.

2000.g. 29.oktobrī.

Ļoti godājamais A.Bļodnieka kungs!

Esmu saņēmusi Jūsu 4.sept. vēstuli un vēlāk arī grāmatu: Alfrēda Gātera Apceres par latviešu trimdas rakstniekiem. Priecājos un sirsnīgi pateicos Jums par šo dāvanu un par Jūsu un Jūsu biedru ilgo, grūto darbu, grāmatu sagatavojot un klajā laižot!

Jūs jautājat, kas Latvijā varētu uzrakstīt un publicēt atsaukumi par šo grāmatu un par cik to varētu pārdot. Kad apvaicājos, atsaucīgais Jānis Liepiņš man atrakstīja, ka viņš esot „gatavs par Gāteru gādāt”. Viņam ir daudz paziņu. Viņš, kā droši vien zināt, ir medicīnas doktors un reizē arī rakstnieks, divpadsmit literāru grāmatu autors. Viņš ir atjautīgs un ātri strādā, zinīgs grāmatniecības lietās. Viņš domā, ka, izceļot Gāteru arī kā ārstu, atsauksmei vieta atrastos arī Ārstu žurnālā. Recenzijas ne labprāt publicējot dienas avīzes. Bet ir jau arī vēl citas avīzes. Pareizi būs, ja šo grāmatu plašāk vērtēs literāts, nevis valodnieks. Manuprāt, būtu labi, ja Jūs pats ar Liepiņu sazinātos un atsūtītu viņam arī vienu eksemplāru, ar ko viņš varētu rīkoties. Jāņa Liepiņa adrese:

Rīgā, Zvārdes ielā 26-1
LV 1004. Latvija.

Diemžēl, man vēl kas jāpasaka. - Grāmatas priekšvārdi un pēc vārdi ir kļūdu (visvairāk rupju pareizrakstības kļūdu) pilni. Manā „Divās darba dzīvēs dedzis” ir ieviestas kādas divdesmit (!) kļūdas, kādu nebija manuskriptā. Vai man, valodniecei, nav jāraud par to kauna asaras! Nosūtīšu atlabojumus reizē ar šo vēstuli. Diez kādēļ verbu tagadne (praesens historicum) ir aizstāta ar pagātņi un grozīti pat uzvārdi

(Frenkelis > Frankelis, Ratke > Radke), neievērojot principus, pie kādiem stingri turējies arī Gāters. Proti, svešvalodu īpašvārdi rakstāmi pēc izrunas un ar latvisku galotni, oriģināla formu uzrādot iekavās, ja vajadzīgs identificēšanai, piem., Šmits (Schmidt), Ratke (Radtke), jo regresīvas asimilācijas dēļ dt pārvēršas par t.

Priekšvārdos (IX - X) nevietā mīkstināts r: gaŗa vērtībām, ļaunajai vaŗai. Jo ir gaŗs 'Geist' un gaŗš 'lang'; ir vaŗa 'Macht' un vaŗš 'Kupfer'. Pārprasts un aplam pārtaisīts ir Gātera dainu sintakses virsraksts (X, 664), liekot pēdiņās „Die Dainas” un uzvārdu Lang pārtaisot par Lange. Un X lpp. stāstīts, ka šī sintakses grāmata „dod iespēju (..) iepazīties ar mūsu etnografiju”. Manām ausīm savādi skan te etnografija, jo to parasti attiecinām uz tautas materiālo kultūru. Bet Gātera grāmata ir valodniecisks lieldarbs, kur pētīta latviešu valodas sintakse it īpaši pēc dainām (varētu to pētīt arī pēc teikām un pasakām, mīklām utt.). Tāpēc galvenais virsraksts, lieliem burtiem rakstīts, ir: Lettische Syntax, bet apakšvirsraksts mazākiem burtiem: Die Dainas.

Varbūt viss metiens nav vēl iespiests un var vēl ko labot? Cik ieskatos, Gātera paša tekstā daudz kļūdu nav; dažas tomēr pamanīju: Ruŗienu, pseudonīmu (32.lpp.), iekrācās, pirms bruka (34), zobenbrāļu (36).

Iespieduma kļūdu nav reti kādā grāmatā, jo par kļūdām gādājot īpašs velniņš, neļaudams tās ieraudzīt. Autoriem laikam visvairāk nepatīk nevajadzīgi grozījumi un „ielabotas” kļūdas, kādu nav bijis manuskriptā.

Jūs jautājat, vai man ir kāda ideja par grāmatas izplatīšanu (par maksu). Nav gan, bet varbūt Liepiņam būs. Mani paziņas ir nenaudīgi ļautiņi.

Lai Jums daudz labu sekmju!
Rasma Grīse.

P.S. Lūdzu atvainot mani par saraibināto rakstu; tomēr ceru, ka spēsīt salasīt.

RG.

Ilze Šīmane — Rasma Grīse

141.

Kalamazū 2002. gada 29. aprīlī.

Ļoti cienījamā Dr. philol. R. Grīsles kundze!

Arvien ar dziļu cieņu un atzinību esmu lasījusi Jūsu rakstus periodikā, esmu novērtējusi, iegaumējusi un mācījusies. Jūs, tāpat mag.phil. J. Kušķa kungs esat mūsu mīļās, skaistās latviešu valodas sargi, pareizā ceļa rādītāji.

Tādēļ jo skumji kļūst, lasot, ka tāpat kā mums, ārpus Latvijas dzīvojošiem, radušies pretinieki, kuŗi visiem spēkiem cenšas mūsu valodas pamatus graut un valodu iznīcināt. Un es te nerunāju par patiesi nepieciešamajiem anglicismiem un vēl arvien neiznīdētajiem rusismiem, bet par pašu valodas pamatu graušanu — „ŗ” un „ch” atmešanu.

Kad izlasīju Jūsu un Jūsu kollēgu vadītās RLB Latviešu valodas attīstības kopas dalībnieku atklāto vēstuli laikraksta „Laiks” Nr.16, sazinādamās ar Latviešu preses biedrības valdes locekļiem, nosūtīju mūsu atbalstu un ieskatus šajā tik nopietnā jautājumā visiem latviešu laikrakstiem ārpus Latvijas un arī Latvijas Valsts valodas centra valodas ekspertu komisijas vadībai Rīgas pilī. Pievienoju vēstules norakstu.

Jums labas dienas vēlēdama,
ar cieņu
Ilze Šīmane.

142.

2002.g. 8. maijā.

Cienījamā I. Šīmanes kundze!

Ļoti pateicos par Jūsu 29.aprīļa vēstuli, ko šodien saņēmu un ar lielu prieku izlasīju, tāpat tai pievienoto atbalsta rakstu, ko esat nosūtījusi laikrakstu redakcijām, kā arī Latviešu valodas centram. Jau publicētu lasīju to Kanadas avīzē „Latvija Amerikā”, 18. numurā.

Nosūtu Jums kōpiju no „Brīvās Latvijas”, kas iespiedusi manu rakstu „Vai galīgi nogalēsīm labdarīgo ŕ un ch?” Tas lasāms arī 15.apr. tīmeklī (internetā), kur sacēlis traci — esot par to jau 355 komentāri!

Sirsnīgā pateicībā par atbalstu
Rasma Grīse.

Rasma Grīse — Hildegarde Ratke (Radtke)

143.

1986.g. 22.augustā.

Cienījamā Hamburgas viešņa!

Pēc satikšanās ar Alfrēda radiem man būtu Jums vēl kas sakāms – it īpaši viņa manuskriptu sakarā. Bet tālāk tomēr rakstīšu ar mašīnu, lai Jums nav jāpūlas mana rokraksta atšifrēšanā.

Sarunā ar Alfrēda mantiniekiem uzzināju, ka viņi būtu ar mieru saņemamo mantojuma naudu, ja vajadzīgs, izlikt vai pat ziedot Alfrēda manuskriptu publicēšanai. Bijām vienis prātis, ka katrā ziņā un pirmām kārtām viņa pabeigto valodniecisko darbu manuskripti būtu jāglābj, t.i., jānodrošina pret eventuālu plaģiātu un jāpublicē. Jo no tiem ir atkarīgs viņa atstātā zinātniskā mantojuma kopsvars. Alfrēds kā zinātnieks nav ne mediķis (cik man zināms), ne mūzikologs, bet gan filologs, īsteni valodnieks - salīdzināmās valodniecības doktors.

Zinu no Alfrēda vēstulēm, ka viņam jau sen ir pilnīgi pabeigts plašs pētījums par dainu sintaksi. Šā lielā darba nepublicēšana viņam ir bijusi ļoti sāpīga. Citēšu, ko viņš man dainu sintakses sakarā ir rakstījis:

„Vairākus gadus saņēmu samērā lielu zinātnisku stipendiju. Vācu val. sarakstīju dainu sintaksi. Nule izdevēji rauc degonus, ka esot par gaļu. (Tikai 900 lpp. mašīnrakstā!) Temats nav pa prātam, jo ne mūsu tautu, ne mūsu garīgo kultūru vācieši neciena.” 1962. 11. IX.

„Un, tā kā neesmu ne pie vienas universitātes, valsts nedod arī naudas manas sintakses publicēšanai. Tā arī šis sapnis izsapņots.” 1965. 19.IV.

„Dainu sintaksi vāciski sarakstīju (iznāca 1000 lpp.,ko vēl dabūju īsināt), bet friči, maitas, nedeva naudas iespēšanai, kaut apgāds bija ar mieru un pat jau sāka redakcijas darbu. Temats neesot svarīgs. Tā arī bija cauri. Tagad manuskriptu esmu nometis pagrabā, lai nesāpina sirdi.” 1968. 24.XII.

„Ka neiznāk tāpat kā ar dainu sintaksi vāciski. Man dažādi institūti maksāja t.s. pētīšanas stipendijas, bet vēlāk, kad biju sarakstījis 1000 lpp. biezu grāmatu, nedeva naudas iespēšanai, jo pēc baltu grāmatām neesot vajadzības. Tā nu manuskripts trūd pagrabā.” 1969. 5.V.

Alfrēda mantinieki arī atzīst, ka šo dainu sintakses manuskriptu gan nedrīkstētu nodot kādām atsevišķām personām izlietošanai, lai gan pēc tā tiek jau tikots. Alfrēda draugu un mantinieku morāls pienākums būtu panākt šā manuskripta pilnīgu publicēšanu, turklāt grāmatā, nevis pa daļām izkaisītu žurnālos. Manuprāt, ja ne citādi, tad laist klajā kaut vai pārsimt eksemplāros kādā rotaprinta tehnikā, ko Alfrēds gan ļoti neatzina, kad bija runa par viņa 1977.g. izdoto grāmatu. Un šos eksemplārus tad varētu piesūtīt vismaz zinātniskām bibliotēkām dažādās valstīs.

Ja zinātniekiem bija interese pat par tik šauru un speciālu tematu kā latviešu valodas deminutīvi (un varēja iznākt V. Rūķes-Draviņas 408 lpp. biezā grāmata Diminutive im Lettischen, kāpēc gan tad nebūtu intereses un vajadzības pēc Alfrēda Gātera latviešu dainu sintakses?

Protams, ļoti vēlams būtu izdot arī pārējos Alfrēda manuskriptus. (Latv. lit. vēsturi vāciski viņš teica uzrakstījis līdz Rainim, 1971.g.) Latviešu kultūras vēsturei, zināms, svarīgi būtu pabeigt un publicēt Alfrēda monografiju par Alīdu Vāni (ko sirsnīgi gaida arī te viņas radi, draugi un skolnieki, tāpat mūzikologi).

Kaut rastos kāds, kas sastādītu Alfrēda darbu bibliografiju un viņam veltītu piemiņas rakstu krājumu!

* * *

Beidzot vēl daži sīki jautājumi. Es labprāt vēlētos zināt, vai ir līdz Alfrēdam aizgājuši mani pēdējā laika sūtījumi pa pastu:

- 1) š.g. 6. jūnija vēstule ar apcerējumu mašīnrakstā “Noteikto galotņu sērga”;
- 2) 16. jūlija vēstule ar 4 Vānes fotografijām;
- 3) 16. jūlijā sūtīts 5 kg grāmatu sainis, kuņģā arī 10 Vānes fotografiju;
- 4) 18. jūlija vēstule ar izgriezumiem no Valmieras rajona avīzes, starp tiem arī mans raksts „Endzelīna dzimta”;
- 5) vai Irēne un Atis Dzeņi ir saņēmuši manu 7.augusta vēstuli.

Vai būtu kur manīts publicēts kāds mans raksts, piem., “Par r mīkstināšanu” /Varbūt ar pseudonimu Carex/?

Ja atbildes nenāktos dot grūti, es par tām priecātos.

Sirsnīgi vēlu Jums visu labu.
Rasma Grīsele.

144.

2000.g. 17. X

Mīļā Hildegard!

Jūsu patiesīgās sirsnības un gādības sūtīts, atkal atnāca sainis ar „Solon” – sveiciena kartītes un gardumu pavadībā; pēc tam 3.okt. vēstule. Par to un par visu iepriekšējo saku Jums paldies cieņā un pateicībā! Baidos gan, ka Jūsu labestība pārāk mūs izlutina.

Jau rakstīju, ka man nu ir rokā divas grāmatas, kuņās Jūsu vārds godam daudzināts, proti, Sarmītes izloknes apraksts un Alfrēda eseju krājums.

145.

2000.g. 19.okt.

Piedodiet, ka gadījās pārtraukt vēstules rakstīšanu! Par Alfrēda grāmatu ļoti priecājos. To man atsūtīja tās izdevējs un priekšvārdu autors Arvīds Bļodnieks – par to, ka mans raksts „Divās darba dzīvēs dedzis” ir likts pēcvārdu lomā grāmatas beigās. Bet man būs krietni jāsavaldās, lai daudz maz pieklājīgi Bļodnieka kungam atbildētu. Jo manā tekstā ir „izlabotas” kādas 12 rakstības kļūdas resp. grozījumi un ir atstātas nepamanītas 3 drukas kļūdas. Alfrēda tekstā arī pamanīju dažu tādu nedarbu, taču to ir mazāk, cik pagaidām varu teikt, visu grāmatu vēl neizlasījusi. Un savā priekšvārdā [viņš lieto vienskaitli] Bļodnieks ir sastāstījis blēņas par Alfrēda Sintaksi. Es rakstīšu Bļodnieka kungam vēstuli un kōpiju lūkošu nosūtīt Jums. Tur izteikšos konkrētāk.

Visu labu!

Rasma.

146.

2004.g. 13.septembrī.

Mīļā Rasma!

Paldies par Jūsu vēstulīti no Vecākiem. Šajā vasarā esmu palikusi Hamburgā, bet šad un tad man bija mazie vienas dienas izbraukumi apkārtnē, kad bija labs laiks.

2001.g. sūtīju baltu valodniekam Dr. Holvoet uz Varšavu Alfrēda grāmatu par latviešu trimdas rakstniekiem. Un tikai šajā vasarā man bija atbilde. Viņš ir jau kopš trīs gadiem Lietuvā, Viļņā, un grāmata bija tikai šeit viņam sūtīta pakaļ. Es piedāvāju viņam sūtīt arī Alfrēda disertāciju. Viņa atbilde ir pielikta. Tā man šķiet ļoti interesanta, bet man nav nevienu citu Alfrēda publikāciju, kuņu varētu izvēlēties. Vai Jūs varētu ierosināt kādu svarīgu tekstu? Es viņam rakstīju, ka neesmu valodniece utt. (arī pielieku Jums manas atbildes kōpiju). Varbūt viņš Jūs konsultēsies.

Lūdzu, atvainojiet, ka atkal pienāku pie Jums ar lielu lūgumu, kuŗš izraisa Jums papildus darbus. Es kaunos.

Vēlu Jums visu labu!
Jūsu Hildegarde.

Sarmīte Balode — Rasma Grīse

147.

Kalnienā
2006.g. 21.maijā.

Labdien!

Aizsūtu dažas fotogrāfijas no krusttēva* guldīšanas dzimtajā zemē. Ceremonija bija ļoti sirsnīga. To vadīja Gulbenes luterāņu mācītājs Māris Sarma. No Vācijas bija Hamburgas Daugavas Vanagu priekšnieks Oskars Baltputnis ar kundzi un Dzenes kundze. Piedalījās arī Stāmerienas pagasta padomes priekšsēdis Raitis Apalups un Stāmerienas pamatskolas vanadzēni. Arī tuvākie radi un kaimiņi. Viss bija labi, tikai laiks tieši tajā dienā pasliktinājās. Labi, ka nelija, bet auksti gan bija. Tā nu krusttēvs ir Stāmerienas kapsētā blakus saviem vecākiem.

Šodien bijām kapos, visi ziedi vēl svaigi. Pieminēklis skaisti spīdēja saulē.

Nezinu, kad brauksim uz Rīgu. Tagad daudz lauku darbu, kartītes rakstīt neatliek laika. Kad brauksim, tad jau Jūs apciemosim.

Ar sirsnīgiem sveicieniem no mums visiem
Sarmīte.

* Alfrēds Gāters.

RASMA GĪSLE
ATBILD
DAŽĀDĀM IESTĀDĒM
UN PERSONĀM
UN AIZRĀDA
UZ TO KĻŪDĀM

1982.g. 1.janvārī.

„Ja savai sabiedrībai
labu vēlam” (P.Putniņš).

Cienījamais Modri Plāte!

Dzirdēju Jūs 26.decembrī pirmo reizi (Čiekurkalna draudzē). Dieva dots mācītājs Jūs esat - tā gribas teikt, cerot, ka šādi vārdi Jums nekaitēs un nebūs arī nodeldēti.

Varbūt mana vēstule Jums nepatiks, bet nebūtu labi Jums nepateikt, kas, piemēram, mani novirzīja no klausīšanās Jūsos ar pilnu uzmanības atdevi. Proti, Jūsu valodas vainu dēļ līdztekus Jūsu rosinātajām domām manī radās vēl citas, cik atceros, šādas:

- 1) atkārtojas viens otrs lieks iespraudums („ja tā varētu teikt”);
- 2) kad vārdu grib izcelt, dažkārt uzsver tā pēdējo zilbi (pagaidām vēl nekas, bet tas var izvērsties nelabā runas manierē);
- 3) aplam izvairās no pret, it kā tas izteiktu katrā ziņā kaut ko naidīgu, un aizstāj to ar iepretim, bet šis vārds jau nozīmē apmēram to pašu, ko iešķērsām (un vēl tik trūkst, ka sāktu runāt arī „laipns vai nelaipns iešķērsām visiem ļaudīm”!);
- 4) „notiek pie Marijas” (tas nozīmētu, piem., Marijas mājoklī, bet domāts bija ar Mariju vai Marijai);
- 5) ja pareizi atceros, gadījās laikam savienojumi ar priekš, kur būtu vietā datīvs vien: „mums visiem” (protams, laika un vietas nozīmē priekš ir nevainojams: „jau sen - priekš daudziem gadiem”, „aizliec roku priekš acīm” u.tml.);
- 6) tagadnes formās gadījās -ās nevietā (kur vajadzīgs bija -as), tamlīdzīgās kā nākās, rodās;
- 7) ja nepārklaušjos un teiktais latīņu vārds bija divīnus, tad uzsvars sākuma zilbē nebija pareizs.

Jūs varbūt nodomājat - galīgie sīkumi. Bet tie ir kā smiltis labā ēdienā. Vēlāk gan tie mani vairs netraucēja, kad aizrāva Jūsu tīrā degsme un drosme talantīgā, saturīgā un intonātvīvi bagātā runā, ļoti labā, kāda var patikt arī jaunatnei. Te gan nedrīkstētu secināt, ka iedvesmīgs runātājs drīkst atļauties valodas kļūdas!

Es nebūt nedomāju un netīkoju uzņemties Jums par skolotāju, bet mans valodnieces pienākums man šķiet vedināt Jūs uz domām, ka valodas ziņā Jums vēl vajag „mainīties uz augšu”, Raiņa vārdiem izsakoties. Visdrošāk ir mācīties no Endzelīna (varu uzdāvināt Jums viņa Dažādas valodas kļūdas), jo Endzelīna aizrādījumi būtībā ir nenovecojoši, ja mērķis ir latviski pareiza latviešu valoda un lietpratīgi izkopta rakstība. Turklāt īsi un konkrēti un bez liekas teorētizēšanas tos ir izteicis tik erudīts un godīgumā drosmīgs zinātnieks, kādi nāk tikai „pa simtiem gadiem reizi un miglu kliepēt sāk”, kā nedaudz citādā nozīmē teikts dzejā. (Par attīstību dēvētas pārmaiņas arī var būt migla.)

Un vēl kas - tāds kā padoms sakarā ar Jūsu pieminēto eglīšu perioda nogurumu. Lietas labad - neļaujiet sevi pārāk nokalpināt, tas ir, pasargiet savu talantu no noplicināšanas, lai neizdegt, nepaspējot atjaunoties un augt.

Laimīgu Jauno gadu!

Rasma Grīse.

1983.g. 1. janvārī.

Rīgas Televīzijas mūzikas raidījumu redakcijai.

Vecgada vakarā kāds desmits Jaungada gaidītāju, caurmērā piecdesmitgadīgi mūziķi, priecājāties par „Populārās klasiskās mūzikas koncertu” un bijām viens prātis, ka esat pelnījuši pateicību un atzinību par to. Tātad sirsnīgs paldies šā raidījuma iecerētājiem un īstenotājiem!

Raidījums bija tik „populāri” inscenēts, ka, šķiet, tam vajadzēja patikt visiem. Tas varēja priecēt katru un audzināt vērtīgas mūzikas virzienā visus skatītājus, izņemot varbūt vienīgi tos, kam gaumi jau galīgi aprobežojusi estrādes mūzika. Viegļā, īstenāk sakot, seklā mūzika skan malu malās, un ir jābažījās, vai pārāk liela daļa jaunatnes tās seklumā neiestieg uz mūžu, jo paviršajās mācību gaitās nekāds vērtīgas mūzikas fundamenta viņos netiek ielikts. Manos skolas laikos – kad „medus bija saldāks” utt. – gan ģimnazijā, gan mūzikas skolā mācīja tikai nopietno mūziku. Tagad dzirdu ne tikai no pusaudžiem, ka klasiskā mūzika ar „visiem Bēthoveniem” esot sen novecojusi un jauniešiem gan tā nekad neiepatikšoties. Šī prognoze diemžēl var izrādīties pareiza, tāpēc ka vieglā mūzika ir uzbāzīga – pielipīga – tāpat kā lubu literatūra (un, jo veicāk uzrakstīta, jo kaitīgāka). Piem., Rainis sakās reiz cīnījies ar kādu lubu pantiņu, kas viņu vajājis, par varēm uzplīdamies atmiņai. Nav manāms, ka mūsu jauniešu vairumam būtu kādi vērtību vairogi pret lubniecisko mākslā un dzīvē. Varbūt radio un televīzija varētu viņiem vairāk palīdzēt? Citādi jāgaida, kad aplamību vadzis mācību un audzināšanas jomā būs pilns un lūzīs un pēc tam izveidosies patiesīgāka izglītības sistēma, kur arī klasiskā mūzika atgūs pienācīgo vietu un cieņu.

Laimīgu Jauno gadu!

R.Grīslē.

1983.g. 16. jūlijā.

Kristīnes un Edgara lietā.

Rakstījuši 6. jūlija Padomju Jaunatnē ir visādi, bet visatskārtīgāk gan tas vēstures zinātnieks, kas ir izsacījies pēcgālā. Taču kādos punktos gribas viņu tā kā mīkstināt vai modrēt. –

Kristīni skolās vajag tomēr arī uzteikt – par to, ka viņa iet pie Edgara, lai kauču daudz maz atturētu viņu no dzeršanas. Jo ko tad tais krogos dzēra? Zināms, muižnieku šņabi un alu, ar ko šie patiesībā pārvilka vai beidzamo kapeiku no darbaļaužu kabatām savās. „Desmit kapeiku vēl ķešā, - tās priekš nāves jānodzeļ,” kā aizrādījis jau Ed. Veidenbaums. Un uz pēcnācējiem jau tolaiku šņabis nav bijis tik nelabs. To visi vecie saka, un citādi jau Kristīne pati būtu debilāka, jo viņas tēvs pēc mātes liecības tāpat bijis dzērājs.

Daži negrib, ka filmā Edgars ar Kristīni vāļājušies pa barona glauno gultu. Bet vai šiem pašiem bija kādas lāga gultas? Par kalpu sviedriem baroni sev tādas gultas taisināja. Un ne ar šā gultai kas notika.

Jāprasa, vai tik skolās Puškina Tatjanu ar nemāca pa vecam. Droši vien nepamana, ka pie viņas uzticības vīram tāpat ir reliģijas opijs klāt. Un kas tad viņas vīrs bija? – Cara ģenerālis, bezbērnis, kas vēlāk varbūt būtu komandējis baltgvardus. Kā nu uzrakstīts, tā uzrakstīts, bet vismaz filmā daudz ko vajadzēja izlabot; protams, arī Oņeginu liekot pie kāda kārtīga darba, nevis šim tā daudzīties tik apkārt.

Vecos gabalus pārtaisīt pareizus un mūsdienām derīgi izgaismot nav nemaz tik grūti, ja vien ir apdoms un vīžo piestrādāt.

R. Kareks.

151.

1983.g. 14. IX.

Cienījamā literāro raidījumu redakcija!

Pēc 2. IX 83. raidītā V. Šalatonova stāsta „Pēdējā robeža” Jūs aicinājāt diskutēt. Vispirms gan šķita - ko tur vairs diskutēt! Tad jau nu ļaunuma ēkai ir droši paredzama sagrūšana, ja skolā un tiesā pat tik varenu resp. naudīgu vecāku bērni dabū pēc nopelniem, nevis „vainīgos” skolotājus un izmeklētājus pašus nosoda. Tātad mēs būtu tikuši atkal uz pareizā ceļa. - Ja katram savas rīcības augļi birs jo drīz uz paša galvas, tad atgriezīsies gan darba, gan citi tikumi.

Autors ir teicami parādījis tiesājamo jauniešu psiholoģiju, bet ne tās cēloņu cēloņus. Nākotne tomēr tik optimistiski nav paredzama, kā, stāstā klausoties, vispirms var nodomāt. Jo taisnības uzvaru stāstā nodrošina vai vismaz balsta ārkārtēji apstākļi: apspārdītais vecītis, izrādās, nav vienkārši tikai cilvēks, bet tēvijas varonis. Rakstnieks nav tēlojis, ka taisnība spēj uzvarēt jebkādos apstākļos un ir panākama jebkuŗā iestādē. Un diezin vai šo ideālu sasniegsim ar radio klausītāju diskusijām vien. Jo taisnība nevar nedibināties uz patiesības. Bet - ja nu, piemēram, atzīmes skolās kļūs patiesas, t.i., atbildīs izvirzītajai mācību programmai un katra skolēna faktiskajām zināšanām, kādi tad sašļuks sekmības procenti, cik tad neradīsies otrgadnieku un kā tad pret gadsimta beigām varēsīm realizēt vispārēju a u g s t ā k o izglītību, par kādu lasījām Cīņā jau 1979.g. 46. numurā. Bez tam - kur atkal ņemtu tik daudz pašreizējā mūļķu (vecie ideālisti nopātagoti ir aizgājuši aizsaulē vai pensijā), kas darbu - grūto, neparādāmo, ar gludās virspuses kultu nesaskaņojamo un pēc rīkojumu šablona nepaveicamo skolotāja (un neizbēgami reizē arī audzinātāja) darbu darīs pa īstam: tā, lai mācāmo tiešām iemācītu pēc sirdsapziņas, kas nebūt nenodrošina noturēšanos amatā. - Tur tiešām ir ko padomāt.

Labi vismaz, ka neveiksmju avotiem virzāties arvien tuvāk: cauri iepriekšējo laikmetu atliekām (kad bija tikai slikti skolotāji, bet nebija sliktu skolēnu), pāri tumsonīgām vecmāmiņām nu jau esam nonākuši pie mūsu pašu laikmeta vecākiem (kas nu ir visa galvenie vaininieki) un ķerāmieš klāt jau mūsu daudzīnātās brīnišķīgās jaunatnes dažiem necienīgiem locekļiem, Un varbūt sāksīm, politiski sevi neapdraudēdami, atzīt kādas vainas pat mūsu izglītības sistēmā, kas, protams, nav neatkarīga no pārējās dzīves. Tad arī vērtīgākās diskusijas tikai sāksies.

R.Grīsele, darba veterāne.

1983.g. 26. novembrī.

Cienījamā raidījumu „Mikrofons-83” redakcija!

Lūdzu neņemt ļaunā vaļsirdību: līdz šim esmu drīzāk Jūsu raidījumu neklausītājās, jo man nav ne laika, nedz mazākās patikas dzirdēt visu vieglo mūziku, kāda, cik esmu vērojuši, dominē Jūsu raidījumos (piem., pat itin kā aizsmakušā balsī sēktas ārzemju estrādes dziesmiņas). Diemžēl tā es palieku nenoklausījusies arī to, ko būtu vēlējusies dzirdēt.

Netaisos velti lūgt, lai šādu mūziku vairs neraidāt, vai klāstīt domas par seklas mūzikas populāritātes cēloņiem un sekām. Gribas lūgt kaut ko, šķiet, visai iespējamu: vai Jūs nevarētu raidījuma sākumā īsi informēt par gaidāmo saturu. Tad katrs varētu spriest, kad klausīšanos turpināt, kad pārtraukt un dārgo laiku veltīt kam citam.

Ar sveicienu Rasma Grīse.

P.S. Vēstuļu raidījumā Jūs vēlējāties kādu informāciju par katras autoru. – Esmu 61 g. veca, darba veterāne, filol. zin. kandidāte, jaunībā beigusi arī 8-gadīgu mūzikas skolu.

1984.g. 6.I plkst. 9³⁰.

Sakarā ar raidījumu

„No aizvadītā gada literārajiem konkursiem”.

Īso stāstu konkursa 1983.g. laureātam Oto Straumem.

Cienījamais autor!

Šorīt radio raidījumā dzirdēju minam Jūsu stāsta virsrakstu „Otrais gans” un pēc tam pašu stāstu. Stāsts man ļoti patika, jo ir labi uzrakstīts, arī valodas ziņā, un tuvs manām bērniības atmiņām. Gana gaitās arī man bija tāds uzticams palīgs. Stāsta beigās gan man radās „temporālas” šaubas: vai tiešām dzeguzes ir dzirdamas arī vakara krēslā? Man šķiet, ka tās kūko tikai rītos un dienā. Bet es varbūt maldos. Būtu jāpajautā ornitologiem.

Nelabs ir virsraksts. Vispirms nodomāju, ka stāstā būs runa par tagadējām kopsaimniecībām, kur gani varbūt tiešām pēc kārtas mainās, tā ka ir „pirmais, otrais, trešais gans”. Bet Jūsu stāstā puisēns ir viens (nevis „pirmais”!)* gans un suns varētu būt saucams otrs gans vai gana palīgs. Ja vēlaties, varat pārlasīt šai sakarā manu rakstu, kas publicēts Skolotāju Avīzē 1971.g. 17. III. Pievienoju tā mašīnrakstu (ko varat paturēt).

Ar sveicienu R.Grīse.

*) Tāds humors, ka abi gani būtu šķirti pēc ranga, stāstā nebija manāms.

154.

1985.g. 12.februārī.

Jāsaprot „valodnieki” pa seniskam.

Cīņas 1985.g. 9. febr. rakstiņā par nepārspēto Jāni var mulsināt teikums: „Valodnieki ieteica senu latviešu vārdu Muntis..”

Vai gan katrs lasītājs attapsies, ka valodnieki te jāsaprot seniskajā ‘plāpātāju’ nozīmē? Var kāds nodomāt, ka tādas aplamības sarunājuši latviešu lingvisti - it kā tiem nebūtu jau pirmajā mirkli skaidrs, ka munt- (ar tautosillabisku n) sena latviešu vārda sakne nepavisam nevar būt un ka no neērti lokāmiem personvārdiem ar -tis vai -dis bērnu vecāki būtu tieši jāatrunā.

Jauki, ka vairums vecāku nav „valodniekiem” klausījuši, varbūt jau iepazinuši Endzelīna lietpratīgo aizrādījumu (Darbu izlasē III-2, 399).

R.Grīse.

155.

1985.g. 29.jūnijā.

God. literāro raidījumu redakcija!

Līdzīgi kā „viens vanskars samaitā visu rausi”, tā viena vārda kļūda izbojā visu (pasaldeno, taču pārdomām derīgo) R.Rza stāstu „Paldies, profesori!” - izbojā tāpēc, ka rodas kōmisms nevietā.

Proti, latīņu vārda inflammatio izkropļojuma dēļ iznāk, ka prasīgais profesors pats nezina elementāras lietas. (Un vēl: paši grēkojat pret pamatīga darba ētiku, kādu citiem pa radio sludināt!)

Vainīgi esat Jūs, raidījuma rediģētāji, vēl jo vairāk tāpēc, ka neliekaties zinis par aizrādījumiem. - Nosūtu Jums o t r r e i z savu vēstuli (kōpiju), uz ko man savā laikā pat neatbildējāt.

Brīnos par Jūsu nevērību pret sava darba kvalitāti, ar ko nu atkal (1985.g. 29.VI) Latvijas inteliģenci blamējāt pa visu zemeslodi.

R. Grīse.

156.

1985.g. 18.septembrī.

Radio literāro raidījumu redakcijai.

M. Druvas stāsts „Naīvajam draugam” 17. septembra raidījumā psiholoģiski mani pārliecināja un man patika. Tīrs, jauns, dvēselisks un čakls ir viņa Strādnieceiņš, kas man šķita kā vecs paziņa no maniem jaunības laikiem. (Man tagad ir ap 60 gadu.) Vismaz toreiz arī tādi jaunieši bija. Cerīgi un ticīgi uz visu labu.

Autoram ir vērīgs skats un spēja redzēto pateikt ar liegu humoru (piem., par mušu dažādo situēšanos, kas tikušas pilnīgā drošībā pēc veikala kārtīgas noslēgšanas).

Valoda tīri plūda, tā nebija „jūtama” (tāpat kā labs gaiss neliek sevi īpaši just).

Es labprāt klausītos šo raidījumu vēl.

R. Grīse.

157.

Rīgā 1986.g. 15.aprīlī.

Ļoti godājamais Nīcas vidusskolas direktor!

Atļaujiet griezties ar lūgumu pie Jums un Jūsu vadītās skolas latviešu valodas skolotājiem, lai noskaidrotu viena latviešu kultūras vēsturē pieminama uzvārda pareizo variantu.- Runa ir par pirmās latviešiem latviski uzrakstītās gramatikas un vēl dažu mācības grāmatu autoru, kas pats (un pēc tam viņa jaunākais dēls) Jūsu novada draudzēs pagājušā gadsimta otrā pusē bijis par mācītāju. Vāciski viņš savu uzvārdu rakstījis Brasche vai Braßche, un tāpat tas vecajā rakstībā rakstīts arī latviski.

Tā kā pēc šiem rakstījumiem nevar zināt, kā īsti šis uzvārds izrunāts, tad tagadējās publikācijās tas sastopams trijos variantos: Braže, Braše, Brāše. Bet kurš nu ir īstais - kas atbilst sava laika izrunai?

Ceram, ka Jūsu novadā būs vēl saglabājušās atmiņas par šo draudzes ganu un kā viņa uzvārdu latvieši pa vecam izrunājuši. Un mēs - visi, kam šās personas uzvārds tagad rakstos dažādā sakarā jāpiemin, - lūdzam Jūs apvaicāties par tā izrunu kādiem Nīcas vai Bārtas vecākiem ļaudīm un uzzināto man atrakstīt.

Jau iepriekš Jums pateicoties

Rasma Grīse,

filol. zin. kandidāte, vec. zinātn. līdzstrādniece.

Adrese: Rīga - 19, Rītupes ielā 3/5, dz. 3.

158.

1987.g. 7. IV

Sergeja Žuravļova rakstam P.J.

Bet fakti.

Latviešu konversācijas vārdnīcā (R., 1931.g., VI sējumā) ir ievietota pat Hercena fotogrāfija un 54 rindiņas teksta - apmēram tikpat, cik ir par Krišjāni Baronu šā izdevuma I sējumā.

Bez tam turpat VI sējumā ir vēl 9 r. par Hercena dēlu un 10 r. par viņa mazdēlu.

PJ lasītājs, objektīvu ziņu tīkotājs.

1987.g. 12.oktobrī.

Sapļaukāti cienījamais cīnītāj!

Patlaban man nav laika pārlasīt Jūsu svilptgribētājrakstu (gaŗi salikteŗi tagad ir modē!), bet prātā man ir palicis, ka Jūsu doma tur bija - tehnika (ārēja lokanība un izveicība) vēl nav MĀKSLA, bet tikai nepieciešams līdzeklis māksliniekam. Bet Jums tur laikam ir gadījies kāds nepiesardzīgs formulējums, ko cienījamā dāma liek lietā kā cilpu. Jūsu atbilde man patīk. Taisnoties nevajag, nedz klāstīt, ko īsti esat teicis un domājis, - lai pārlasa vien to svilpšanas rakstu: Cik izdevīgi, ka nepatīkamu kritiku var dēvēt par visatļautību un tad apspiest šo „visatļautību”. Bet neba nu tāda pļaukāšana Jūs satrieks!

Ja tās zirgu iestādes nosaukumu negrib kā daudzvārdīgu apstāstījumu, kas viss tur notiek, tad varētu likt lietā jaunvārdu * z i r d z n i e c ī b a („Zirdzniecības baze”, „Zirdzniecības klubs”), kas darināts tieši tāpat kā tirdzniecība blakus vārdiem ar -inieks (zirdzīnieks, tirdzīnieks); bet četrzilbīgā vārdā i starp dz un n nav jāpatur, par ko Endzelīns Latv. val. gram. 362. lpp.

Rasma Grīle.

1988.g. 1.II

Cien. „Avota” redakcija!

Šausminos, lasot rakstu „Rūsa” Jūsu žurnāla š.g. 1. numurā, priecājos, ka esat uzdrošinājušies un varējuši to publicēt, un vēlu, lai pār Jums nesāk līt melna atmaksa par šādu uzdrošināšanos.

Rodas pārdomas un šaubas par daudz ko. Piem.: diez vai izsludinātie Čaka pieminekļa nogāzēji (tai pašā „rūsainajā” Krāsotāju ielas rajonā) ir maz īstie vainīgie? Jo, kā raksta arī Vera Singajevska (Cīņa, 23.I 88.), pat „skolās izpaužas patvarība, kad bērnam nākas atzīties neesošos pārkāpumos” .

Vai nav jābaidās, ka nepelnīti sodītie jutīsies tiesīgi savukārt mocīt citus nevainīgus, kad radīsies izdevība? Jeb varbūt ticēsim, ka viņi no pārestībām būs mācījušies pretējo: nedarīt vājākiem pāri, nepieminēt ļaunu, atdarīt ļaunu ar labu (kā „Kaķīša dzirnavās”, kas kādreiz raŗeni mala audzināšanas jomā)?

Rasma Grīle.

1988.g. 10.IV
F. Zirģelsonam.

Sveicināti!

Nejauši ieslēdzot radio (10. IV 88. 23⁰⁰), noklausījos Jūsu raidījumu tomēr līdz galam - ne aiz iepatikšanās, bet drīzāk, lai pavērotu juridiski skolotus izlocīšanās meistaros, jaunatnes uzlūkus, vecās gludās virspuses sargus. Tāds iespaids man no Jums radās. Diez vai būs panākama citu uzticēšanās bez vaļširdības no Jūsu pašu puses.

Izmantodami dažāda jautātāja naīvitāti un šaurību jautājuma formulējumā („vai likumpārkāpējos vairāk krievu vai latviešu?”), Jūs izvairījāties no vaļširdīgas atbildes un jautājuma būtības. Proti, kas vairāk staigā noziedzības ceļus - 1) vai kādas vietas pamatiedzīvotāji (pat neatkarīgi no tautības) jeb vai ienācēji, migranti, kam pašu tēvzemē šķietis par maz labumu; 2) vai noziedzīgāki mēdz būt tie, kam vismaz vēl vecvecāki ir varējuši gūt arī humānāru izglītību un ētiku pat kā īpašu priekšmetu mācīties skolā, jeb vai tie, kam šāda izglītība likvidēta jau priekš vairākām paaudzēm? (J.Laganovska „Pasaulē atklāsme” atkal rāda, cik stipras saknes tam, kas skolā mācīts mazatnē.) Manuprāt, nebūtu jābaidās, ja atbilde nāktu par labu „latviešiem” Latvijas republikā un celtu viņu pašcieņu. Jo pašcieņa ir stiprs vairogs pret ētiska rakstura pārkāpumiem un arī citus vedina uz labu, kas savukārt ceļ viņu pašcieņu. Kas tautu pašcieņā saskata bīstamu „nacionālismu”, tas, man šķiet, galu galā zaudē tieši politiski. Bet varbūt domājat - kas daļas, kas būs „galu galā”, ka tikai šimbrīžam miers un saskaņa ar priekšniecību!

Un kas būtu ko brīnīties vai pārmet, ka tikai 8 procentos likumsargiem veltītu rakstu viņi slavēti? Par normāli pareizu darbu nekāda īpaša uzslava nav jāgaida. Jūs teicāt gan, ka arī Jūsu darbā esot „klūdas”. Protams! Jo neesat jau eņģeļi, bet tikai cilvēki kā mēs visi, kam kļūdīšanās šādā tad neizbēgama. Taču tik nevainīgā vārdā nedrīkstētu saukt noziedzīgu rīcību, kādu iedibinājusi Višinska „skola” (par ko arī „Lauku Avīzē”) un kāda nu sazēlusi arī Rīgā (fakti rakstā „Rūsa” š.g. Avota 1.nr.). Kamēr nav jūtams, ka šādi fakti Jūs nevis sāpina un kaunina, bet tikai kaitina, ka tie publicēti, tikmēr nav ar Jums ielaišanās ne tālākās runās, ne darīšanās. Tāpēc – uz nesadarbību!

R.Grīslis.

1988.g. 15.V

Rīgas metro draudu sakarā.

vēlos pateikt, ka metro pretinieku lietpratīgā argumentācija mani pārlicina un es balsotu pret metro Rīgā.

Lai slava un pateicība arī „Padomju Jaunatnei” par diskusijas publicēšanu un tās drošo un godīgo turpināšanu Viktora Avotiņa rakstā, kam pieskan mūsu tēvtēvu dziesma un sens atzinums:

Ar varīti jūs, kundziņi,
Ar padomu bāleliņi;
Ar varīti nevarēja
Padomiņu pievārēt. (BW 31276.)

Ētiski ir cīnīties pret aplamniecisko pat tad, ja uzvara nav gaidāma. Jo ir svarīgi atņemt tam vismaz taisnības masku itin kā vilkam avju drānas.

Rasma Grīse.

Rasma Jāņa m. Grīse
Rīgā, Rītupes ielā 3/5 – 5.
Telef. 245869

163.

1988.g. 22.oktobrī.

LPSR Augstākās Padomes Prezidijam.

Par pilsonības likumu.

Ļoti pārlicina lietpratīgi argumentētais, nenoliedzamos faktos dibinātais, apredzē plašais un humānais J.Bojāra raksts „Par ekonomisko migrāciju un pilsonību” (Rīgas Balss 23.IX 88.). Tas skaidri un kopsakarīgi rāda, kas Latvijas pamatiedzīvotājus (latviešus un citus) spiestin spiež prasīt stingri īstenojamu likumu par Latvijas PSR pilsonību.

Tāpēc es vēlētos atbalstīt lasītāju vērtēšanā izvirzīto ideju par pilsonības likumu, un šo ideju, man šķiet, varētu atzīt katrs, kas spēj un grib taisnīgi spriest.

Nenodarot nekam netaisnu pārestību, Latvijas pamatiedzīvotāji ar pilsonības likumu cer pasargāt dzīvību sev un saviem mežiem, tūrumiem un ūdeņiem, tas ir, savai zemei, kas ir bijusi dzimtā mājvieta jau viņu tēvtēviem kopš aizvēstures laikiem. Bet tagad tā draud pārvērsties nelaiemes kopmītnē - pārblīvētā, saindētā un galu galā nevienam neapdzīvojamā.

Vai tautas glābšanos no nāves briesmām kāds drīkstētu uzskatīt par apkaļojamu nacionālismu?

R. Grīse
Rīgā, Rītupes ielā 3/5 – 5.

P.S. Nebūdama Rīgas Balss pastāvīga lasītāja, ar J. Bojāra rakstu iepazīnos tikai vēlāk pēc rakstnieka A. Bela ierosmes LM 7. X 88.

1988.g. 27.novembrī.

KAROGA redakcijai.

Izlasīju Karoga 1968.g. 11. numurā Ingrīdas Sokolovas interesanto rakstu „Par entuziastiem” - kādi reiz darbojās manā dzimtajā pusē.

Gribu te uzrādīt dažas faktu kļūdiņas, lai tās no „žurnāla varianta” neplatītos tālāk I. Sokolovas pašas vai citu autoru rakstos.

1. Endzelīna vecāku mājas nosaukums nav „Mičkēnas” (kā četrreiz 165.lpp.), bet gan Mičkēns (pa vecam vienskaitlī) jeb Mičkēni (vēlāk ieviestajā daudzskaitlī). Sīkāk par to Viļņas žurnālā Baltistica 1973.g. IX/2, 122.

2. Endzelīna vecākajam brālim Hermanim uzvārds (arī viņa publikācijās) bija Enzeliņš (bez „d”). Sk. „Jāņa Endzelīna dzimta” (Skolot. Av. 1988. 2. III).

3. Mūrmuižas iedzīvotāji (kauguriešu kaimiņi) nekādā ziņā nebūtu dēvējami par „mūrmuižniekiem” (kā 161., 162. u.c. lpp.). Viņi no laika gala ir mūrmuizieši (ar z un -ieši). Sk. Endzelīna Darbu izl. IV/1,107.

4. Un „trīs Endzeliņu jaunkundzes” (Velta, Elza un viņu māsiņa Aldona - valodniekam jau tik attāla rada, ka radniecības pakāpi vairs nevar noteikt) uz Mūrmuižas universitāti patiesībā nav vis nākušas „no dzimtsmājām „Mičkēnām” (165.lpp.), t.i., nevis no valodnieka tēvmājas „Mičkēna”, bet gan pašas no savām „Bādiņu” mājām gluži citā pagasta pusē.

Rasma Grīle

226019 Rīgā, Rītupes ielā 3/5-5.

1989.g. 4.februārī.

Cienījamais biedr Vulfson!

Nupat pa radio dzirdēju Jūsu respektējamo runu, kas vienā ziņā mani īsti nepārlicināja, un man radās jautājums: vai vārda žīds oficiāla atmešana tieši neveicina šā vārda neoficiālu pārvēršanu lamu vārdā?

Citēju Endzelīnu : „... Pats leišu vārds nevar būt (tāpat kā žīdu vārds) nekāds lamu vārds: kāds vārda nesējs, tāda vārdam skaņa” /Latvijas Vēstnesis 1920.g. 31. aug., Nr. 38).

Man jau kopš bērnības abiem šiem vārdiem ir nevainojama skaņa (leišu vārda paturēšanu esmu motīvējusi Latv. val. kultūras jautājumu 2. laidienā 1966.g.).

Rasma Grīle

Rīgā, Rītupes ielā 3/5 – 5.

1989.g. 2.martā.

Cienījamā „Zīlītes” redakcija!

Tikai šodien man gadījās izlasīt Jūsu rakstu „Pārpratums vai provokācija?”, kas Padomju Jaunatnē publicēts jau priekš mēneša un kur ir runa arī par vārdu žīds. – Šā vārda sakarā tiku nosūtījusi 4.februārī vēstuli M. Vulfsonam un tagad tās kōpiju nosūtu arī Jums (cerēdama, ka b. Vulfsons manu rīcību varētu atvainot, jo vēstule nav privāta rakstura).

Ar sveicieniem
R.Grīsle.

1989.g. 23.martā.
„Cīņas” redakcijai.
/Kōpija LPSR ZA Prezidijam./

Protests.

Vēlos atklāti iebilst pret LPSR ZA rīcību - ievirzi un izvēli - valodniecības korespondētājlocekļa kandidātūras sakarā (kāda vērojama attiecīgos sludinājumos „Cīņā” 1989. g. 31.I un 4.III). Jo šī rīcība rada draudu, ka latviešu valodniecībā jau tā nenormālais stāvoklis varētu kļūt vēl ļaunāks: varētu pastiprināties jau pastāvošā pretestība atklājumam, kritikas apspiešana un VLI valodniecības doktoru uzkundzēšanās (par ko jau rakstā „Vai valodniecībā atklātums nepieļaujams?” LM 1987. g. 6.II), līdz ar to gremdējot valodas zinātņi un praksi.

Proti, i e v i r z e (31.I sludinājumā) ir dīvaini šaura: ir izsludināta korespondētājlocekļa vietas vakance nevis latviešu valodniecībā (kā būtu dabiski un lietderīgi) un pat ne tās atzarā leksikoloģijā, bet gan tās atzara apakšzarā leksikografijā - acīmredzot, lai atvairītu sāncensūs no kādas jau predestinētas personas.

Pret i z v ē l i resp. pret sludinājumā (4.III) izvirzīto VLI pašmāju kandidātu L. Ceplīti man ir iebildumi - gan filoloģiska, gan deontoloģiska rakstura. Jo, pirmkārt, filoloģijas doktoru L.Ceplīti pazīstu kā nepietiekami kompetentu valodnieku, kas latviešu valodas faktus nepārziņ ne sinhroniskā plašumā, ne diahroniskā dziļumā un kas neatskārtīgi un postīgi izturas pret mūsu valodniecības klasiķu erudīti sastrādāto mantojumu. (Jāpiebilst, ka filoloģijas doktora disertāciju L.Ceplītis ir aizstāvējis par teikumu intonēšanas tematu, kas neprasa vispusīgas lingvistiskas zināšanas un kas nav mūsu valodai vitāli svarīgs.)

Otrkārt, pazīstu L.Ceplīša labilitāti zinātniska darba ētikas lietās - gan kritikas slāpēšanu no amatpersonas pozīcijām, gan citiem liktenīgus viņu darba vērtējumus - netaisnīgus un konjunktūrāli mainīgus (par ko arī V.Zariņš rakstā „Kurp aug zeltozola galotne?” LM 1985.g. 18.X).

Bet, kā zināms, jo tiek augstināts zinātniskos grados vai amatos kāds profesionāli un ētiski vājš cilvēks (spilgts piemērs tam akadēmiķis T.D.Lisenko), jo viņš spēj

vairāk kaitēt zinātnes un godīgas sabiedrības interesēm. Tādām interesēm, manuprāt, nekalpotu arī korespondētājlocekļa statusa piešķiršana L.Ceplītim.

Filol. zin. kandidāte Rasma Grīse.

168.

1989.g. 18.aprīlī.

Ļoti godājamais Imant Pijol!

Paldies Jums un Jūsu personā visai redakcijai, ka „Karogā” esat ievietojuši rakstu „Kālab mīkstināms r?”. – Tādējādi esat ielaiduši kādu ilgotā atklātuma staru arī latviešu valodniecības laukā un īstenojuši senseno taisnības un progresa likumu: audiatur et altera pars!

Sirsnīgā pateicībā R.Grīse.

169.

1989.g. 31.maijā.

Cienījamā b. Guļevska!

Kā jau telefona sarunā Jums solījos, es pārlasīju savu 1985. gada 15. aprīļa (tātad „priekšatklātuma laikmeta”) rakstu „Ja sāls nederīga...”, literāro valodu normējot. Ko varu piebilst?

1) Raksta saturs aktuālitāti nav zaudējis. Vārdi, kā „pēdējā laikā”, „šogad” u, tml. pārpratumu nerada, jo tie turpat tekstā ir konkrētizēti. Rakstu publicējot, protams, nevajadzētu beigās atņemt tā datējumu (to nedara mūsu ZA Vēstis un arī citur pasaulē ne, cik varu spriest). Mana raksta datējums rāda, kad raksts pabeigts un kad tas pirmoreiz iesniegts Lvkj redakcijā un tur - izgaisis.

Interesanti būtu vērot, vai Lvkj beidzot būs latviešu valodnieku, jeb vai joprojām paliks itin kā tāds VLI draugu biedrības (īstenāk sakot, draugu būšanas un monopola) izdevums, kur „citādi domājošo” nepatīkamus rakstus ne vien nedrukā, bet pat neuzrāda bibliografijas rādītājā. Piem., 1987.g. 6.II LM publicētais raksts „Vai valodniecībā atklātums nepieļaujams?” nav ieraugāms Lvkj 23. laidiena rādītājā par laiku no 1986.1.XI līdz 1987.29.X.

Šķiet, ka vispār tomēr ir pienākuši druscītiņ citi laiki. Jo, piem., kad 1973.g. Viļņas žurnālā Baltistica IX/2 publicētā Endzelīna piemiņas rakstā it lēnīgi aprādīju faktus par Endzelīna aizraidīšanu no LVU un aplamību pārņemt Endzelīnam sintakses „atstāšanu novārtā”, tad cēlās kājās kritikas savaldītāji: no VLI A.Blinkena un R.Grabis īpašā pretraktā tai pašā žurnālā XI/1, bet LVU seminārā bija īpaša „anti-Grīsles” sēde. Turpretī tagad visur aicināt aicina sīkāk aprakstīt Endzelīna „padzīšanu” un celt godā vecās vērtības, saukt vārdā nedarbu autorus. Cik ilgi Lvkj domā turēties pretī laika garam?

2) Manā rakstā nevienam no kritiski pieminētajiem valodniekiem, manuprāt, nav nodarīta pārestība: nekas nav pārņemts nepienācīgi vai nemotīvēti. Turklāt kritizētās parādības joprojām pastāv, pat zeļ. Tātad kritika ir jāturpina, kaut ar tai nav tūlītēju

panākumu. (Šai sakarā nosūtu Jums savu nesen uzrakstītu protestu; derētu arī to publicēt.)

Ja „cietušās” personas mani atspēkos un tā tiksīm tuvāk patiesībai, būs ļoti labi. Bet pats galvenais - lai spēkošanās notiek atklāti un katrs Lvkj lasītājs var līdzī priest, kam vairāk taisnības un ar kādiem līdzekļiem oponents tiek vārēts.

Ar sveicienu R.Grīse.

170.

1989.g. 18.VI.

Dārgie labvakarieši!

Jūs viņreiz (11. jūnijā) taujājāt skatītāju „jā” vai „nē” ārzemju seksa bilžu sakarā. Es teiktu: nē!

Ne jau viss, ko dara ārzemēs, ir labs mums un mūsu tautas dzīvībai svētīgs. Tādas bildes, kur sieviete izrāda savus plikumus (tiešām „no priekšas un pakaļas”), celdama savas miesas visu acu priekšā arī par maksu (!) kā kailā skrējēja sporta laukumā, - tādas bildes, man šķiet, disharmonē ar mūsu tautas dziļāko dzīves ziņu, citādi sakot, ar latviešu mentālītātē dibinātiem aistētiskiem un tikumiskiem uzskatiem, kādi ietverti jau mūsu folklorā un literātūras klasikā.

Mums gan ir nerātnās dainas, bet tās nav skandētas ikdienā, bet dziedātas īpašās reizēs:

Kāzās dziedāju
Negoda (!) dziesmas,
Pārnākšu mājā,
Turēšu godu.

Tikumība nebūt nav svētuļu aizspriedums, tikumība ir nepieciešama dzīvei un tautas pastāvēšanai tālākā perspektīvā. Izmiršana laikam gan draud tāpēc, ka bērniem neļauj rasties un piedzimt, nevis tādēļ, ka trūktu seksuālītātes un tā būtu jāuzkurina ar īpašām bildēm.

Nedrīkstētu ar tādām bildēm postīt dabiskas kautrības jūtas, kas veicina dvēseliski tīras, pret mīlestību bijīgas attieksmes, īpaši jaunības burvībā, un sarga no izvirtības. Pret kautrības jūtu postīšanu ir brīdinājis arī Ģēte:

Man darf das nicht vor keusche Ohren nennen,
Was keusche Herzen nicht entbehren können.

Un mūsu pašu sakāmvārds māca: „Ne viss der ēst, ne viss der runāt”, kam nu vēl jāpiemetina: ne viss der rādīt!

Ar sirsnīgiem laba vēlējumiem
Rasma Grīse.

1990.g. 4.septembrī.

„Rīgas Viļņu” redakcijai.

Pateicos, ka ceļat godā Ausekli, un priecājos par raidījumu „Zeme, mūsu svētā zeme...” šā gada 2.septembrī. Bet, man šķiet, Jūs gan būsit „viltušu vēsturi”, rakstīdami Pedagoģiskā gadagrāmata citētajā Ausekļa teikumā (programmas 14. lpp.). Jo Ausekļa grāmatas nosaukums tās titullapā ir Paidagogiska gada-grahmata (to es labi zinu, jo rakstīju savā laikā diploma darbu par Ausekli, lai gan patlaban nevaru šai gadagrāmatā ielūkoties). Un -ai- te nebūt nav „vecās ortografijas” lieta, šis divskanis 1876.g. grāmatā apliecina atmodas laikmeta darbinieku uzskatu (pie kāda turējās arī Endzelīns), ka latviešu valodā pārņemami klasiskas cilmes svešvārdi ir pieskaņojami nevis starpniekvalodām, bet, cik vien iespējams, oriģinālvalodai. Te tāda iespēja ir: gan sengrieķu, gan latviešu valodā divskanis ai ir kopīga un parasta parādība.

Vienalga, vai minētais uzskats mums ir vai nav pa prātam, pamatots tas ir, un Auseklis būtu jācītē precīzi.

Ar sveicienu Rasma Grīse.

1990.g. 4.septembrī.

Cienījamā “Tavai dvēselei” raidījuma redakcija!

Skumstu, nemanīdama patlaban vairs programmā Jūsu raidījumu. Es ļoti labprāt klausījos mācītāja Juŗa Rubeŗa vienkāršās, laipnās un sirsnīgās apceres un paskaidrojumus. It īpaši man patika tā reize, kad runājāt par v ā r d a spēku un par dažu vārdu nepienācīgu daudzinaŗšanu. Lūdzu, vai Jūs nevarētu vismaz ņo raidījumu vēl kādreiz atkārtot? Kā tiek atkārtota, piem., „Rezonanse”, tāpat atkārtojumu būtu pelnījuŗi Jūsu dvēseliskie raidījumi.

Arī valodas ziņā Jūsu raidījumi mēdz būt labi. Tikai, ja nemaldos, Jūs reizēm vairāties no pret un sakāt tā vietā „iepretim”, kas īsti latviskā izteiksmē būtu lietojams tikai konkrētā nozīmē, apmēram tāpat kā “ieŗķērsām”. Bet pret nozīme ir plaŗāka - abstraktā nozīmē tas izsaka attieksmi, ne tikai naidīgu („nelaipns pret mani, laipns pret citiem”).

Ar simpatijām pret Jums un ar sveicienu Jums
Rasma Grīse.

Latviešu valodas katedrai 1990.g.

Latviešu valodas glābšanas labad.

Vispirms skaidri jāapzinās, kas vērtīgs latviešu valodas praksē un zinātnē ir grauts, jo tas pacietīgā darbā būs jāatjauno, ja latviešu tauta ar savu valodu un kultūru gribēs pastāvēt. Grauts ir latviešu valodas latviskums un latviešu valodniecības zinātniskums,

Padomju Savienībā krievu valodas ekspansijas dēļ jau ir gājušas bojā apmēram simts mazāku tautu valodu. Līdzīgu likteni padomju režīms gatavoja arī latviešu valodai, graudams to no ārienes un iekšienes, tā ka latviešu valodas pētnieki un sargi tika padzīti (no universitātes pat valodniecības milzis Endzelīns), saruka latviešu valodas lietošanas apjoms, valoda strauji piesārņojās, zūdot tās savdabībai un pazeminoties kvalitātei.

Ārējo apdraudējumu, ko katrs saredz, nu mazina pasludinātais valsts valodas statuss latviešu valodai. Bet iekšējo valodas eroziju daudzi neapjauš, valodu mistra un daudzina tās „valodas attīstības” mulsināti, un tas ir visai bīstami.

Kas būtu darāms latviešu valodas iekšējā apdraudējuma novēršanai?

1) Jālikvidē režīma protežēto valodnieku uzkundzēšanās un viņu iespēja joprojām slāpēt motīvētu valodniecisku kritiku un pārējo valodnieku publicēšanos Latvijā;

2) jāceļ atpakaļ godā Endzelīna lietpratība valodas zinātnē un praksē;

3) jāatjauno Latvijas laikā Endzelīna izveidotā baltu filoloģijas nodaļa universitātē un tās mācību programma;

4) skolā jāatjauno lietišķīgs, vienkāršs un praktiski rezultatīvs dzimtās valodas mācīšanas veids, kāds jau iedibināts Endzelīna un Mīlenbacha sarakstītajās mācībgrāmatās;

5) minētās valodniecības klasiķu grāmatas būtu izdodamas par jaunu; tāpat Endzelīna sarakstītās vai rediģētās, ērti lietojamās valodas prakses grāmatiņas. Jo lielā sabiedrības daļā valda neizpratne par to, kāda ir īsti latviska un pareiza izteiksme;

6) jānovērš Endzelīna izveidotās pareizrakstības bojājumi;

7) latviešiem jāatjauno rūpīgs un lietpratīgs savas valodas tīrīšanas darbs bez pārspīlējumiem un bez liekas piekāpības. Tas darāms pacietīgā un sirsnīgā mācībā un pašmācībā, apzinoties, ka tas ir mūsu valodas un tautas dzīvības aizstāvēšanas darbs.

1990.g. 10. IX.

Rasma Grīse

1991.g. 18.jūlijā,
Rīgā, Rītupes ielā 3/5 – 5.

Literāro raidījumu redakcijai.

Sūtu Jums drusku novēlojušos, bet sirdī nedzisušu pateicību par Jūsu pārraidīto Aivara Ruņģa „Iet latvieši caur gadu simteņiem”. Lūdzu, vai Jūs to nevarētu vēl atkārtot?

Diemžēl es nedabūju noklausīties dažas no pārraidēm, bet arī dzirdētās es gribētu klausīties otrreiz, jo tās bija saturā vērtīgas un vitāli nozīmīgas mūsu tautai, turklāt - labā latviešu valodā. Ne velti autors kādam intervētājam uz jautājumu, par ko viņa saimē gadoties strīdi, atbildēja: „Par gramatiku.” - Cik jauki!

Sirsnīgi paldies autoram un Jums, kas viņa domas laižat tautās!

Valodniece Rasma Grīse.

175.

1992.g. 31.janvārī.

Literāro raidījumu redakcijai.

Aizkustināta trīs rītus klausījos, kā uz fona, ko radījusi traģiska apjoma noziedzība, skan Reiņa Ādmīdiņa silti humoristiskais un reizē sāpīgi nopietnais bērniības atmiņu stāsts. Ar teicamā aktiera Imanta Skrastiņa balsi vēstījums atklājās patiesīgi un dzidrā vienkāršībā. Sirsnīgi pateicos viņiem abiem un visiem raidījuma sagatavotājiem, vēlēdamās vēl tikšanos stāsta atkārtotās pārraidēs.

No iepazītiem Sibīrijas ciešanu stāstiem šo izjutu kā vienu no visspēcīgākajiem, jo bērna tīrā vientiesībā vēstītais liek nojaust daudz dziļā zemteksta. Šādus vēstījumus klausoties, vismaz man apziņā saplok mūsdienu grūtumu kalni un mūžā pieredzētās pārestības.

Ar detaļu par Poliju autors it kā atvēra man acis kādā ilgi neizprastā dīvainā lietā (par ko uzrakstīju pat feļetonu „Savaldīt fanātisku skolotāju” LM 1980.g. 1.II). Proti, kāpēc izglītības iestādēs atbrīvojas tieši no labiem, prasīgiem skolotājiem un kāpēc Latvijas augstskolās uzņem un patur tādus studentus, „kas neizrāda profesionālu interesi, bet grib tikai iegūt diplomu”. – Zivs sākot pūt no galvas, tauta, lūk, jāsāk pūdtēt no inteliģences!

Ļoti gribētos, ka goda vīrus, kas rādīti restorāna epizodē, Reinis tiešām būtu sastapis. Tādiem vajadzēja būt sastopamiem. Taču man ir kauns un bail, iedomājoties, ka viņi varbūt radušies tikai autora laipnā iztēlē, bet ka īstenība varbūt ir bijusi nežēlīgi citāda, kā dažkārt dzirdēts. Tad gribas lūgt, lai viņš un citi Sibīriju izcietušie piedod mums, tejeniešiem, nožēlojamu neizpratni vai saltsirdību – lai piedod mums kopīgās tēvzemes dēļ un tai piederīgo vienotības labad.

P.S. Profesijas gars mani urda pateikt arī vienu iebildumiņu: auto-bio-grafija ietver nevis trīs latīņu (kā pirmajā raidījumā tika teikts), bet trīs g r i e ķ u (klasiskās sengrieķu) valodas vārdus.

Rasma Grīse.

176.

1994.g. 28.IV

Literāro raidījumu redakcijai.

Ļoti pateicos Jums visiem, kas sagatavojāt raidījumu pēc G.Janovska romāna „Dziesma mežam”. Kā tīrs meža gaiss šī dziesma veldzēdama plūda brīnum jauki, dabiski un svaigi Eduarda Pāvula un pārējo aktiermākslas meistarību balsīs. (Pat Juka

man šķita slavējams, gan vietumis druscītiņ pievaldāms. Arī dažs monologs, kā jau no romāna nācis, varbūt mazliet par gaŗu.)

Priecēja autora labā latviskā valoda un smalkjūtīgā pieskaršanās cilvēku raksturiem un tautu likteņiem, daudz pasakot ar maz vārdiem, pat ar pauzēm. Tāpat no saviem paziņām dzirdu tikai atzinību par šo raidījumu. Mēs labprāt to drīz vien klausītos otrreiz, atpūzdamies no modē nākušām izteiksmes rupjībām (barbarismiem, jēli nepieklājīgiem vārdiem, izrunas kļūdām) un no plika seksa prastībām. - Vēlreiz paldies, un lai Jums joprojām veicas, stiprinot ļaudīs labu gaumi un cildenumu!

Rasma Grīse.

PIELIKUMI

1.

Cien. b.Grīslē!

Izlasot Jūsu š.g. 30.marta aicinājumu „Padomju Jaunatnē”, nevaru noklusēt prieku par to, ka mūsu lielajam valodniekam tiek pievērsta tāda uzmanība, kādu viņš pelnījis.

Ļoti gaidu plašākus darbus par viņu un viņa darbus apkopotus vienuviet.

Gribu pastāstīt, ka 30.gados, dzīvodama Talsu apr. Laidzes pag., vācu šā novada apvidus vārdus un piesūtīju valodniekam izmantošanai.

Mans darbs nebija veltīgs, profesors atzina to par ļoti vajadzīgu un vairākas reizes mani izsauca uz viņa dzīvokli Rīgā - Ģertrūdes ielā, lai sarunātos varētu labāk iedzīvoties tāmnieku dialektā.

Klauvējot pie viņa dzīvokļa durvīm, vienmēr biju satraukta. Nereti lasīju, cik zīcilais valodnieks ir bargs pret sarunu biedru, kas pielaiž kļūdas valodā.

Taču, iznākot man pretī, viņa vienkāršība mani nomierināja pie pirmajiem vārdiem, pie tēviskās uzrunas ar savu lietišķību.

Palūdzis apsēsties melnajā klubkrēslā, iepretī sev aiz darba galda, sāka sarunas. Dažus teikumus man vajadzēja izrunāt tā, kā to dara talsinieki. Vienalga, ko arī nerunājām, nekad man nevajadzēja kaunēties par savām zināšanām, kaut arī sapratu, kāda ir mūsu izglītības starpība.

Kā toreiz, tā arī tagad priecājos, ka mūsu valodai ir savs tēvs, tulks un aizbildnis un ka šī valoda pārdzīvos mūsu mūžus un ieies starptautiskajā arēnā.

Sirmajam valodniekam, kā tas jau visiem zināms, katra stunda un pat minūte bija dārga, tādēļ mans vizītes laiks bija stingri ierobežots, bet par to nemaz nedomāju ar ļaunu. Tā un tikai tā cilvēks ir spējīgs tik ļoti daudz savā mūžā paspēt izdarīt un atstāt savus darbus augļus aiz sevis.

Atvadoties profesors silti un cieši paspieda roku, izteica vēlēšanos mani vēl redzēt pie sevis, pamāja ar galvu un pazuda aiz durvīm. Zināju, ka viņu gaida darbs, darbs ar lielo burtu.

Valodnieka darba kabinets, ielogots grāmatu plauktos, gaidīja savu darba milzi atgriežamies savā pasaulē.

Neskaitāmas baltas un aprakstītas lapiņas gulēja uz galda ar visiem rakstāmrīkiem, bet pavisam netālu stāvēja klavieres, kuŗas runāja par to, ka profesors mīl mūziku, runāja par to, cik vienots ir liels prāts ar lielu dvēseli. Tāpat kā melodijas skan cauri laikiem, tā arī skan un paliek, un nebeidzas diža cilvēka mūžs.

Ar cieņu

M. Zuboviča-Dancmeistere.

P.S. Klāt pielieku vienu profesora atklātņi - rakstītā ticamībai.

Adrese: Ventspils rajons, Ugāle, Rīgas šos. Nr.4

A. godājamā kundz(er)ē!
 Lohi palīcis par vārdu sūtījumu! Bet vēl man viens lūgums: paskaido-
 jāmiem vārdiem un nozīmes paskaidojumam pieliecot, lūgšu, kālēt arī
 pa leikummam, kur būtu iekšā paskaidojamai vārds. Tikai tad man
 nozīme kālēt gļūstis kādā. Cerēdams, ka arī turpmāk sūtīsiet man
 vārdus, līdzinājumus pievēršot Vārdnīcas papildu burtnīcām.

Ar paldiem cieņā
 Rīgā, Ģertrūdes ielā 3. J. Endzelīns

2.

Nav it nemaz un nedrīkst vairs
 būt baifu,
 kad, liekulībai pasacījis "nē",
 tu savu jūtu, patiesu un kailu,
 bez cēla maizes aizlaid pasaulē.

Tā nenomirs, jo patiesība nemirst,
 un neaizsargātība spēku dos,
 gan nebagāts kāds, to uz plāksni
 no savas rokās donas
 pabaros.

10. Jācietis./

18. I. 1992.

Sironīgi sveicam nenogurdi-
 nāmo valodas kopēju un
 pētnieci

Rasmu Grēli

jubilejā!

LU Baltu valodu katedras
 docētāji

SK Karina

L. Līcuma

di. Prijs, J. Dūka, A. Maigle, V. Vaindys, F. Freimane

J. Nāliņa, M. Kriševičis, J. Ilieško

3.

Programma lekciju speciālam kursam
par Jāni E n d z e l ī n u .

Kursa apjoms un nolūks.

Endzelīna dziļais nōvads un radu raksti.

Izglītības un darba gaitas.

Skolas, augstskola, gatavošanās profesūrai, zinātnisko gradu iegūšana. Locētāja darbs universitātēs - Pērbatā (1903-1906), Čerņovā (1909-1920) un Rīgā (1920-1950) un blakus šim darbam veiktie pienākumi. Endzelīna paņēmienu un uzskatu mācību darbā. Darbība Latvijaszinātņu akadēmijā (1946-1961).

Gūtie atzinības apliecinājumi par nopelniem zinātnē.

Veikumi valodniecībā (faktu krāšana, celtu valodu pētīšana salīdzināmās valodniecības aspektā un uz tās bazēta latviešu valodas prakses izkopšana).

a) Metodes, principi, stils.

Vēsturiski salīdzināmā metode jaungramatiķu novirzienā un Endzelīna izlietojumā. Kā Endzelīns traktē "skaņu likumus", kā saista sinchroniju un diachroniju.

b) Tematika.

Darbi klasikā. Kapitāli darbi baltistikā - latviešu un pārējo baltu valodu pētījumi. Slavu valodēm veltīti raksti. Darbi par valodu sakariem un etniskām problēmām. Palīdzība latviešu valodas prakses vajadzībās (izveidojot latviešu valodai piemērotu ortografiju, terminoloģiju un literārās valodas kultūru).

c) Publikācijas.

Raksti un grāmatas. Darbu izlase.

Endzelīna devums savai tautai un pasaules zinātnei kopškatā.

1992. gada 11. februārī.

Rasma
Rasma Grīle

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Filoloģijas fakultāte
Baltu valodu katedra

Studiju kursa apraksts

Kursa nosaukums: LEKCIJU SPECIĀLKURSS PAR JĀNI ENDZELĪNU

Kursa apjoms: 32 kontaktstundas (16 lekc.), 2 kredītpunkti

Kurss iekļauts: baltu filoloģijas bakalaura studiju programmas B daļā (latviešu valodniecība).

Kursa autors: Rasma Grīse, Dr. philol.

Kurss ieteicams: latviešu zinātnes un kultūras vēstures apzināšanai

Priekšnosacījumi kursa apgūšanai: sekmīgi nokārtoti pārbaudījumi ievadā baltu filoloģijā, kā arī latviešu dialektoloģijā.

Kursa saturs: Iepazīstināšana ar Endzelīna personību un veikumiem, galvenās līnijās parādot, ko viņš devis latviešu valodniecībai, zinātnieku audzināšanai, valodas praksei un baltoloģijai pasaules mērogā.

Tematisks plānojums:

Temats	Mediāla	No darbības veids un stundas
1. Ievadam. - Kas ir Endzelīns (dažādos vērtējumos) kāds viņa atstātais mantojums, kāpēc tam veltījams īpašs lekciju kurss.	1.	L2
2. Valodas liktenīgā loma tautas pastāvēšanā. Endzelīns par valodas latviskumu un savdabību (nacionālo identitāti) kā par īpašu vērtību.	2.	L2
3. Endzelīna mūža sākuma un beigu dati, uzvārds, dzimtā izloksne un raduraksti.	3.	L2
4. Endzelīnu dzimta, tās ievērojamākie pārstāvji, ētisko pamatu gūvums vecāku mājā.	4.	L2
5. Endzelīna izglītības gaitas: skolas, studijas Tērbatā.	5.	L2
6. Endzelīna tulkojumi un atdzejojumi.	6.	L2

7.	Endzelīna valodnieciskās publikācijas studenta gados. Gatavošanās profesūrai.	7.	L2
8.	Endzelīns docētājs Terbatas universitātē un skolotājs Trefnera ģimnazijā.	8.	L2
9.	Endzelīna maģistra disertācija (Latviskie predlogi I) un tās famozā aizstāvēšana.	9.	L2
10.	Zīmīgākie Endzelīna norādījumi prievārdu un priedēkļu lietošanā un dalība latviešu ortografijas reformas projekta izstrādāšanā.	10.	L2
11.	Endzelīns salīdzināmās valodniecības profesors Čaņkovas universitātē un latviešu valodas pētnieks (kā top viņa Lettische Grammatik).	11.	L2
12.	Endzelīna darbība Latvijas universitātē. Baltu nodaļas izveidošana un pētnieciskie veikumi, palīdzība valodas prakses laukā. Aiziešana no LU.	12.	L2
13.	Endzelīna rīcība kritikas laukā. Darbība ZA Valodas un lit.institūtā.	13.	L2
14.	Endzelīna pētnieciskā darba metodes.	14.	L2
15.	Endzelīna valodnieciskās publikācijas raksti un grāmatas.	15.	L2
16.	Endzelīna valodniecisko veikumu tematika galvenajās līnijās. Endzelīna devums savai tautai un pasaules zinātnei.	16.	L2
L i t e r ā t ū r a (skat. 3.lpp.).			

4. A. Sabaļauska raksts „Kalbos kultūra” par B.Larinu un J.Endzelīnu.

Lietuviešu valodas institūta Valodas vēstures un dialektoloģijas nodaļas paplašinātās sēdēs tika atzīmēti divi nozīmīgi mūsu valodniecības datumi: 1993.gada 17.janvārī pagāja 100 gadu no Pēterburgas universitātes profesora, Lietuvas Zinātņu akadēmijas akadēmiķa Borisa Larina dzimšanas, bet 22.februārī – 120 gadu no izcilā latviešu baltista, Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķa Jāņa Endzelīna dzimšanas. Endzelīnam veltītajā sēdē piedalījās arī Latvijas vēstnieks Lietuvā Alberts Sarkanis.

Sakarā ar šiem datumiem atcerējās arī abu valodnieku savstarpējās attiecības, jo vairāk tāpēc, ka Lietuviešu literatūras un folkloras institūtā par to ir visai interesanti materiāli. Institūta bibliotēkā (F.65-8) glabājas trīs J.Endzelīna B.Larinam rakstītas atklātnes, kas datētas ar 1947. 31 XII, 1948. 14 VI, 1948. 24 XII, un vēstule bez datuma, kas, spriežot pēc pasta zīmoga, rakstīta 1941.gada jūnija sākumā. Visa korespondence ir krievu valodā. Sevišķi interesanta ir minētā vēstule. Tajā J. Endzelīns sev raksturīgajā stilā raksturo savu grāmatu – 1927. gadā viņa sievas uzrakstītās „Lekcijas par baltu valodu salīdzināmo gramatiku. Uzrakstījusi M.Endzelīna”. Viņš raksta: „Jūs man izdarītu lielu pakalpojumu, tūlīt iemetot ugunī „Lekcijas par baltu val. sal. gram.”: tās nav manis pārbaudītas un tāpēc tiešām kļūdainas, man pat nepatīkami domāt par to eksistēšanu! Tādēļ man pašam to nav.” Protams, pats interesantākais ir cits šai vēstulē minēts fakts. J.Endzelīns raksta: Vakar es uzzināju, ka gatavojas iznīcināt „Lettische Grammatik” sakarā ar piezīmi par Fortunatovu (priekšvārda beigās). Tātad latviešu padomju vara gatavojās iznīcināt svarīgāko J.Endzelīna darbu, par kuŗa latvisko tulkojumu viņam 1958.gadā tika piešķirta Ļeņina prēmija.

Uzmanības vērts arī J.Endzelīna 1948. gada 24. decembra atklātnes saturs. Tur rakstīts: „Sirsnīgi pateicos par man un institūtam atsūtītajām grāmatām! Es nosūtītu arī Jums savu baltu gramatiku, domādams, ka tā varbūt būs Jums ar kaut ko interesanta, taču pēc notikušās diskusijas par valodniecību tā pagaidām līdz autoritātīvai aprobācijai netiek izdota.”

J.Endzelīna grāmatā „Baltu valodas skaņas un formas”, par kuŗu šeit runāts, norādīts, ka tā parakstīta iespēšanai 1948.gada 21.oktobrī. Redzams, pēc šīs J.Endzelīna vēstules arī notika „autoritātīvā aprobācija”, jo ar 1948.gada datumu izdotajā J.Endzelīna grāmatā atrodam B.Larina uzrakstītus (1949.gada 30.martā) šīs grāmatas „Pēcvārdus”, kuŗos B.Larins, ļoti pozitīvi novērtējis visu J.Endzelīna zinātnisko darbību, jau balstīdamies uz padomju valodniecību, ka „valodas zinātnē notiek asa cīņa starp veco un jauno”, diplomātiski norāda attiecīgus grāmatas trūkumus, ko nākotnē varēs novērst jaunie Latvijas zinātnieki, „sākuši sociālisma ēras zinātnes celtniecību”.

Protams, B.Larina „Pēcvārdiem” šeit bija pozitīva loma: tie bija it kā zibensnovēdējs, kas sargāja J.Endzelīna grāmatu no nevēlamiem tolaik akadēmiķa N.Marra mācībā balstītās padomju valodniecības zibeņiem.

* * *

Interesants ir Prana Skardžus dotais Borisa Larina raksturojums. Amerikas Savienotajās Valstīs izdotajā žurnālā „Gimtoji Kalba” (1965, Nr.1 (27), p.8-10) P.Skardžus starp citu par B.Larinu raksta: „Otrreiz viņš Lietuvu apmeklēja 1941.gadā. Būdams Viļņā, viņš pie manis dzīvoja 10-11 dienu, tātad man iznāca ar viņu plaši

pārrunāt gan valodniecības, gan citas lietas. Viņš man parādījās kā diezgan atklāts un sirsniņš ukraiņis, apdāvināts un saprātīgs valodnieks. Sevišķi man patika viņa Lietuvas Zinātņu akadēmijā lasītā lekcija par jaunākajiem krievu valodas dialektoloģijas pētījumiem, kurus viņš diezgan interesanti ilustrēja ar konkrētiem piemēriem un kartēm. Ar veselīgu izpratni par valodniecību viņš nekad neatzina krievu akadēmiķa N.Marra sludināto muļķīgo „jauno mācību par valodu” un tāpēc savulaik pat bija atlaists no darba.”

5.



TRIJU ZVAIGŽŅU ORDEŅA DOME

Rasmai Grīslei
Rītupes ielā 3/5, dz.5
Rīgā, LV 1019

Cienījamā Grīsles kundze!

Man ir gods darīt Jums zināmu, ka ar Triju Zvaigžņu ordeņa domes lēmumu Jūs par nopelniem Latvijas labā esat iecelta par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieci.

Apbalvojuma pasniegšanas svinīgā ceremonija notiks šā gada 2.maijā plkst.15.00 Rīgas pils Valsts svētku zālē. Ordeņa dome lūdz Jūs un Jūsu viesus vai pavadošās personas pagodināt ar savu klātbūtni šo ceremoniju.

Par savām iespējām ierasties uz šo ceremoniju un Jūsu viesu vai pavadošo personu vārdus lūdz darīt zināmus Ordeņa domes sekretārei pa tālruni 7325964.

Ar cieņu

Ordeņa domes sekretāre



A.Blūmane

1996.gada 24.aprīlī

6. Latvijas valsts prezidenta kancelejas atbilde Latviešu preses biedrības cv priekšsēdei Ilzei Šīmanei.



LATVIJAS VALSTS PREZIDENTA KANCELEJA

Pils laukumā 3, Rīgā, LV - 1900
tālr. (371) - 7092106, fakss (371) - 7325800

Rīgā

Nr. 1351

2002. gada 22. maijā

Ļ. cien. Latviešu preses biedrības cv priekšsēdei
Ilzei Šīmanei

Daru Jums zināmu, ka Latvijas Valsts prezidenta kancelejā ir saņemta Jūsu vēstule ar kuru ir iepazīstināta gan Valsts valodas komisijas priekšsēdētāja Māra Zālīte, gan Valsts valodas komisijas locekļi. Jūsu vēstule ir pieņemta zināšanai.

Daiga Baltāiskalna Ar cieņu,
Daiga Baltāiskalna
Valsts valodas komisijas atbildīgā sekretāre

7. Rasmai Grīslēi — 80

VIENA NO IZCILĀKAJĀM ENDZELĪNA SKOLNIECĒM

2002. gada 19. janvārī pagāja 80 gadu, kopš dzimusi Rasma Grīslē — viena no izcilākajām Endzelīna skolniecēm, joprojām aktīva valodniece, ievērojama latviešu valodas vēstures zinātnieciņa, modernās latviešu valodas kopēja, terminoloģe, latviešu valodas intonāciju un dažādu heterotonu pētniece, aktīva Endzelīna valodniecisko ideju aizstāve un izplatītāja, latviešu valodniecības sirdsapziņa padomju okupācijas gados, kļūdamā par simbolu pret pakļāvīgo oficiālo padomju valodniecību, pret Kārļa Mīlenbacha un Jāņa Endzelīna izveidotās jaunās latviešu rakstības bojāšanu.

Rasma Grīslē dzimusi Valmieras tuvumā Kauguros, turpat, kur Endzelīns. Šai novadā joprojām dzirdamas latviešu valodas trīs intonācijas — stieptā, krītošā un lautzā. To derīgumu latviešu valodā un valodas vēsturē daudzkārt uzsvēris Endzelīns un arī viņa izcilā skolniece Grīslē.

Rasma Grīslē mācījusies Kauguru pamatskolā un Valmieras vidusskolā, būdama čakla audzēkne. No 1935. gada viņa mācījusies arī Valmieras Mūzikas skolā, ar labām sekmēm izkoptama savu māksliniecisko talantu un mūzikālo dzirdi, kas ļoti noder arī valodniecībā. Vēl tagad Rasma Grīslē atceras, ka Mūzikas skolā iemācījusies spēlēt daudzus skaņdarbus, arī Edvarda Grīga Klavierkoncertu la minorā. Mūzikas skolu viņa beigusi 1942. gadā.

No 1940. līdz 1947. gadam Rasma Grīslē studē Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes Baltu nodaļā. Šai laikā profesors Endzelīns viņai kļūst par paraugu valodas pētīšanas dziļumā, akurātībā un godīgumā, un viņa top par nelokāmu Endzelīna uzskatu aizstāvi uz visu mūžu, arī smagajos padomju okupācijas gados. Rasmu Grīslē aizrauj Endzelīna nelokāmā stāja pret padomju laikā kultivēto aplamo virzienu valodniecībā — marrismu, ko Endzelīns pat marrisma ziedu laikos sauc par nezinātnisku. Endzelīna drosme iedvesmo jauno valodnieci kļūt tikpat nelokāmai zinātniskas patiesības aizstāvei. Ar to Rasma Grīslē iemanto vislielāko cieņu godīgajos valodniekos Latvijā un citur pasaulē, bet arī marristu un pēcmarristu vislielāko naidu, kuri nekautrēdamies visādi cenšas ierobežot Rasmu Grīslē darbību. Bet Rasma Grīslē nekad nav baidījusies saviem pretiniekiem teikt patiesību acīs. Viņa ir spilgts zinātniska godīguma un pamatīguma paraugs.

Pēc studiju beigšanas Rasma Grīslē ir lektore LU Filoloģijas fakultātes Latviešu valodas katedrā, no 1948. gada — vecākā lektore un no 1951. gada — vecākā lektore Rīgas Pādagogiskajā institūtā. 1950. gadā marristi no Universitātes padzen Endzelīnu, 1951. gadā — arī Rasmu Grīslē.

Šo rindu autors vienu sēmostri ir klausījies Rasmu Grīslē lekcijas latviešu valodas propaedeutikā. Viņa bija akurāta, stingra, ļoti prasīga lektore, kas droši puda Endzelīna uzskatus, atzinīgi vērtēja godprātīgu studentu darbu. Bet negodprātīgie padomju studenti, kas negribēja mācīties, bija tie, kas atbalstīja Rasmu Grīslē padzīšanu no Universitātes.

Līdz 1958. gadam viņa turpināja strādāt par vecāko lektori Rīgas Pādagogiskajā institūtā, kamēr to likvidēja. Vienlaikus no 1953. līdz 1956. gadam viņa mācās aspirantūrā. Strādā Valodas un literatūras institūtā.

Augstskolu filoloģijas studentiem Rasma Grīslē ir docējusi latviešu dialektoloģiju, vēsturisko gramatiku, baltu valodu salīdzināmo gramatiku, latviešu literārās valodas propaedeutiku, formu sintaksi, leišu valodu, krievu studentiem — praktisko latviešu valodu.

1958. gadā Rasma Grīse ļoti sekmīgi aizstāv disertāciju „17. gadsimta gramatikas kā latviešu valodas vēstures avots”. Recenzents ir Tērbatas Universitātes profesors Dr. Pauls Ariste, kas vadījis un recenzējis daudzas latviešu filologu disertācijas. Aizstāvēšanā Ariste uzsver, ka R. Grīsoles disertācija ir vislabākā latviešu filologu disertācija, ko viņš recenzējis.

Rasma Grīse piedalās Valodas un literatūras institūta dialektologu ekspedīcijās un veic citus zinātniskus darbus, lasa referātus konferencēs, darbojas terminoloģijā, publicē daudzus valodnieciskus rakstus.

Bet 1967. gadā mazāk izglītoti valodnieki, kas nevar ciest Grīsoles nostāju, izbalso viņu no vecākās zinātniskās līdzstrādnieces vietas Valodas un literatūras institūtā. Lai nopelnītu iztiku, izcilā valodniece strādā par sanitāri Rīgas pilsētas 1. slimnīcā un poliklīnikā no 1968. līdz 1971. gadam. Bet šai laikā viņa dažādos izdevumos publicē vairāk par 10 valodniecisku rakstu, arī par heterotoniem latviešu valodā, kuņģiem no šā laika viņa veltījusi lielu uzmanību, apcerējama vairākus simtus heterotonu.

Sanitāri Rasmu Grīsi slimnīcā pamana Rīgas Medicīnas institūta darbinieki un, zinādami viņas valodnieces talantu, uzaicina par vecāko lektori Medicīnas institūtā. Tur viņa studentiem māca latīņu valodu no 1971. līdz 1982. gadam, bet vienu gadu arī angļu valodu. Kā zināms, Medicīnas institūtā prasības studentiem speciālajos priekšmetos ir ļoti stingras. Un tikpat stingra ir arī Rasma Grīsole latīņu valodā, kas medicīnā ir pilnīgi nepieciešama. Līdz 2000. gadam Rasma Grīsole darbojas arī Terminoloģijas komisijas Medicīnas terminoloģijas apakškomisijā, ko ilgu gadus vada Medicīnas institūta profesors Ilmārs Lazovskis. Ar R. Grīsoles līdzdalību top daudzi simti medicīnas terminu vai arī tie tiek precīzēti. Te var minēt tādu terminus kā spriedze, mazspēja, dzelte, blakne, līdzestība, atgūtnīgs, atsācīgs, atlobe, treme, galētājšūna, līdzētājšūna, tiecamšūna un citus, par ko plašāk raksta prof. Ilmārs Lazovskis „Ārstu Žurnāla” 2002. gada 1. numurā.

Rasma Grīsole uzskata, ka viņa labi prot tikai latviešu valodu, ka lasīt un sazināties var arī vāciski, angļiski, krieviski un leitiski. Bet viņa ir mācījusies arī franču, italiešu, poļu, zviedru, igauņu, latīņu un sengrieķu valodu. Tas ļauj viņai iepazīties ar valodnieciskiem rakstiem daudzās valodās. Viņa labi izprot valodniecības stāvokli pasaulē un var vērtēt lietpratīgi arī citu valodnieku darbus.

Ieskatam Rasmu Grīsoles valodniecisko rakstu stilā daži fragmenti.

Par 2002. gadā iznākušo Lalitas Muižnieces grāmatu „Latviešu valodas praktiskā fōnoloģija” viņa starp citu raksta: „Bet ch gan vilkpaēdīgi atstāts degradēts par fōnēmas „variantu”, noklusējot pretstatījuma pārus — zinātņu terminus ar formantiem chemi — ‘ķīmija’ un hemi — ‘puse’, ar chol — ‘žults’ un hol — ‘viss’ u. c. (Sīkāk par ch izsakos Latvijas Vēstnesī, 1997, 15. V.) Tomēr druscītiņ grāmatā ch pieļauts ir: tikai īpašvārdos. Tad nu 8. lpp. ir Fišbacha (ar ch), bet tās iedzīvotājs drīkstētu būt tikai fišbahietis (ar h!), taču viņš to kā uzvārdu vai pseudonimu var iedabūt īpašvārdos, un juceklis vairošies.” (Brīvā Latvija, 2003, 11.—17. X.)

Kritiskas piezīmes par K. Karuļa vārdnīcu R. Grīsole sāk šādi: „Konstantīna Karuļa Latviešu etimoloģijas vārdnīcā (I—II, Rīga: Avots, 1992) ir daudz savādu pavērsienu un arī Endzelīna atzinumu apvēršiem, kas man vismaz no baltu valodnieka viedokļa nešķiet labi un pamatoti un manuprāt nekalpo ne zinātnei, ne izglītībai.

Tie gribot negribot drīzāk gan virza uz savulaik nospraustu un slepus joprojām dzīvu mankurtizācijas mērķi: viltīgi graut, duļķot un aizmirsināt mazo tautu nacionālās vērtības — it īpaši valodu un tās starptautiski nozīmīgus pētījumus, kādi latviešiem ir Endzelīna darbi, arī viņa dotās etimoloģijas.

K. Karulim raksturīga arī jaunajā vārdnīcā ir (padomju laikā profitablā) „tradicionālo uzskatu” revidēšana. Pret to, protams, nebūtu ko iebilst, ja vien revidētāji spētu dot ko jaunu p a r e i z u.” (Universitas, 1993, 71. nr.)

Pēc Trešās atmodas Rasma Grīse Baltu filoloģijas studentiem ir docējusi īpašu kursu par Endzelīnu. Joprojām viņa publicē daudz valodniecisku rakstu, kuŗu pavisam ir vairāk par 160. Viņas uzmanības lokā ir Endzelīns un viņa atziņas, terminoloģija, valodas kultūra, valodas vēsture, heterotoni, pareizrakstība (īpaši ŀ un ch atjaunošanas nepieciešamība latviešu rakstos), valodniecisku publikāciju un valodnieku darbības vērtējums un citi jautājumi.

1992. gadā viņa referē par mūsu valodu konferencēs Ņujorkā un Toronto.

1996. gadā Rasma Grīse apbalvota ar Triju Zvaigzņu ordeņa IV šķiru.

(Diemžēl ar šo ordeni apbalvoti arī darbinieki, kas padomju laikā un arī tagad visādi pēluši R. Grīses darbību.)

Profesors Ilmārs Lazovskis, sveikdams R. Grīsi 80 gados, novēl viņai cienīgi saglabāt savu stāju, neatkāpties no principiem un uzsver, ka viņai šīs īpašības piemīt vispārākajā pakāpē.

2003. gada 3. februārī.

Jānis Kastiņš

Hildegard Raabkes
 affinis
 pat. Rasma Grisle

L. cas.

Frau Dr. phil. Rasma Grisle.

Nach gemeinsamer Studienzeit (Ende der 1930er / Anfang der 1940er Jahre) waren Frau Grisle und Herr Alfreds Gätters befreundet und haben sich über Jahre und Grenzen hinweg schriftlich über Sprachprobleme in Lettischen ausgetauscht.

Nach dem Tode von Dr. phil. Alfreds Gätters (Baltologe und Arzt) hat Frau Grisle mir in den Jahren 1986-88 eine grosse Hilfe geleistet.

In Herrs Gätters Nachlass fand sich ein über 900 Seiten dickes Manuskript (in Deutsch) über die Syntax der Lettischen "Deinas". Verfasser bereits in den 1950er Jahren, aber unveröffentlicht, da sich hierfür damals keine Verleger fand. Seine nächsten Freunde und seine Familie - diesseits und jenseits des "Eisernen Vorhangs" - waren sich einig, dass ein solch grundlegendes Sprachwissenschaftliches Werk über die Lettische Grammatik nicht verloren gehen durfte. Um sicher zu gehen, dass Herrs Gätters' Arbeit auch weiterhin noch aktuell ist, habe ich das Manuskript in Kopie seiner langjährigen Freundin, Frau Grisle, zugewandt. Auch

Sie sah darin einen aktuell bleibenden Forschungs-
 beitrag zur lettischen Sprache.
 Der Verlag Peter Lang in Frankfurt/M war bereit,
 das Manuskript als gebundenes Buch zu veröffent-
 lichen. Bedingung: Private Finanzierung und
 auch private Überprüfung der Korrekturbögen.
 Da sass ich nun: selbst weder Baltologie noch
 der lettischen Sprache auch nur einigermassen
 mächtig. Die Korrekturfahren habe ich selbst
 durchgesehen und Frau Grisle hat die Daina-
 Beispiele (Texte + Nummerierungen etc) selbst,
 kompetent und akribisch überprüft. So gingen
 Briefe mit Korrekturbögen hin und her (manchmal
 auch verloren wegen der Zensur). Unsere kor-
 respondenz dazu war damals in Englisch,
 eine Sprache, in der wir beide uns gut aus-
 drücken konnten.
 Nach dem Ende der Sowjet Union habe ich Frau
 Grisle auch persönlich in Riga kennengelernt.
 Sie war eine Kämpferin für den Erhalt der
 Sprachreinheit des Lettischen wie einst von
 Prof. J. Endzelins vorgegeben. Sowohl was
 Ausdrücke, Aussprache und Satzbau anbetrifft,
 hat sie sich vehement und beharrlich in Thesen
 Publikationen gegen die nachlässige Übernahme
 von Russizismen, Anglizismen und Germanis men
 ausgesprochen.
 Frau Dr. Grisles Lebenswerk ist auch eine Mah-
 nung an die junge Generation in Lettland,
 das Bewusstsein vom Reichtum und der
 grossartigen Ausdrucksfähigkeit der eigenen
 Sprache lebendig zu erhalten.
 Inedward Radtke.

9.

Mīļā Gizela

Prieks saņemt Jūsu kartiņu ar Jūsu labo nodomu.

Par Rasmiņas aiziešanu mūžībā zināju arī no ASV laikrakstiem.

Žēl, ka neko daudz nevaru palīdzēt Jūsu labā nodoma veicināšanā. Lai gan piecus gadus pavadījām vienā klasē Valmieras ģimnazijā, ar Rasmu man bija ļoti maz kontakta. Viņa bija ļoti, ļoti nopietna, klusa, bet arī ļoti izpalīdzīga ar padomiem.

Mēs dzīvojām tikai dažas ielas viena no otras un pēc skolas vienu otru reizi aizgāju pie viņas meklējot palīdzību ar algebras uzdevumiem, priekšmetā, kas man sagādāja sevišķas grūtības. Kad redzēja ka mēs, „dumjie”, mēģinājām „špikot” (t.i. - kopēt viens no otra), viņa mums nopietni aizrādīja: „meitenes, tā nu gan nedariet”...

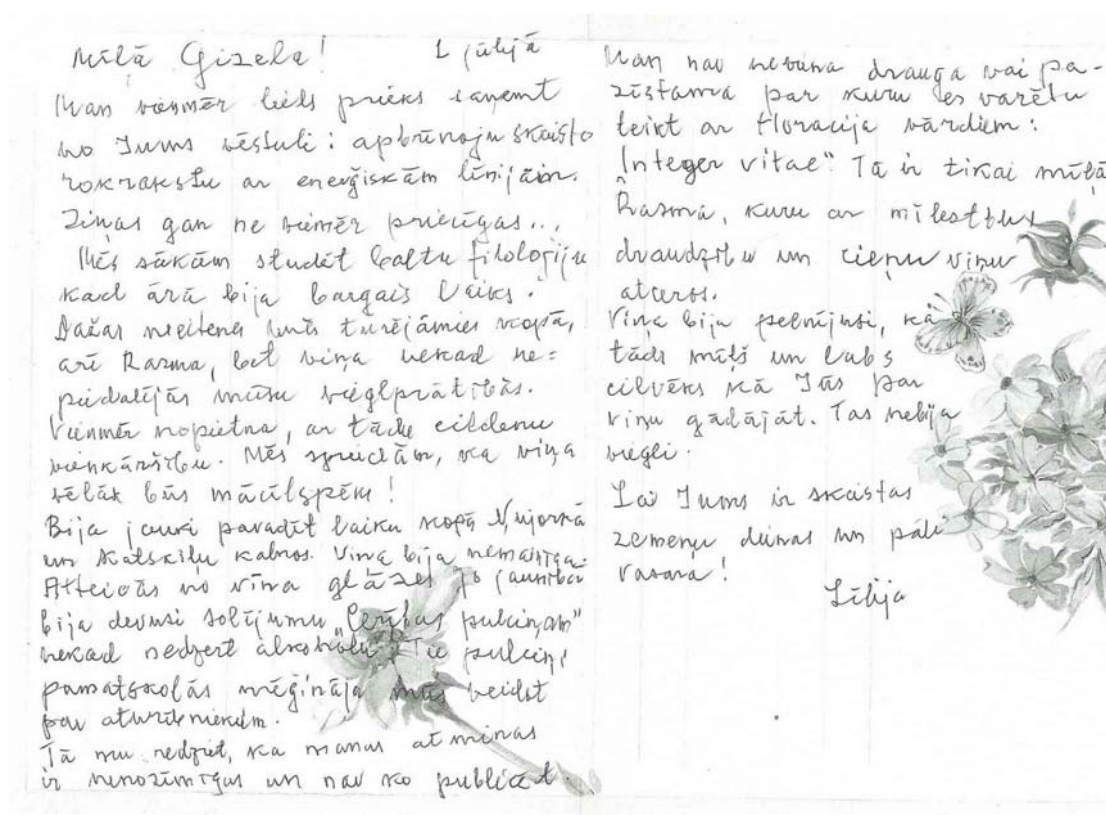
Žēl, bet vairāk neatceros. Varbūt noder arī zināt ka mans dzimtais uzvārds bija DAIGA (Ilga Ārija Daiga).

Vēlu Jums labus panākumus, un ja ir kādi speciāli jautājumi, lūdzu jautājiēt vien. Varat mūs sasniegt arī pa t.s. „e-pastu”, lietojot adresi waterbuck29@comcast.net.

Labus panākumus Jūsu lielajā nodomā vēlot,

Ilga Mangolds (dzim. Daiga)

10.



PERSONU RĀDĪTĀJS

Numurs norāda vēstuli vai pielikumu.

- Ābele, Anna, valodn., 1881—1975; 68, 119, 120, 127
Ābele, Zinaida, valodn., 1910—1999; 125, 127
Āboliņš, Gundars, aktieris; 58
Ādmīdiņš, Reinis, lit. vēst., 1939—2010; 175
Akino, Korazona (Corazon C. Aquino), Filipīnu prezidente, 1933—2009; 26
Aļķe, Astrīda, lit. vēst.; 52
Ambrazs, Vītauts, leišu valodn.; 13
Ancāne 48
Ancītis, Valdemārs, rakstn., 1921—2006; 42, 85—96
Ansons, Iveta 127
Apalups, Raitis, sab. darbin.; 147
Ariste, Pauls, igauņu valodn., 1905—1990; 5—9, 7.pielikums
Asars, Jānis, kritiķis, 1877—1908; 90
Aspazija, pseud., dzejn., 1868—1943; 68
Auseklis, pseud., dzejn., 1859—1879; 171
Auziņš, Ansis 88
Avotiņš, Viktors, žurn.; 162
- Balčikonis, Jozs, leišu valodn., 1885—1969; 14
Balode, Sarmīte 120, 147
Balodis, Agnis, vēst., 1932—1994; 111
Baltaskalna, Daiga, valsts val. komis. atb. sekr.; 6.pielikums
Baltiņa, Maija, valodn.; 61
Baltiņš 60
Baltputnis, Oskars, sab. darbin., 1921—2015; 147
Bandaranaike, Sirimavo, Šrilankas sab. darbin., 1916—2000; 26
Barons, Krišjānis, folklor., 1835—1923; 64
Bartkus, K. 16
Bastjānis-Krasts, Ilmārs, rakstn.; 131
Bels, Alberts, rakstn.; 163
Bendiķis, Hermanis, valodn. un žurnāl., 1911—1978; 94
Bendorfs, Vilis, folklor.; 86, 87, 89
Bērsone, Ilgonis, lit. vēst.; 85
Bērziņa-Baltiņa, Valerija, valodn., 1906—2000; 105, 112, 118, 120
Bhuto, Benazira, Pakistānas min. prez., 1953—2007; 26
Birze, Miervaldis, rakstn., 1921—2000; 40
Blese, Ernests, valodn., 1892—1964; 63, 64
Blinkena, Aina, valodn.; 39, 42, 56, 57, 169
Bļodnieks, Arvīds, sab. darbin.; 119, 120, 139, 140, 145
Bojārs, Juris, jurists; 163
Bratuška, Marga; 3
Braže (Braše, Brāže), valodn., 1802—1883; 157
Brēmane, Ausma, ārste; 119, 121
Brence, Mirdza Vizbulīte, valodn., 1920—2004; 10—14, 88
Brencigere, Ingrīda 68
Brigadere, Anna, rakstn., 1861—1933; 60

Bruņenieks, Mārtiņš, paidag., 1866—1950; 63
Būga, Kazimirs, leišu valodn., 1879—1924; 12, 16, 19, 31,97
Būmane, A., Trīszvaigžņu ord. domes sekr.; 5.pielikums

Caune 85
Celmiņa, Ieva, valodn., tulkot., 1902—1991; 42
Cepļītis, Laimdots, valodn., 1930—1992; 167
Cimbulis, Gunārs 104, 129

Čaks, Aleksandrs, dzejn., 1901—1950; 160
Čilvinaite, Marija, leišu valodn., 1900—1995; 16

Dālmane 60
Domingo, Placido, dziedonis; 104
Draviņa, Velta, sk. Rūķe-Draviņa, Velta
Draviņš, Kārlis, valodn., 1901—1991; 19, 65,66, 69
Dr. Ulafs Jāņsons (vēst. U. Ģērmaņa pseud.) 115
Druva, Jūlijs, sab. darbin., 1882—1950; 64
Druva, Māris, rakstn.; 156
Dūdēns 65, 66
Dzeguze, Ā. 64, 78
Dzene, Irēne 104
Dzenis, Artis 143
Dzenītis 56
Dziļleja-Sināte, Rasma, valodn., 1916—2005; 123, 124

Egle, Kārlis, lit. vēst., 1887—1974; 64
Eglītis, Anšlavs, rakstn., 1906—1993; 131
Eglītis, Viktors, rakstn., 1877—1945; 59, 67
Eichvalde, Emīlija, valodn.; 83
Endzelīna, Līvija, prof. J.Endzelīna meita, gleznotāja, 1927—2008; 64
Endzelīna, Māra, Lūcija Endzelīna meita, prof. J.Endzelīna mazmeita; 70
Endzelīns, Jānis, valodn., 1873—1961; 1—3, 11, 16, 22, 23, 24, 31, 32, 36, 37, 44,
47, 48, 55, 57, 58, 62—64, 67, 69, 70, 72—75, 78, 79, 83, 85—88, 90, 93, 97, 102—
104, 106, 107, 108, 110, 117, 120—123, 128, 133—135, 143, 148, 154, 159, 164,
165, 169, 171, 173, 4., 7., 8.pielikums
Enzeliņš, Hermanis, prof. J.Endzelīna brālis, sab. darbin., 1867—1953; 164
Ezera, Elfrīda 128

Feldhūns, Ābrams, tulkot., 1915—2009; 56
Fennels, Trevors, austrāl. valodn.; 77—82
Fīrekērs, Kristofors, valodn., 1615?—1685?; 75
Fortunatovs, Filips, krievu valodn., 1848—1914; 4.pielikums
Freiberģa, Vaira, Latvijas prezidente; 68
Frenkelis, Ernsts, vācu valodn., 1881—1957; 140

Gandija, Indira, Indijas min. prez., 1917—1984; 26
Garais, Fricis, valodn., 1865—1936; 63
Gāters, Alfrēds, valodn., ārsts, 1921—1986; 18, 35, 40, 69, 70, 71, 104, 119, 120,
139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 8.pielikums

Gēte, Johans Volfgangs, vācu dzejn., 1749—1832; 170
 Grabis, Rūdolfs, valodn. 1906—1996; 4, 19, 123, 169
 Grauds, Žanis, paidag.; 123
 Grigorjevs, Juris, valodn.; 60
 Grīgs, Edvards, norvēģu komp., 1843—1907; 7.pielikums
 Grimma, Marta, dzejn., tulkot., 1901—1983; 86, 87
 Grīna, Rasma 123
 Grinaveckiene, Elena, leišu valodn., 1928—1999; 11, 13, 15
 Grinaveckis, Vlads, leišu valodn., 1925—1995; 13
 Guļevska, Lija, radio žurn.; 169
 Gvozdanoviča, J. 74, 75

Ģērmanis, Uldis, vēst., 1915—1997; 108—116
 Ģiezens, Augusts, valodn., 1888—1964; 87

Hānbergs, Ēriks, žurn.; 98
 Hauzenberga-Šturma, valodn., 1901—1983; 60, 62
 Helds, Juris, dzejn.; 58
 Hercens, Aleksandrs, kr. rakstn., 1812—1870; 158
 Hirša, Dzintra, valodn.; 94
 Hofmane, Helēna 118, 119, 120
 Hofmanis, Ernests Teodors Vilhelms, vācu rakstn. un komp., 1776—1822; 104
 Hofmanis, Rūdolfs (Rūdis), valodn., 1921—2014; 107, 118, 120, 121, 122
 Holvuts (Holvoet), Aksels, beļģu valodn.; 146

Janovskis, Gunars, rakstn., 1916—2000; 176
 Jansons, Jānis Alberts, lit. vēst., 1892—1971; 67
 Johansons, Andrejs, vēst. un rakstn., 1922—1983; 30
 Jula-Rijkure 60

Kākulis 52
 Kalniņa, Z. 124
 Kalniņš, Jānis, rakstn., 1922—2000; 95
 Kardelīte, Jadviga, leišu valodn.; 11
 Karlsona, A. 88
 Karulis, Konstantīns, žurn., 1915—1997; 85, 104, 112, 7.pielikums
 Kavacis, A. 40
 Kazlausks, Jons, leišu valodn., 1930—1970; 11
 Klaustiņš, Roberts, lit. vēst., 1875—1962; 86, 87
 Kļaviņš, Ernests 91
 Kļaviņš, Pēteris, valodn., 1920—2017; 88, 91, 120
 Knopē, Elza, lit. vēst., 90
 Kņūkšta, Prans, leišu valodn.; 88
 Koroļova 60
 Kronberga, Lija, vēst. un dzejn., 1918—1996; 115
 Krugļevska, Ludmila, valodn., 1895—1991; 97
 Kuple, Dina, aktrise, 1930—2010; 45
 Kušķis, Jānis, valodn.; 92, 104, 119, 125, 141, 7.pielikums

Ķemere, Ināra, valodn., 1939—2013; 132

Laganovskis, Jezups, rakstn., 1920—1987; 161
 Laigonaite, Adele, leišu valodn., 1926—2005; 34
 Langs, Pēteris, izdev.; 35, 8.pielikums
 Larins, Boriss, krievu valodn., 1893—1964; 4.pielikums
 Lasmanis, Mārtiņš 117
 Lazovskis, Ilmārs, ārsts, 1931—2003; 7.pielikums
 Leimanis 131
 Lelis, Jāzeps, valodn., 1927—1989; 123
 Liepiņš, Jānis, rakstn.; 38—61, 88, 89, 93, 117, 140
 Lisenko, Trofims, biologs, 1898—1976; 167
 Loja, Jānis, valodn., 1896—1969; 34, 63
 Loja, Jānis, valodn.; 63, 64
 Lūke, Jānis, agronoms; 63, 64
 Lūse, Emīlija 123

Mancelis, Georgs, valodn., 1593—1654; 81
 Mangolds, Ilga; 9.pielikums
 Marrs, Nikolajs, valodn., 1865—1934; 106, 4.pielikums
 Mauliņš, Jānis, rakstn., 1933—2009; 52
 Mauriņa, Zenta, rakstn., 1897—1965; 62
 Meira, Golda, Izraēlas min. prez., 1898—1978; 26
 Mieze, Antra, valodn.; 120
 Miķelsone, Ilze 130, 131
 Mīlenbachs, Kārlis, valodn., 1853—1916; 59, 98, 133, 134, 135, 173; 7.pielikums
 Moora, Astra, valodn.; 118
 Muižniece, Lalita, valodn.; 60, 7.pielikums
 Muižniece, Mirdza 128

Neiberts 38
 Niedra, Andrievs, rakstn., 1871—1942; 62, 122
 Niedre, Jānis, rakstn., 1909—1989; 106
 Norvilis, Pēteris, psīchol., 1902—1996; 99

Otremskis (Otrębski), Jans, poļu valodn., 1889—1971; 12
 Ozoliņš, Eduards, valodn., 1881—1960; 117, 123
 Ozols, Arturs, valodn., 1912—1964; 63
 Ozols, O. 125

Paegle, Dzintra, valodn.; 120
 Paegle, Vaira, sab. darbin.; 106, 120
 Paulausks, Jons, leišu valodn., 1923—2003; 12
 Pāvuls, Eduards, aktieris, 1929—2006; 176
 Peters, Jānis, dzejn.; 53
 Pijols, Imants, lit. vēst., 1944—1999; 168
 Plāte, Modris, mācīt.; 148
 Poruks, Jānis, dzejn., 1871—1911; 38, 67
 Prauliņa, Aina 134
 Prauliņa, Marta 133—138
 Priedīte, Aija, valodn.; 69

Putniņš, Eduards, valodn., 1910—1988; 62
 Putniņš, Pauls, drāmat.; 148

Rainis, dzejn., 1865—1929; 59, 70, 149
 Ramizars (Ozoliņš), Pēteris, rakstn., 1886—1985; 64, 85
 Rasiņš, Kārlis, izdev., 1886—1974; 87
 Ratke (Radtke), Hildegarde 104, 140, 143—146, 8.pielikums
 Raudsepa, Austra 87
 Rēhehūzens, Johans Georgs, valodn., ? —1650; 78
 Rinkule-Zemzare, Dzidra, rakstn., 1920—2007; 105
 Rubenis, Juris, mācīt.; 172
 Rudzīte, Marta, valodn., 1924—1996; 30, 83, 92
 Rudzītis, Jānis, lit. vēst., 1909—1970; 60
 Rūķe-Draviņa, Velta, valodn., 1917—2003; 19, 30, 66, 67—71, 75, 104, 143, 144, 145
 Ruņģi, Valija un Aivars; 122,123, 174

Sabaļausks (Sabaliauskas), Aļģirds, leišu valodn., 1929—2016; 12, 16—19; 4.pielikums
 Sakse, Anna, rakstn., 1905—1981; 83
 Samausks 58
 Sarkanis, Alberts, diplomāts; 4.pielikums
 Sarma, Māris, mācīt.; 147
 Saule-Sleine, Mērija, paidag., 1895—1982; 63, 64
 Singajevska, Vera, aktr., 1923—2014; 160
 Skardžus, Prans, leišu valodn., 1899—1975; 4.pielikums
 Skrastiņš, Imants, aktieris; 175
 Skujiņa, Valentīna, valodn., 1937—2015; 47, 48, 94, 100—103
 Slucis, Aivars, ārsts, 1938—2017; 122
 Sokolova, Ingrīda, rakstn., 1923—2012; 164
 Sokols (Svimpulis), Ēvalds, pad. lit. zin. un žurnāl., 1901—1965; 83
 Stenders, Gothards Frīdrihs, mācīt., rakstn., 1714—1796; 41
 Stērstu Andrejs, valodn., sab. darbin., 1853—1921; 124
 Straume, Oto 153
 Streipa, Olga 123
 Streita, Vera 127
 Strēlerte, Veronika, dzejn., 1912—1995; 69
 Sūniņš, Kārlis, māksl., 1907—1979; 66, 70

Šalatonovs, V. 151
 Ševčenko, Tarass, ukraiņu dzejn., 1814—1861; 26
 Šimane, Ilze 141, 142, 6.pielikums
 Šīraks 58
 Šķēle, Andris, polit.; 128
 Šlesere, Austra, paidag., 1907—1994; 83, 84
 Šmālstīgs, Viljams R., amer. valodn.; 66, 74
 Šmids (Schmid), Volfgangs P., vācu valodn.; 72—76
 Šmits, Arnolds 128, 129
 Švābe, Arveds, vēst., 1888—1959; 129, 131
 Švābe, Lija, sk. Kronberga, Lija

Tagore, Rabindranats, indiešu dzejn., 1861—1941; 60
 Tečere, Mārgareta, Lielbritānijas min. prez., 1925—2013; 26
 Tkačenko, Boriss, ukr. rakstn., valodn.; 29
 Tkačenko, Orests, ukr. valodn.; 20—29
 Trapāne, Māra, sab. darbin.; 104

Ulmanis, Kārlis, valstsvīrs, 1878—1942?; 64

Vāne, Alīda, dziedone, 1899—1969; 69, 70, 71, 143
 Vergilijs, romiešu dzejn., 70. pr. Kr.—19. pr. Kr.; 43
 Veselis, Jānis, rakstn., 1896—1962; 46
 Vīksna, Ingrida, dzejn.; 104, 105, 106
 Vīksniņš, Nikolajs, vēst., 1893—1976; 87
 Vilcāne, Gizela, paidag.; 9., 10. pielikums
 Vīlms, Aigars, aktieris; 58
 Vosīlīte, Brone, leišu valodn., 1897—1972; 11
 Vulfsons, Mavriks, sab. darbinieks, 1918—2004; 165, 166

Zālīte, Māra, dzejn., 6. pielikums
 Zanders 63
 Zariņš, Vilnis, filoz., 1830—2014; 167
 Zeltmatis, rakstn., skatuves mākslas paidag., 1868—1961; 46
 Zemīte, A. 38
 Zeps, Valdis, valodn. un rakstn., 1932—1996; 123
 Zēvers, Jānis, valodn., 1868—1940; 63, 64
 Ziemiņš, Modris, žurn., 1944—2016; 122
 Zinkevičs, Zigms, leišu valodn., 11, 12, 30—37
 Zirģelsons, F. 161
 Ziverte, Līlija 107, 10. pielikums
 Zuboviča-Dancmeistere, M. 1. pielikums
 Zuika, Austrā, darbin. Rietummičiganas univ., 1919—2010; 125, 126
 Zuika, Roberts, kordiriģ., 1913—2015; 125—127
 Zvejnieks, Kārlis, rakstn., 1921—2015; 119—121

Žodziņa, Ārija, paidag.; 42
 Žuravļovs, S. 158